

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

Wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels

Inleiding

§ 1. *Historisch overzicht van de werkzaamheden op legislatief vlak*

1. Reeds in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp van 19 december 1956, dat tot de Wet van 1958 betreffende de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten heeft geleid, had de toenmalige regering een wijziging van het huwelijksvermogensrecht aangekondigd: het ontwerp "behandelt de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten en zal binnenkort gevolgd worden door een tweede gedeelte betreffende de omwerking en de aanpassing van het huwelijksgoederenrecht"¹. De eerste stap naar de juridische ontvoogding van de gehuwde vrouw was gezet maar zou slechts draagwijdte krijgen door een hervorming van het huwelijksstelsel van gemeen recht.

2. Het duurde echter tot in 1965 alvorens de regering enige verwezenlijking ter zake bereikte. Op 25 februari van dat jaar diende de heer Vermeylen, toenmalig minister van Justitie, namens de regering, bij de Senaat een ontwerp van wet in². Daarin werd voorzien in de mogelijkheid om na de echtverbintenis de huwelijksvoorwaarden te wijzigen en werd aan de echtgenoten de keuze gelaten tussen vier volledig uitgewerkte huwelijksstelsels zonder hen daartoe te beperken: het stelsel van deelhebbing in de aanwinsten als wettelijk stelsel, het stelsel van huwelijksgoederen, het

stelsel van gemeenschap en het stelsel van scheiding van goederen. Het ontwerp verviel reeds op 16 april 1965 door de ontbinding van het parlement.

3. Van verval ontheven op 29 juni 1966 werd het ontwerp de daarop volgende dag fundamenteel gewijzigd door de heer Wigny, intussen minister van Justitie geworden³. Het eerste deel van de amendementen strekte tot wijziging van de bepalingen inzake de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten. In het tweede deel werd een totaal ander wettelijk huwelijksstelsel voorgesteld: het stelsel van gemeenschap dat op bepaalde punten afweek van het stelsel van gemeenschap zoals geregeld in het oorspronkelijk ontwerp van wet.

4. Ondertussen werd door de Commissie voor de Justitie op 27 oktober 1965 een Subcommissie in het leven geroepen, die met haar werkzaamheden — de bestudering van het ontwerp en de door haar reeds bekomen amendementen — begon op 11 mei 1966. Deze commissie moest wegens opeenvolgende regeringscrisisen en parlementsoontbindingen herhaaldelijk haar werkzaamheden onderbreken.

5. Het is dan ook om die reden dat de Commissie voor de Justitie eerst begin 1975 een aanvang kon maken met de studie van een tekst, die moest leiden tot de hervorming van het huwelijksvermogensrecht en van de wederzijdse rechten en verplichtingen van de echtgenoten^{4 5}.

³ *Parl. Besch., Senaat*, 1965-1966, nr. 281.

⁴ Wet van 14 juli 1976, *Staatsblad*, 18 september 1976; zie rapport Hambye en rapport Baert.

In de hierna volgende voetnoten wordt herhaaldelijk verwezen naar het rapport namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Hambye, *Parl. Besch., Senaat*, 1975-1976, nr. 683/2, 25 november 1975 (geciteerd als: rapport Hambye), het rapport namens de Subcommissie voor de Justitie uitgebracht door de heren Baert, Calewaert, Hambye en Van Laeys, *Parl. Besch., Senaat*, 1975-1976, nr. 683/2 (bijlage) (geciteerd als: rapport namens de Sub-

¹ *Parl. Besch., Senaat*, 1956-1957, nr. 69.

² *Parl. Besch., Senaat*, 1964-1965, nr. 138; reeds voordien werden talrijke voorstellen en voorontwerpen ingediend: zie rapport namens de Subcommissie voor de Justitie, *Parl. Besch., Senaat*, 1975-1976, nr. 683/2 (bijlage), blz. 10; zie ook voor verwijzing naar uitgebreide literatuur: G. BAETEMAN, W. DELVA en H. CASMAN, "Overzicht van rechtspraak (1961-1971), Huwelijksvermogensrecht", nr. 3, *T.P.R.*, 1972, 427-428.

§ 2. Noodzakelijkheid van de wet

6. Het wettelijk huwelijksstelsel fungeert als sociaal model. Het is de weergave van een ideaal dat de wetgever zich stelt omtrent de vermogensrechtelijke belangen van de meeste echtgenoten, zowel in hun onderlinge verhoudingen als tegenover derden, en dit op grond van het werkelijk sociaal gebeuren. Gewijzigde maatschappelijke verhoudingen maken daarom een herziening van het wettelijk huwelijksstelsel volgens de nieuwe krachtlijnen noodzakelijk, wil dit stelsel nog langer gelden tot regeling van de patrimoniale belangen van de grote meerderheid van de echtgenoten, die zonder huwelijkscontract huwen.

7. Wat zijn nu die maatschappelijke veranderingen, die het nieuw huwelijksvermogensrecht vorm hebben gegeven?

De oorspronkelijke regeling van 1804 steunde op drie basisgegevens: de onderwaardering van de roerende goederen (*mobiliū vilis possessio*), de ondergeschiktheid van de gehuwde vrouw en de geringe sociale mobiliteit. Inderdaad, het belang van de onroerende goederen in een agrarische maatschappij en de overtuiging dat de vrouw bij de haard thuishoort verklaren de optie van de wetgever van toen voor het stelsel van gemeenschap van roerende goederen en aanwinsten als wettelijk stelsel en de toekenning van alle beheerbevoegdheden aan de man zowel t.a.v. het gemeenschappelijk vermogen als t.a.v. het vermogen van de vrouw. De omstandigheid dat de echtgenoten zelden of nooit van beroep veranderen en de verrijking niet zo een vaart nam als dat nu het geval is, leidde tot de aanvaarding van het beginsel van de onveranderlijkheid van de huwelijksvoorwaarden.

8. Van deze basisgegevens is slechts weinig overeind gebleven. Vooreerst heeft het begrip eigendom, ingevolge de moderne economie, zowel kwalitatief als kwantitatief wijzigingen ondergaan. Kwalitatief: het wordt niet alleen meer in onroerend bezit uitgedrukt maar het omvat ook roerend vermogen alsmede de mogelijkheid om het produktief aan te wenden. Kwantitatief: terwijl in 1804 enkel sprake was van grootbezit van enkelen gaat het nu eerder om het grootbezit van de middenklasse, waartoe de meerderheid van de bevolking behoort en voor wie het bezit van een eigen huis het kapitaal vertegenwoordigt. De traditie van de bruidsschat is immers sedert lang verdwenen; voortaan wordt het gezinsvermogen op de eerste plaats door de beroepsinkomsten van één of beide echtgenoten gevormd.

Ook de ideeën inzake de eigen aard van man en vrouw en de daaraan gekoppelde taakverdeling is achterhaald. Het gezin is een leefgemeenschap die aan alle leden de gelegenheid moet bieden om zichzelf te realiseren naar eigen wensen en mogelijkheden. Dit

impliceert dat de remmen die de ontplooiing van de vrouw als volwaardig gezinslid en in haar maatschappelijke functie in de weg staan, moeten worden weg-gewerkt. Weliswaar heeft de wetgever bij de Wet van 30 april 1958 de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw ingevoerd maar hij heeft de gevolgen ervan slechts geregeld op het vlak van de persoonlijke verhoudingen⁶. Dit wil niet zeggen dat de gehuwde vrouw geen geldige rechtshandelingen kon verrichten, maar de gevolgen van deze rechtshandelingen werden beperkt door de bevoegdheden van de man over de gemeenschapsgoederen en door het vruchtgenot dat de eigen goederen van de vrouw ten voordele van de door haar man beheerde gemeenschap bezwaarde. Om aan de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw praktische draagwijdte te geven moet zij goederen kunnen verbinden; anders zijn derden niet geneigd om met haar contracten te sluiten.

Een andere sociologische vaststelling is dat de beroepsmobiliteit van de echtgenoten zeer groot is geworden. Na het huwelijk komen bloeiende eenmanszaken of familiebedrijven uit de samenwerking tussen man en vrouw gemakkelijk tot stand; anderzijds worden de echtgenoten voortdurend geconfronteerd met schommelingen op de arbeidsmarkt, die een verandering van de beroepssituatie kunnen teweegbrengen. Vandaar moeten de echtgenoten in de mogelijkheid worden gesteld om hun patrimoniale verhoudingen steeds aan de gewijzigde feitelijke omstandigheden aan te passen.

9. Deze beschouwingen t.a.v. de maatschappelijke evolutie vormden de leidraad bij het uitwerken van het nieuw huwelijksvermogensrecht, waarin de principes van de echtelijke solidariteit, eerbied voor de eigen persoonlijkheid van de echtgenoten en de gelijkheid van man en vrouw verenigd zijn. De wetgever heeft het gezin georganiseerd op grond van samenwerking tussen de echtgenoten en rond een vermogen dat het resultaat is van de persoonlijke inzet van beide echtgenoten: een stelsel van gemeenschap beperkt tot de aanwinsten is het nieuwe wettelijk stelsel geworden. Aan man en vrouw worden gelijke beheersbevoegdheden toegekend zowel t.a.v. het gemeenschappelijk vermogen als t.a.v. het eigen vermogen. Ook zijn hun bevoegdheden op gelijke wijze beperkt in functie van het belang van het gezin. In dit systeem van juridische gelijkheid der echtgenoten zijn juridische constructies als het huishoudelijk mandaat en de voorbehouden goederen overbodig en behoren ze dan ook tot het verleden. Om volledig tegemoet te komen aan de evolutie van het recht heeft de wetgever binnen bepaalde grenzen en mits aan bepaalde vereisten ter beveiliging van de belangen van derden wordt voldaan de veranderlijkheid van de huwelijksvoorwaarden tijdens het huwelijk ingevoerd.

10. Zoals reeds gezegd is het wettelijk stelsel slechts een model. De echtgenoten behouden de mogelijkheid om bij huwelijkscontract hun vermogensrechtelijke relaties aan de realiteit aan te passen mits zij geen bepa-

commissie), en het rapport namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Baert, *Parl. Besch., Kamer*, 1975-1976, nr. 869/3, 18 juni 1976 (geciteerd als: rapport Baert).

⁵ Zie over de ontwikkeling van de verschillende voorstellen tot hervorming: P. STIENON, "La réforme des régimes matrimoniaux. Vingt après", *J.T.*, 1972, 201 e.v.

⁶ Voor de echtgenoten, gescheiden van goederen, heeft hij dit principe op het vlak van de vermogensrechtelijke verhoudingen wel doorgevoerd nl. bij de Wetten van 22 juni 1959 en 5 december 1963.

ling opnemen die strijdig is met de openbare orde of de goede zeden. Nochtans heeft de wetgever ten behoeve van het gezinsbelang en tot vrijwaring van de rechten van derden aan de wilsautonomie van de partijen beperkingen gesteld. Sommige regels zijn dwingend van toepassing op elke gezinsverhouding; de echtgenoten kunnen er niet van afwijken en de werking zowel van het wettelijk als van het gekozen huwelijksstelsel wordt erdoor beheerst. Daarom spreekt men van primair stelsel. Naast het principe van de rechtsgelijkheid tussen de echtgenoten omvat het regels die enerzijds de bezorgdheid van de wetgever uitdrukken betreffende de goede ontplooiing van het gezin en anderzijds de efficiënte werking van het huwelijksstelsel waarborgen. Inbreuken op het primair stelsel kunnen enkel door de echtgenoten zelf worden aangevochten.

Deel I

Het primair huwelijksstelsel

11. De nieuwe regeling inzake het primair huwelijksstelsel wordt opgenomen in de artikelen 212 tot 224, ter vervanging van de oude artikelen 212 tot 226^{septies}, van het Burgerlijk Wetboek en meer speciaal in boek I, titel V, hoofdstuk VI, betreffende de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten.

§ 1. Principe van de rechtsgelijkheid

12. Hoewel de Wet van 30 april 1958 inzake de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten gebaseerd was op het principe van de rechtsgelijkheid tussen de echtgenoten, bleef de regel volgens welke de man, bij gebreke van overeenstemming tussen de echtgenoten, over de keuze van de echtelijke verblijfplaats kon beslissen, gehandhaafd. Weliswaar had de vrouw het recht om zich tot de rechtbank te wenden voor de keuze van een andere echtelijke verblijfplaats maar dit nam niet weg dat het oude art. 213 B.W. zijn discriminatoir karakter bleef behouden. Het nieuwe artikel 214 B.W. daarentegen wordt volledig beheerst door het principe van de volstrekte gelijkwaardigheid van de partners. Bij gebreke van overeenstemming inzake keuze van de echtelijke verblijfplaats kan elk van beide echtgenoten zich tot de rechtbank wenden. De bevoegde rechter om in het belang van het gezin uitspraak te doen is de vrederechter. Zoals uit de volgende bepalingen van het primair stelsel zal blijken heeft men aan de vrederechter de kennisgeving opgedragen van alle geschillen die verband houden met echtelijke moeilijkheden. Hij krijgt de ware taak van familierechter behalve wanneer het gaat om de beschikking van de gezinswoning (art. 215, eerste lid, B.W.; art. 220, § 1, B.W.), het uitoefenen van een beroep (art. 216, § 1, B.W.) of de indeplaatsstelling van een echtgenoot wanneer de andere in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven (art. 220, § 2, B.W.). Daar de norm op grond waarvan uitspraak wordt gedaan, erg vaag is gehouden nl. "het belang van het gezin", heeft de vrederechter ter zake een discretionaire bevoegdheid. In de Nederlandse rechtsleer spreekt men in dit verband van blanco-norm. Het zal de opdracht zijn van de recht-

spraak om uit te maken waarop deze norm juist slaat: is het belang van de andere echtgenoot voldoende of moet het gaan om het belang van ouders/kinderen? Deze verschuiving van bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg naar de vrederechter heeft enkele wijzigingen in het Gerechtelijk Wetboek met zich gebracht: art. 594, 19°, Ger. W. betreffende de bevoegdheid van de vrederechter *ratione materiae* en art. 628, 2°, Ger. W. betreffende de bevoegdheid van de vrederechter *ratione loci*.

Nieuw zijn de artikelen 1253bis, *ter en quater* van het Gerechtelijk Wetboek, die op een vrij eenvoudige wijze de procedure ter zake regelen⁷.

De tussenkomsst van de vrederechter is niet vereist wanneer een van de echtgenoten afwezig, onbekwaam verklaard of in de onmogelijkheid is zijn wil te kennen te geven: de echtelijke verblijfplaats wordt dan door de andere echtgenoot vastgesteld (art. 214, tweede lid, B.W.).

13. De herziening van de dwingende bepalingen van het zogenaamd primair huwelijksstelsel had in de eerste plaats de volledige gelijkheid tussen man en vrouw op het oog. Vandaar heeft men ook de bepaling inzake het gebruik van de naam van een der echtgenoten voor handelsdoeleinden aan dit principe aangepast, maar dan in het voordeel van de man. Voortaan heeft elk van de echtgenoten het recht om in beroepsbetrekkingen de naam van de andere echtgenoot met diens toestemming te gebruiken (art. 216, § 2, B.W.). Vroeger kon de man met de toestemming van de vrouw enkel haar naam aan de zijne toevoegen (oud art. 216, tweede lid, B.W.).

§ 2. Bepalingen betreffende de goede ontplooiing van het gezin

a. Behoud van het materiële levenskader

14. Krachtens art. 215, § 1, eerste lid, B.W. kan de echtgenoot-eigenaar zonder de instemming van de andere echtgenoot niet onder bezwarende titel of om niet onder de levenden beschikken over het onroerend goed dat het gezin tot voornaamste woning dient, noch dat goed met hypotheek bezwaren. Deze juridische promotie van de gezinswoning werd in zekere mate voorbereid door bepaalde rechtspraak inzake de niet-toepasbaarheid van art. 815 B.W. op een — door van goederen gescheiden echtgenoten — gezamenlijk verworven goed, waarin de echtelijke verblijfplaats gevestigd is⁸. Ze benadrukt de bijzondere bestemming van de gezinswoning nl. de verbondenheid met het bestaan en voortbestaan van de echtvereniging, meer bepaald met de gemeenschappelijke doeleinden van beide echtgenoten.

Het vervreemdingsverbod geldt slechts t.a.v. de voornaamste woning; de wet is daaromtrent duidelijk; bijgevolg is het niet van toepassing op de tweede woning.

⁷ Zie de art. 22, 23 en 29 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

⁸ G. BAETEMAN, "Le statut juridique des immeubles acquis conjointement par deux époux séparés de biens", R.C.J.B., 1971, 193; H. CASMAN, "De la propriété indivise entre époux et de ses effets vis-à-vis des tiers", R.C.J.B., 1974, 544.

15. Een zelfde bescherming wordt verleend aan het huisraad dat zich in de voornaamste woning bevindt: geen van beide echtgenoten kan zonder de instemming van de andere hierover onder bezwarende titel of om niet beschikken, noch het in pand geven (art. 215, § 1, tweede lid, B.W.). De vraag is wat onder "huisraad" dient te worden verstaan. Vallen daaronder enkel de roerende voorwerpen bestemd voor de huishouding of ook voorwerpen uit verzamelingen? De Commissie voor de Justitie heeft een uitdrukkelijke verwijzing naar art. 534 B.W., waarin huisraad wordt omschreven, niet aanvaard omdat deze tekst te verouderd is. Het probleem, welke goederen precies bedoeld zijn, moet worden opgelost in het licht van hetgeen met het vervreemdingsverbod beoogd wordt, d.i. de handhaving van het normale kader waarin de echtgenoten tot dusver hebben geleefd⁹. Bijgevolg zijn verzamelingen geen huisraad in de zin van artikel 215 B.W., maar wel zaken dienstig voor het huishouden of tot versiering van de vertrekken zoals porcelein, klokkekasten enz. De stand en het vermogen van de echtgenoten zullen mede bepalend zijn.

Aangenomen moet worden dat de instemming van de beide echtgenoten niet alleen vereist is voor de vervreemding van het huisraad in zijn geheel — hetgeen trouwens veel minder voorkomt — maar ook voor de verkoop van een individueel stuk.

16. Nergens is er in de wet sprake van hoe de "instemming" moet worden gegeven. Het al dan niet voorhanden zijn van een instemming zal een quaestio facti zijn, die overgelaten wordt aan de appreciatiebevoegdheid van de rechtbank. Het is dan ook raadzaam dat derden, willen zij het risico niet lopen dat de rechtshandeling nietig wordt verklaard, de schriftelijke instemming van de andere echtgenoot vragen.

17. Ingeval de echtgenoot wiens instemming vereist is, deze zonder gewichtige redenen weigert, kan de andere echtgenoot zich door de rechtbank van eerste aanleg en in spoedeisende gevallen door de voorzitter van die rechtbank laten machtigen om de handeling alleen te verrichten (art. 215, § 1, derde lid, B.W.). De hierbij te volgen procedure wordt geregeld in de artt. 1253bis, ter en quater van het Gerechtelijk Wetboek. De bevoegde rechtbank *ratione loci* is die van de laatste echtelijke verblijfplaats (art. 628, 2°, Ger. W.).

18. Het verbod om de gezinswoning en het huisraad te vervreemden zonder de instemming van de andere echtgenoot kan tegen de curator niet worden ingeroepen als de echtgenoot-eigenaar failliet gaat. De curator kan zowel de gezinswoning als het huisraad verkopen zonder de voorafgaande instemming van de andere echtgenoot of de rechterlijke machtiging, voorgeschreven bij art. 215, § 1, B.W. (art. 553 Fw.)¹⁰. Immers, de belangen van de schuldeisers primeren boven die van de andere echtgenoot en de kinderen.

19. Wanneer de echtgenoten wonen in een huis — voornaamste woning — dat ze van een derde hebben gehuurd, is het huurcontract dat een van de echtgenoten gesloten heeft, zelfs vóór het huwelijk, gemeen-

schappelijk, d.w.z. dat in geval van opzegging aan de verhuurder de beide echtgenoten gezamenlijk moeten optreden en dat wanneer de verhuurder opzegt, hij aan de echtgenoten afzonderlijk de opzegging moet betekenen (art. 215, § 2, B.W.). De betaling van de huur is immers een schuld van de huishouding, waarvan de last ook door beide echtgenoten moet worden gedragen¹⁰.

Indien het onroerend goed vooral met het oog op het uitoefenen van een beroepsactiviteit werd gehuurd, blijft de bepaling van toepassing wanneer de beroepsactiviteit wordt stopgezet met uitzondering van de handelshuur- en pachtovereenkomsten¹¹. Gaat een van de echtgenoten failliet, dan zal de curator rekening moeten houden met de rechten van de andere echtgenoot tenzij wanneer het goed valt onder toepassing van de Wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten.

20. De vrederechter van de laatste echtelijke verblijfplaats neemt kennis van de geschillen die tussen de echtgenoten kunnen rijzen in verband met de uitoefening van hun rechten op de huur van het huis dat hun tot woning strekt (art. 215, § 2, derde lid, B.W.; art. 594, 19°, Ger. W.; art. 628, 2°, Ger. W.; voor de procedure art. 1253bis, ter en quater Ger.W.).

21. Geen regeling is in de wet opgenomen voor het geval dat het huwelijk door echtscheiding ontbonden wordt.

Wat betreft het vervreemdingsverbod t.a.v. de gezinswoning zou men kunnen beweren dat er na echtscheiding geen sprake meer kan zijn van gezinswoning en dat bijgevolg de echtgenoot-eigenaar al zijn rechten opnieuw verkrijgt.

In verband met het lot van de huur bij echtscheiding heeft men in de Subcommissie wel de vraag gesteld of er geen bepaling ter zake in de wet moest worden opgenomen. De Subcommissie heeft toen gemeend dat de toekenning van het recht op de huur, hetzij voorlopig gedurende het geding, hetzij voorgoed na het vonnis, thuishoort in het kader van de voorlopige maatregelen, die door de voorzitter in kort geding op grond van art. 1280 Ger. W. kunnen worden genomen, of deel uitmaakt van de vereffening van het huwelijksvermogensstelsel¹².

22. Wanneer een van de echtgenoten een handeling verricht in overtreding met de bepalingen van art. 215 B.W., kan de andere echtgenoot, onverminderd de toekenning van schadevergoeding, de nietigverklaring ervan vragen (art. 224, § 1, B.W.). Dit moet dan gebeuren binnen een jaar na de dag waarop de handeling ter kennis is gekomen van de echtgenoot-eiser; indien hij overlijdt alvorens verval is ingetreden, beschikken zijn erfgenamen vanaf het overlijden over een nieuwe termijn van een jaar (art. 224, § 2, B.W.).

Het zal echter niet gemakkelijk zijn om het ogenblik te bepalen waarop de echtgenoot-eiser kennis kreeg van de handeling: het bewijs moet worden geleverd door diegene die het verval opwerpt. Kan hij dat niet, dan blijft de vordering mogelijk.

De vordering tot nietigverklaring heeft enkel belang wanneer ze uitwerking heeft t.a.v. de derde-contractant.

⁹ Rapport Hambye, blz. 10.

¹⁰ Aldus gewijzigd door art. 37 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

¹¹ Rapport namens de Subcommissie, blz. 22.

¹² Cf. art. 1751 van het Franse Burgerlijk Wetboek.

¹³ Rapport namens de Subcommissie, blz. 36.

Voor de gezinswoning is er in dit verband geen probleem. Maar voor het huisraad kan men de vraag stellen of derden te goeder trouw zich op art. 2279 B.W. kunnen beroepen. Dit valt te betwijfelen, want art. 2279 B.W. beschermt derden te goeder trouw tegen afwezigheid van eigendom bij de verkoper, niet tegen afwezigheid van bevoegdheid, zoals dat hier het geval is. Om reden van billijkheid is een vordering tot schadevergoeding wel mogelijk¹³.

b. Bijdrage in de lasten van het huwelijk

23. In het primair stelsel is de wetgever niet alleen op een negatieve wijze opgetreden door verbodsbepalingen uit te vaardigen t.a.v. de rechten op de gezinswoning en het huisraad maar ook op een positieve wijze door een regeling uit te werken inzake de bijdrage in de lasten van het huwelijk.

Samen met de bescherming van het materiële levenskader van het gezin moet deze regeling gezien worden in de optiek van de bevestiging van de echtelijke solidariteit.

24. Het beginsel, dat inzake bijdrageplicht man en vrouw elkaars gelijken zijn, wordt opnieuw bevestigd: beide echtgenoten moeten in alle uitgaven, die de normale samenleving met zich brengt, bijdragen naar vermogen (nieuw art. 221 B.W.; oud artikel 218 B.W.). In de nieuwe bepaling heeft men de woorden "en zijn staat" laten wegvallen omdat het, aldus de Commissie, rolbevestigend werkt, d.w.z. het zou aan de verschillende rol van man en vrouw in het huwelijk herinneren.

Onder invloed van de rechtspraak¹⁴ wordt het begrip "lasten van de huishouding" vervangen door "lasten van het huwelijk", dat een ruimere inhoud heeft.

Het nieuwe artikel 221 B.W. neemt de bepalingen van het tweede lid van art. 218 B.W. oud en van § 5, eerste lid, en van § 6 van art. 219 B.W. oud betreffende de inkomstendelegatie over. De overige bepalingen van de artt. 218 en 219 B.W. zijn procedureregels en worden opgenomen in het Gerechtelijk Wetboek (art. 1253bis, ter, quater en quinquies, Ger. W.; zie ook art. 594, 19°, Ger. W., aldus vervangen; art. 628, 2°, Ger. W., aldus vervangen; art. 1280 Ger. W., aldus vervangen; opheffing van art. 591, 8°, Ger. W.)¹⁵.

25. Voor het eerst heeft de wetgever een duidelijke oplossing gegeven voor het probleem van de verplichting van de echtgenoten tegenover derden wat betreft de in het belang van het huishouden en de opvoeding van de kinderen aangegane schulden: iedere schuld die door een der echtgenoten worden aangegaan ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen, verbindt de andere echtgenoot hoofdelijk (art. 222 B.W.). Deze oplossing werd voorheen reeds aangenomen in het stelsel van scheiding van goederen waarin de juridische constructie van het huishoudelijk mandaat niet kon worden toegepast wegens het beginsel

van de rechtsgelijkheid van de beide echtgenoten¹⁶. Nu dit beginsel eveneens in het stelsel van gemeenschap werd doorgevoerd, kon het huishoudelijk mandaat, waardoor de vrouw als lasthebber van de man alleen hem en niet zichzelf verbindt, ook daar niet meer behouden blijven. In de plaats daarvan kwam het principe van de hoofdelijkheid, krachtens hetwelk elk van beide echtgenoten niet alleen zichzelf verbindt maar ook de andere. Op deze wijze wordt het krediet van het gezin op een maximale wijze gewaarborgd. Wanneer echter de uitgave, gelet op de bestaansmiddelen van het gezin, buitensporig is, kan de andere echtgenoot niet-contractant niet aansprakelijk worden gesteld (art. 222, tweede lid, B.W.). Of een bepaalde uitgave binnen de perken van een normaal huishoudelijk beheer valt is een louter feitenkwestie, die in elk geval afzonderlijk moet worden beoordeeld. Hierbij kan de rechtspraak inzake het huishoudelijk mandaat dienstig zijn.

c. Dringende en voorlopige maatregelen

26. Het nieuwe artikel 223 B.W. (oud art. 221 B.W.) beschermt de gezinsbelangen op een meer algemene wijze¹⁷. Het staat de rechter toe dringende en voorlopige maatregelen betreffende de persoon en de goederen van de echtgenoten en de kinderen te bevelen, niet alleen wanneer een van de echtgenoten grovelijk zijn plicht verzuimt, maar ook, en dit is nieuw, wanneer de verstandhouding tussen de echtgenoten ernstig verstoord is. Op deze wijze kan een feitelijke scheiding tijdelijk worden georganiseerd zonder dat er naar schuld van een van beide echtgenoten moet worden gezocht.

Terwijl vroeger het misbruik van bevoegdheden aan de man toegekend in het belang van de gemeenschap onder het begrip "grof plichtverzuim" viel en de vrouw op grond van het oude artikel 221 B.W. dringende en voorlopige maatregelen kon krijgen, heeft de wetgever nu in het stelsel van gemeenschap, waarin man en vrouw gelijke beheersbevoegdheden hebben, in een afzonderlijke bepaling voorzien voor het geval dat een van de echtgenoten van zijn bevoegdheden misbruik maakt: art. 1426 B.W. (zie nr. 103). Omdat hij reeds bevoegd is voor andere betwistingen tussen echtgenoten heeft men de bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank overgedragen aan de vrederechter (art. 594, 19°, Ger. W.; art. 628, 2°, Ger. W.; opheffing van art. 587, 3°, Ger. W. en wijziging van het laatste lid van art. 587 Ger. W.). De procedureregels van het oude art. 221, §§ 2 en 3, B.W. en van de oude art. 222 tot 224 B.W. worden in het Gerechtelijk Wetboek ondergebracht (art. 1253bis, ter, quater, quinquies, sexes, septies en octies; wijziging van het zesde en zevende lid van art. 1280 Ger. W.)¹⁸. Er dient op gewezen te worden dat hoger beroep tegen de maatregelen van de vrederechter steeds mogelijk is (art. 1253quater Ger. W.). Onder het voorheen geldend

¹³ A. PONSARD, "Commentaire de la loi n° 65-570 du 13 juillet 1965 portant réforme des régimes matrimoniaux, D., 1966, Législation, 120.

¹⁴ G. BAETEMAN, W. DELVA en H. CASMAN, o.c., nr. 263, blz. 575.

¹⁵ Zie de artt. 21, 22, 23, 29 en 30 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

¹⁶ G. BAETEMAN, W. DELVA en H. CASMAN, o.c., nr. 262, blz. 575.

¹⁷ In art. 507 Sw. worden de artt. 221, § 1, en 224 vervangen door art. 223 B.W. (art. 39 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen).

¹⁸ Zie de artt. 20, 22, 23, 29 en 30 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

recht was het bevelschrift van de voorzitter slechts voor hoger beroep vatbaar in de gevallen van onbevoegdheid en machtsoverschrijding¹⁹.

De sanctie van de overtreding van de beschikking van de vrederechter is de nietigverklaring van de verichte handeling zowel wat de roerende goederen als wat de onroerende goederen betreft (art. 224, § 1, 2, B.W.)²⁰. De vordering tot nietigverklaring moet worden ingesteld binnen een jaar na de dag waarop de echtgenoot-eiser van de handeling kennis kreeg; in geval van overlijden alvorens verval is ingetreden beschikken zijn erfgenamen over een nieuwe termijn van een jaar (art. 224, § 2, B.W.). De vraag welke rechtbank bevoegd is moet volgens het gemene recht worden opgelost²¹.

d. Schenkingen en persoonlijke zekerheden die de belangen van het gezin in gevaar brengen

27. Evenals in het voorgaande gaat het ook hier om de bescherming van het gezin: schenkingen en persoonlijke zekerheden, die de belangen van het gezin in gevaar brengen, kunnen nietig worden verklaard binnen een jaar na de dag waarop de andere echtgenoot ervan kennis kreeg (art. 224, § 1, 3 en 4, en § 2, B.W.). De schenkingen hebben betrekking op goederen, waarover een der echtgenoten alleen en om niet kan beschikken; doorgaans zal het om een eigen goed van die echtgenoot gaan²². Wat onder het begrip "gezin" moet worden verstaan zal door de rechtspraak worden uitgemaakt. Het kan onder meer slaan op de kinderen uit een eerste huwelijk, die niet inwonen of de kinderen die gehuwd zijn²³.

§ 3. Regels die de efficiënte werking van het huwelijksstelsel verzekeren en het in zekere omstandigheden versoepelen

a. Lastgeving

28. Art. 219 B.W. (nieuw) laat toe dat de ene echtgenoot tijdens het huwelijk de andere echtgenoot opdracht geeft om zijn bevoegdheden die het huwelijksvermogensstelsel hem laat of toekent, uit te oefenen. In tegenstelling met art. 1426 B.W., op grond waarvan in een stelsel van gemeenschap de ene echtgenoot in de plaats kan worden gesteld van de andere voor de uitoefening van diens bevoegdheden en deze laatste zijn bevoegdheden verliest, behoudt de lastgever steeds de mogelijkheid om zelf op te treden. De lastgeving kan algemeen of bijzonder zijn. Ze kan echter niet vóór het huwelijk worden gegeven en moet steeds herroep-

¹⁹ G. BAETEMAN, *L'appel sur base d'excès de pouvoir ou d'incompétence contre les ordonnances du président, statuant par application des art. 221 et suivants du C.s.*, R.J.C.B., 1964, 437.

²⁰ Vroeger had de wetgever enkel t.a.v. de onroerende goederen in een sanctie voorzien, nl. de vernietigbaarheid; voor de roerende goederen gold de niet-geschreven regel van de niet-tengeestelbaarheid aan de vrouw van de verichte handeling, behoudens het beroep op art. 2279 B.W. door de derde te goeder trouw; zie E. VIEUJEAN, "La sauvegarde des intérêts familiaux par l'épouse commune en biens", R.C.J.B., 1964, 111 e.v.

²¹ Rapport Hambye, blz. 18-19.

²² Rapport namens de Subcommissie, blz. 24.

²³ Rapport Hambye, blz. 19.

baar zijn. Hoe de lastgeving moet worden gegeven is een vraag die volgens het gemene recht inzake lastgeving een oplossing moet krijgen.

b. Rechterlijke machtiging tot het verrichten van normaliter verboden handelingen

29. In geval van afwezigheid²⁴, onbekwaamverklaring of onmogelijkheid om zijn wil te kennen te geven kan de andere echtgenoot door de rechtbank van eerste aanleg van de laatste echtelijke verblijfplaats gemachtigd worden om de woning of het huisraad te vervreemden (art. 220, § 1, B.W.; art. 628, 2°, Ger. W.; procedure: art. 1253bis, ter en quater Ger. W.). In dezelfde gevallen kan de andere echtgenoot zich door de vrederechter laten machtigen om door derden verschuldigde geldsommen geheel of ten dele te ontvangen ten behoeve van de huishouding (art. 220, § 3, B.W.; art. 594, 19°, Ger. W.; procedure: art. 1253bis, ter, quater en quinquies, Ger. W.). Hier wordt de regel van het oude art. 220, eerste lid, B.W. zonder wijzigingen overgenomen; de procedureregels van dat artikel zijn naar het Gerechtelijk Wetboek overgeheveld.

Wanneer de rechtbank vaststelt dat een van de echtgenoten in de onmogelijkheid verkeert om zijn wil te kennen te geven, dan kan de ene echtgenoot in de plaats worden gesteld van de andere voor de uitoefening van diens bevoegdheden (art. 220, § 2, B.W.). Het geval van onbekwaamverklaring of afwezigheid komt hier niet meer voor, omdat de vertegenwoordiging van de onbekwaamverklaarde of de afwezige door specifieke bepalingen van het Burgerlijk Wetboek geregeld wordt²⁵.

c. Beveiliging van derden waardoor de autonomie van de echtgenoten gewaarborgd wordt

30. Iedere echtgenoot kan, zonder de instemming van de andere echtgenoot, op zijn naam een deposito-rekening voor geld of effecten doen openen en een brandkast huren (art. 218 B.W.). Deze bepaling vloeit voort uit het beginsel van de juridische gelijkheid van de echtgenoten. Meteen wordt een einde gemaakt aan de bankpraktijk die steeds de handtekening van de man vereist.

31. De bewaarnemer of de verhuurder moeten de andere echtgenoot in kennis stellen van de opening van een rekening of de huur van de brandkast (art. 218, derde lid, B.W.). Deze verplichting geldt niet voor de rekeningen die in het buitenland worden geopend, zodat de kans bestaat dat de echtgenoten de wet zullen ontsnaken²⁶.

Op de niet-naleving van de verplichting staat geen specifieke sanctie²⁷.

32. Wat de verrichtingen betreft, wordt de echtgenoot die de rekening opent of een brandkast huurt, ten

²⁴ In de zin van tijdelijke verwijdering, niet in de zin van art. 112 B.W.: zie het rapport Hambye, blz. 15.

²⁵ Enkele bepalingen van het Burgerlijk Wetboek inzake afwezigheid werden gewijzigd bij art. 2 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen: de artt. 124 en 126, eerste lid, B.W.; kritiek hierop: zie rapport Baert, blz. 21-22.

²⁶ Amendement de Stexhe, *Parl. Besch., Senaat*, 1975-1976, nr. 683/3: voorstel om deze verplichting te doen wegvallen.

²⁷ Rapport Baert, blz. 8: eventueel schadeloosstelling.

opzichte van de bewaarnemer of de verhuurder geacht alleen daarover het bestuur te hebben (art. 218, tweede lid, B.W.), ongeacht of de gelden eigen of gemeenschappelijk zijn. Eventuele geschillen blijven beperkt binnen de verhouding tussen de echtgenoten en worden geregeld op het einde van de gemeenschap via het systeem van de vergoedingen.

De vroegere regeling inzake spaargelden waarbij de gehuwde vrouw de bevoegdheid kreeg om een spaar- of depositoboekje te openen bij iedere privaat of gecontroleerde spaarkas of bankinrichting (Wet van 30 april 1958, gewijzigd op 16 maart 1964) wordt nu uitgebreid tot het openen van een bankrekening, met dien verstande echter dat geen enkele mogelijkheid van verzet — om bedragen op te nemen — is ingebouwd zoals dit voor de spaargelden wel het geval was indien het niet om voorbehouden goederen ging²⁸.

d. Beveiliging van de autonomie van de echtgenoten op beroepsvlak

33. De oude bepalingen van de artt. 215 en 216 B.W. worden in één artikel samengebracht met aanpassing aan de regel van de gelijkheid van de echtgenoten. Het gaat om het recht van iedere echtgenoot om zonder de instemming van de andere echtgenoot een beroep uit te oefenen en om het recht in zijn beroepsbetrekkingen de naam van de andere echtgenoot met diens toestemming te gebruiken (art. 216 B.W.).

34. Nieuw is dat de rechtbank de uitoefening van het beroep afhankelijk kan stellen van een wijziging van het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten (art. 216, § 1, derde lid, B.W.), dit om de echtgenoot die niet bij het beroep betrokken is te beveiligen.

De onmogelijkheid om zich tot de rechtbank te wenden ingeval een van de echtgenoten oordeelt dat aan de uitoefening van een openbaar ambt door de andere echtgenoot een ernstig nadeel verbonden is voor zijn zedelijke of stoffelijke belangen of voor die van de minderjarige kinderen, is weggefallen. Behoudens voor de uitoefening van de openbare mandaten kan voor elk ander beroep bij de rechtbank van eerste aanleg of in spoedeisende gevallen bij de voorzitter van die rechtbank verzet worden aangekend (art. 216, § 1, B.W.).

35. Het is echter niet voldoende dat ieder van de echtgenoten het recht heeft om een beroep uit te oefenen. Zij moeten ook over het nodige krediet kunnen beschikken om aan de schuldeisers een zo groot mogelijk onderpand te kunnen geven. Om hun principiële

bekwaamheid te kunnen uitoefenen en hun verplichtingen, die op hen rusten uit hoofde van het huwelijk, te kunnen nakomen heeft de wetgever aan ieder van beide echtgenoten bevoegdheden m.b.t. hun inkomsten toegekend: iedere echtgenoot ontvangt zijn eigen inkomsten (art. 217 B.W.). Voor de gehuwde vrouw in een stelsel van gemeenschap betekent dit dat zij niet alleen haar beroepsinkomsten mag ontvangen (het oude stelsel van de voorbehouden goederen), maar alle inkomsten.

De rangorde van de besteding van die inkomsten wordt uitdrukkelijk in de wet bepaald. Bij voorrang dienen de inkomsten te worden besteed om bij te dragen in de lasten van het huwelijk. Het overschot mag worden gebruikt voor de aanschaf van goederen voor het beroep, maar niet in onbeperkte mate: alleen in de mate dat deze uitgaven verantwoord zijn. Dit is een noodzakelijke beperking in de wet, te meer daar deze goederen door elke echtgenoot afzonderlijk mogen worden beheerd, wat zijn huwelijksvermogensstelsel ook zij. Het mag geen middel worden om elk overschot van de inkomsten, na de bijdrage in het huishouden, als een soort voorbehouden goederen met eigen beheer te gaan aanwenden²⁹. Over het eigen of gemeenschappelijk karakter van die goederen wordt in het primair stelsel niet gesproken (zie hiervoor het secundair stelsel). Als er daarna nog wat rest, blijft dit onderworpen aan de regels van het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten. In het wettelijk stelsel zal het gemeenschappelijk zijn (art. 1405, 1°, B.W.). Quid ingeval een van de echtgenoten het overschot van de door hem verworven inkomsten plaatst op een bankrekening, waarover hij het uitsluitend beheer heeft? De andere echtgenoot behoudt t.a.v. die bankrekening alle rechten die hem door de artt. 221 en 223 B.W. en in het wettelijk stelsel door de artt. 1421 en 1426 B.W. worden verleend³⁰.

Besluit

36. Al deze bepalingen van het primair stelsel met inbegrip van art. 213 (letterlijke weergave van het oude art. 212 B.W.) betreffende de verplichtingen van de echtgenoten om samen te wonen, elkaar trouw te zijn en hulp en bijstand te verschaffen, zijn van toepassing door het enkele feit van het huwelijk. Zij hebben voorrang op de bepalingen van het huwelijkscontract. Dat staat in art. 212 B.W. Bovendien wordt in dat artikel datgene opgenomen wat in het oude artikel 214 B.W. reeds stond: het huwelijk wijzigt de bekwaamheid van de echtgenoten niet behoudens hetgeen bepaald wordt inzake de ontvoogding van de minderjarige echtgenoten.

Hoewel het huwelijk de bekwaamheid van de echtgenoten in beginsel niet wijzigt, is er toch één uitzondering, met name het beschikkingsverbod t.a.v. de eigen gezinswoning en het persoonlijk huisraad (art. 215, § 1, B.W.).

²⁸ In de Commissie voor de Justitie is wel het voorstel gedaan om mogelijkheid van verzet in te bouwen wanneer het om gemeenschapsgoederen gaat, doch het werd verworpen om de reden dat de bewaarnemer juist ontslagen werd van de verplichting om de herkomst van de gelden na te gaan: rapport Hambye, blz. 13-14; wijziging van de Wet van 16 maart 1965 houdende instelling van een Algemene Spaar- en Lijfrentekas: opheffing van art. 23bis; wijziging van art. 23quinquies, eerste, tweede en derde lid (art. 42 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen); wijziging van de Wet van 30 april 1958 waarbij voor bepaalde spaarinlagen de handelsbekwaamheid van de gehuwde vrouw en van de minderjarige wordt uitgebreid: opheffing van art. 1; wijziging van art. 2 en art. 3 (art. 42 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen).

²⁹ Parl. Hand., Senaat, vergadering van 27 april 1976, nr. 75, blz. 1916.

³⁰ Rapport Hambye, blz. 13.

Deel II

De huwelijksvermogensstelsels

A. ALGEMENE BEPALINGEN

37. De nieuwe wet heeft niets gewijzigd aan het ook vroeger geldend principe van de contractuele vrijheid inzake huwelijksvermogensregeling.

De aanstaande echtgenoten kunnen, mits een aantal dwingende bepalingen worden in acht genomen, zelf en naar goeddunken de inhoud van hun huwelijkscontract vastleggen.

Het huwelijkscontract wordt zoals vroeger vóór het huwelijk opgesteld bij notariële akte en kan eventueel nog vóór het huwelijk worden gewijzigd.

38. Geheel nieuw is echter de opheffing van de absolute onveranderlijkheid van de huwelijksvereenkomst tijdens het huwelijk.

Thans wordt het mogelijk, ook voor echtgenoten die reeds gehuwd waren vóór het in werking treden van de wet³¹, om staande het huwelijk wijzigingen aan te brengen in het vóór het huwelijk gesloten huwelijkscontract, of, bij ontstentenis van een huwelijkscontract, in het wettelijk stelsel dat van rechtswege toepasselijk werd vanaf het aangaan van het huwelijk. De veranderbaarheid van de huwelijksvermogensregeling werd zonder aarzeling aanvaard³², onder voorwaarde dat de wijziging aan de rechtbank zou worden voorgelegd en aan de nodige publiciteit zou worden onderworpen, ten einde zowel de belangen van het gezin en van de kinderen als de rechten van derden te vrijwaren.

§ 1. Contractuele vrijheid

a. Principe

39. De echtgenoten bepalen naar goeddunken de inhoud van hun huwelijkscontract, onder voorbehoud van de dwingende bepalingen die ze daarbij moeten eerbiedigen. Zij kunnen een van de stelsels kiezen die de wetgever inricht: het wettelijk stelsel, de algehele gemeenschap en de scheiding van goederen (in meer stelsels heeft de wetgever niet voorzien). Deze keuze kan geschieden door eenvoudige verwijzing naar een van deze stelsels (art. 1389, in fine, B.W.).

De echtgenoten kunnen ook conventionele wijzigingen aanbrengen. De meest voorkomende heeft de wet vermeld (art. 1451 B.W.), maar de echtgenoten kunnen ook andere regelingen treffen. Eén beperking wordt hierbij opgelegd: kiezen de echtgenoten een stelsel met gemeenschap, dan kunnen ze het bestuur ervan niet anders regelen dan volgens de bepalingen die voor het wettelijk stelsel gelden (art. 1451, laatste zin, B.W.). Voor het overige kunnen de echtgenoten ook traditionele of geheel nieuwe bedingen invoegen, eventueel aan een opheffen regeling of aan een buitenlandse wetgeving ontleend.

40. In geval van keuze van een opheffen regeling mogen ze zich niet vergenoegen met een loutere ver-

melding van in algemene bewoordingen (bv. het beeding van gemeenschap van roerende goederen en aanwinsten zonder nadere precisering), maar moeten ze de samenstelling, de werking en de vereffening ervan nauwkeurig bepalen — steeds onder voorbehoud van dwingende bepalingen die de overname van opgeheven regels beletten.

Hetzelfde geldt voor de verwijzing naar een vreemde wetgeving, als een van de echtgenoten Belg is. In dat geval is een eenvoudige verwijzing niet voldoende: het huwelijkscontract moet alle voor de werking van het stelsel nodige bepalingen vermelden. Als beide echtgenoten een vreemde nationaliteit hebben, is de verwijzing naar de vreemde wetgeving wel mogelijk. De wetgever had immers enkel tot doel de Belg die, wegens de aanwezigheid van een vreemd element in zijn huwelijk (nationaliteit van de medeëchtgenoot, verblijf of bezittingen in het buitenland), zijn huwelijksvermogensregeling aan een vreemde wetgeving wil onderwerpen, te beschermen tegen de verwijzing naar bepalingen waarvan hij, door de algemeenheid van de gebruikte termen, de juiste draagwijdte niet zou kennen³³.

b. Beperkingen

41. Hoewel de onmogelijkheid om in een huwelijkscontract van dwingende bepalingen af te wijken vanzelfsprekend is, heeft de wetgever het toch nuttig geacht de algemene regel en enkele bijzondere toepassingsgevallen in herinnering te brengen³⁴.

42. Na de verwijzing naar de openbare orde en de goede zeden, vermeldt art. 1388 B.W. het verbod om af te wijken van de wederzijdse rechten en verplichtingen van de echtgenoten (zie het primair stelsel), van de regels betreffende het ouderlijk gezag en de voogdij, en van die welke de wettelijke orde van de erfopvolging bepalen. Hiermee wordt eraan herinnerd dat het persoonlijk statuut van de echtgenoten tegenover elkaar en tegenover hun kinderen en ascendenten niet mag worden beïnvloed door hun vermogensrechtelijke betrekkingen³⁵. De uitzonderingen naar gemeen recht gelden natuurlijk ook hier: zo kunnen de echtgenoten ondanks het verbod van overeenkomsten over niet opengevallen nalatenschappen zoals vroeger contractuele erfstellingen maken in hun huwelijkscontract³⁶.

43. Anders dan in Frankrijk heeft de wetgever hierbij geen nieuwe uitzondering ingevoegd betreffende de bedingen van overname naar schatting van *eigen* goederen van een der echtgenoten (de zogenaamde handelsclausule of clause commercial): deze bedingen blijven nietig³⁷.

³³ Rapport Hambye, blz. 21.

³⁴ Deze vermelding kan vanzelfsprekend niet als een limitatieve opsomming worden beschouwd: ook andere dwingende bepalingen, zoals bijvoorbeeld die van artikel 1451 B.W. over de onmogelijkheid om in een stelsel met gemeenschap van de wettelijke bestuursregels af te wijken, moeten in acht worden genomen.

³⁵ H. DE PAGE en R. DEKKERS, X, 1, nr. 57.

³⁶ Rapport van de Subcommissie, o.c., blz. 57.

³⁷ P. VAN OMMESELAGHE, "Validité en droit français et belge de la clause de reprise sur prisee insérée dans un contrat de mariage", R.C.J.B., 1957, 42 e.v. Anders is het gesteld met het beeding van overname dat betrekking heeft op gemeenschapsgoederen en in het huwelijkscontract is opge-

³¹ Rapport Baert, blz. 10.

³² Rapport Hambye, blz. 22 e.v.

§ 2. Aard van het wettelijk stelsel

44. Het wettelijk stelsel blijft zoals voorheen een suppletief recht dat door de wet slechts wordt opgelegd bij ontstentenis van overeenkomst tussen de echtgenoten³⁸. Het begint te werken vanaf de voltrekking van het huwelijk — niet eerder en niet later — als de echtgenoten geen huwelijkscontract hebben gemaakt. Het wordt van rechtswege toegepast op alle echtgenoten die na het inwerkingtreden van de wet huwen, en ook, volgens de modaliteiten die in de overgangsbepalingen geregeld worden, op echtgenoten die voordien zonder huwelijkscontract waren gehuwd en het oude wettelijk stelsel niet wensen te behouden (zie nr. 171 e.v.).

45. Het wettelijk stelsel is tevens het stelsel van gemeen recht; dit betekent dat het moet worden toegepast telkens als de bepalingen van het huwelijkscontract de regels van het wettelijk statuut niet uitsluiten (art. 1451, in fine, B.W.) en telkens als de bedongen bepalingen onvolledig, dubbelzinnig of tegenstrijdig zijn³⁹.

§ 3. Het huwelijkscontract

a. Aard

46. Het huwelijkscontract blijft de overeenkomst waarbij de aanstaande echtgenoten de gevolgen van hun huwelijk ten aanzien van hun goederen en hun geldelijke belangen, tijdens het huwelijk en bij de ontbinding ervan, regelen⁴⁰. De uitwerking van het huwelijkscontract hangt af van het sluiten van een geldig huwelijk; het huwelijkscontract heeft slechts gevolgen vanaf de voltrekking van het huwelijk, zonder terugwerkende kracht en niettegenstaande enige andersluidende overeenkomst (art. 1394 B.W.).

b. Vorm en publiciteit

47. Het huwelijkscontract moet vóór het huwelijk worden opgemaakt⁴¹ bij notariële akte (art. 1392 B.W.). De partijen moeten gelijktijdig en in persoon aanwezig zijn, tenzij ze zich laten vertegenwoordigen door bijzondere mandatarissen bij authentieke akte aangesteld⁴².

48. De nieuwe wet heeft de publiciteit van het huwelijkscontract in beperkte mate uitgebreid. Overeenkomstig het nieuwe artikel 76, 10°, B.W.⁴³ moet de huwelijksakte die door de ambtenaar van de burgerlijke stand opgemaakt wordt, ook vermelden "de datum van het huwelijkscontract, de naam en de standplaats van de notaris die het heeft opgemaakt en het *huwelijksvermogensstelsel* van de echtgenoten". Zoals vroeger is

de notaris gehouden het attest op te maken, bestemd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand; hij zal m.a.w. de in de huwelijksakte te vermelden tekst moeten opstellen (vermelding van het stelsel en van de bijkomende bedingen die derden kunnen aanbelangen). Bij niet-vermelding in de huwelijksakte kunnen de van het gemene recht afwijkende bepalingen niet aan derden worden tegengeworpen (art. 76, 10°, in fine, B.W.).

49. Voor de echtgenoten-handelaars blijven dezelfde verplichtingen gelden m.b.t. de publiciteit ter griffie van de rechtbank van het rechtsgebied waar de echtgenoot handel drijft en in het handelsregister⁴⁴. Is een van de echtgenoten handelaar op het ogenblik van het sluiten van het contract, dan is de notaris gehouden tot de mededeling aan de griffier⁴⁵. Wordt een der echtgenoten handelaar tijdens het huwelijk, dan draagt alleen hij de verantwoordelijkheid in geval van niet-mededeling⁴⁶.

c. Wijziging vóór het huwelijk

50. Vóór de voltrekking van het huwelijk kunnen in het huwelijkscontract wijzigingen worden aangebracht onder dezelfde voorwaarden als vroeger (artt. 1392 en 1393 B.W.). Om geldig te zijn moet zo'n wijziging bij notariële akte worden aangebracht in aanwezigheid en met de gelijktijdige toestemming van allen die er partij bij zijn geweest. Om aan derden tegenstelbaar te zijn moeten ze tevens achteraan op de minuut van het huwelijkscontract zijn gesteld; de notaris is verplicht ze over te nemen in de uitgften en grossen van het huwelijkscontract. De verantwoordelijkheid van de notaris hiervoor is niet meer uitdrukkelijk vermeld; er wordt naar het gemene recht verwezen⁴⁷.

d. Bekwaamheid en toestemming

51. De minderjarige kan zoals vroeger⁴⁸ zelf (d.w.z. zonder vertegenwoordiging) een huwelijkscontract aangaan.

Hiervoor moet hij in de akte worden bijgestaan door de personen wier toestemming vereist voor de geldigheid van het huwelijk (art. 1397, eerste lid, B.W.).

52. Wanneer de minderjarige met toestemming van één ouder huwt — wegens weigering van de andere (art. 148 B.W.) of omdat de andere overleden is (art. 149 B.W.) — is de toestemming en de bijstand van die ene ouder ook voldoende voor het huwelijkscontract⁴⁹.

Wanneer de rechter machtiging heeft verleend tot het huwelijk van de minderjarige op grond van art. 160bis B.W., is geen bijstand vereist (art. 1397, tweede lid, B.W.).

nomen; zie ook G. BAETEMAN, W. DELVA en H. CASMAN, "Overzicht van rechtspraak (1961-1971) Huwelijksvermogensrecht", T.P.R., 1972, 558, nr. 227 en ref.

³⁸ Vgl. art. 1387 B.W. oud.

³⁹ W. DELVA, A.P.R., Tw. *Huwelijksvermogensstelsels*, I, *Het huwelijkscontract*, nr. 198.

⁴⁰ W. DELVA, o.c., nr. 1.

⁴¹ Anders is er geen sprake meer van huwelijkscontract, maar van een wijziging van de bestaande huwelijksvermogensregeling; deze wijziging is dan onderworpen aan de daarvoor opgelegde formaliteiten.

⁴² W. DELVA, o.c., nr. 47 e.v.

⁴³ Ingevoerd bij artikel 1 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

⁴⁴ Zie J. RENAULD, *Droit patrimonial de la famille*, I, *Les régimes matrimoniaux*, nr. 443 e.v.; art. 12 W.Kh. zoals gewijzigd door art. 36 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen; art. 8 K.B. 20 juli 1964 betreffende het handelsregister.

⁴⁵ Art. 13 W. Kh.

⁴⁶ Art. 14 W. kh.

⁴⁷ Rapport van de Subcommissie, blz. 54.

⁴⁸ H. CASMAN, "Over de bijstand en de toestemming die vereist zijn voor het sluiten van het huwelijkscontract van een minderjarige", T. Not., 1974, 145.

⁴⁹ Zie J. GERLO, "De burgerrechtelijke bepalingen van de wet op de jeugdbescherming", T.P.R., 1974, 138, nr. 37 e.v. en ref.

§ 4. Veranderbaarheid van de huwelijksvereenkomst

53. De mogelijkheid om staande het huwelijk de huwelijksvermogensregeling te wijzigen heeft niet tot gevolg dat deze regeling zonder meer veranderlijk wordt. Alleen onder gerechtelijk toezicht is zo'n wijziging mogelijk. Daarbuiten moet de huwelijksvermogensregeling een bestendig karakter vertonen⁵⁰.

Dit betekent dat de wijzigingen die niet overeenkomstig de artikelen 1394 en 1395 B.W. zijn aangebracht, niet geldig kunnen zijn: de onderlinge overeenstemming tussen de echtgenoten alleen is niet voldoende om vrijwillig of onrechtstreeks het bestendig karakter van de huwelijksvermogensregeling aan te tasten. Aldus aangebrachte wijzigingen zijn net zo nietig als ze dat waren onder gelding van het beginsel van de onveranderlijkheid⁵¹.

54. Willen de echtgenoten een wijziging doorvoeren, dan moeten ze aan de hierna vermelde vereisten voldoen. Naar de grond zijn de overeenstemming van de echtgenoten en de homologatie van de rechtbank vereist. Naar de vorm zijn een notariële akte houdende de ontworpen wijzigingen, behoudens uitzondering, een boedelbeschrijving en een akte houdende regeling van de wederzijdse rechten der echtgenoten vereist. De procedure en de publiciteitsmaatregelen zijn eveneens geregeld.

a. Grondvoorwaarden

55. Alleen de onderlinge overeenstemming en de homologatie zijn vereist. Dat de echtgenoten het eens moeten zijn, betekent dat een echtgenoot geen wijziging van de andere kan afdwingen⁵².

De Belgische wetgever heeft geen wachttermijn opgelegd sinds het aangaan van het huwelijk, noch het aantal wijzigingen tijdens het huwelijk beperkt⁵³.

Alle mogelijke wijzigingen, gaande van de vervanging van huwelijksvermogensstelsel (van een stelsel met gemeenschap naar een scheiding van goederen b.v.) tot de gedeeltelijke wijziging of het invoegen, weglaten of wijzigen van een bepaald beding, zijn toegestaan.

Het gerechtelijk toezicht bestaat hierin, dat de rechter moet nagaan of de voorgestelde wijziging niet strijdig is met de belangen van het gezin of van de kinderen, of met de rechten van derden.

De echtgenoten moeten de noodzakelijkheid van de gevraagde wijziging niet aantonen⁵⁴; wel moeten ze de rechter inlichten over de draagwijdte ervan⁵⁵.

b. Vormvoorwaarden

De wijziging moet bij notariële akte worden vastgesteld (art. 1392 B.W.). De minderjarige heeft hiervoor dezelfde bijstand nodig als voor het sluiten van een huwelijkscontract (art. 1397, derde lid, B.W.).

⁵⁰ A. PATARIN en G. MORIN, "La réforme des régimes matrimoniaux", *Rép. Dénormois*, 1966, art. 28880, nr. 398.

⁵¹ G. BAETEMAN, W. DELVA en H. CASMAN, o.c., T.P.R., 1972, 436, nr. 18 en ref.

⁵² Rapport Hambye, blz. 23.

⁵³ Rapport Hambye, blz. 23.

⁵⁴ Rapport Baert, blz. 10.

⁵⁵ G. CORNU, *Les régimes matrimoniaux*, blz. 189.

Indien de wijziging de vereffening van het vorige stelsel of een dadelijke verandering van de samenstelling van de vermogens tot gevolg heeft, zijn drie notariële akten vereist: de beschrijving van alle roerende en onroerende goederen van de echtgenoten en van al hun schulden (zowel eigen als gemeenschappelijk)⁵⁶; de regeling van hun wederzijdse rechten, waaromtrent het hun vrij staat een vergelijk te treffen⁵⁷ en de akte houdende wijziging van de huwelijksvermogensregeling.

Heeft de wijziging niet de vereffening van het vorige stelsel noch een dadelijke verandering van de samenstelling van de vermogens tot gevolg, dan is enkel de laatste akte vereist. Dit zal bv. het geval zijn als enkel bedingen betreffende de wijze van verdeling worden ingevoegd of gewijzigd⁵⁸. Hetzelfde geldt wanneer de wijziging zich beperkt tot herroeping, in onderlinge overeenstemming tussen de echtgenoten, van schenkingen die zij aan elkaar hebben gedaan of die de ene echtgenoot aan de andere heeft gedaan in het huwelijkscontract (art. 1394, laatste lid, B.W.).

c. Procedure

57. De akte houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel wordt bij verzoekschrift, ondertekend door beide echtgenoten, ter homologatie voorgelegd aan de rechtbank van eerste aanleg van de (laatste) echtelijke verblijfplaats (art. 1395, § 1, B.W.; art. 628, 2°, Ger. W.)⁵⁹.

De echtgenoten leggen de opgelegde akte(n) voor; ze verschijnen samen en in persoon. De minderjarige echtgenoot die zijn huwelijksvermogensstelsel wil wijzigen heeft voor het voeren van de procedure geen bijstand nodig (art. 1397, derde lid, B.W.): hij verschijnt zelf voor de rechtbank⁶⁰.

58. Het verzoekschrift wordt ingeschreven in een daartoe op de griffie gehouden register (artt. 1311 en 1319 Ger. W.). Een uittreksel ervan wordt door de zorg van beide echtgenoten in het *Belgisch Staatsblad* bekendgemaakt, tenzij de wijziging noch de vereffening noch de wijziging van de bestaande samenstelling van de vermogens tot gevolg heeft (artt. 1312 en 1319 Ger. W.)⁶¹.

59. Zolang het eindvonnis niet is gewezen kunnen de schuldeisers en de kinderen van de echtgenoten, hetzij in der minne, hetzij bij deurwaardersexploot, mededeling vragen van het verzoekschrift en van de bewijsstukken en zelfs in het geding tussenkomen tot bewaring van hun rechten (artt. 1314 en 1319, 3°, Ger. W.).

60. De rechtbank neemt kennis van het verzoek in

⁵⁶ De boedelbeschrijving moet bij notariële akte worden opgemaakt overeenkomstig art. 1175 Ger. W.: art. 1394, vijfde lid, B.W.

⁵⁷ Vgl. de akte houdende regeling der wederzijdse rechten in de procedure van echtscheiding door onderlinge toestemming (art. 1287 Ger. W.). Ook hier is de notariële akte vereist: art. 1394, vijfde lid, B.W.

⁵⁸ Rapport Hambye, blz. 24.

⁵⁹ Art. 628, 2°, Ger. W. zoals gewijzigd door artikel 23 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

⁶⁰ Rapport Hambye, blz. 27.

⁶¹ Artt. 1312, 1313, 1314, 1316, 1317, 1318, 1319 en 1319bis zoals gewijzigd door de artt. 33 en 34 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

raadkamer. Behoudens de bewarende maatregelen mag geen vonnis worden uitgesproken dan een maand na vervulling van deze vormvoorschriften (artt. 1313 en 1319 Ger. W.). Alleen de schuldeisers van de echtgenoten kunnen deze nietigheid inroepen (art. 1319, 2°, Ger. W.).

61. De rechtbank weigert of verleent de homologatie (zie boven). Wordt de homologatie geweigerd, dan kan, binnen een maand na de kennisgeving door de griffier, hoger beroep worden ingesteld bij verzoekschrift ondertekend door beide echtgenoten; de tussenkomende partijen beschikken over dezelfde termijn om hoger beroep in te stellen tegen het vonnis dat de homologatie verleent.

62. Indien tegen het homologatievonnis geen hoger beroep wordt ingesteld of indien het hof van beroep de wijzigingsakte homologeert, deelt de griffier, binnen twee maanden na de homologatiebeslissing, een uittreksel ervan mede aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar het huwelijk voltrokken is; deze vermeldt op de kant van de huwelijksakte de datum van de wijzigingsakte, de notaris die ze heeft opgemaakt en de datum van de homologatiebeslissing. Indien het huwelijk niet in België voltrokken is, wordt het uittreksel gezonden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van het eerste district Brussel, die het overschrijft in het register van de huwelijksakten.

63. Binnen dezelfde termijn deelt de griffier, in voorkomend geval, een uittreksel uit de homologatiebeslissing mede aan de notaris die de minuut van het gewijzigde huwelijkscontract onder zich houdt. Deze maakt er melding van onder aan de minuut en is verplicht die vermelding over te nemen op de uitgften en grossen van het oorspronkelijk contract.

Binnen dezelfde termijn deelt de griffie de datum van de homologatiebeslissing mede aan de notaris die de wijzigingsakte heeft opgemaakt.

d. Bekendmaking

64. Indien de akte houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel tot de vereffening van het vorige stelsel of tot dadelijke verandering van de vermogens leidt, moet het homologatievonnis (artt. 1314 en 1319 Ger. W.) in het *Belgisch Staatsblad* worden bekendgemaakt door de zorg van beide echtgenoten (artt. 1316 en 1319, 1°, Ger. W.).

65. De bekendmaking is evenwel altijd vereist tegenover derden: artikel 1396, eerste lid, B.W. bepaalt dat bedongen wijzigingen aan derden slechts vanaf de dag van de bekendmaking van een uittreksel uit de homologatiebeslissing in het *Belgisch Staatsblad* kunnen worden tegengeworpen. Ook van dan af loopt de termijn van een jaar binnen welke de schuldeisers van de echtgenoten kunnen opkomen tegen de vereffening, wanneer deze met bedrieglijke benadeling van hun rechten is geschied (art. 1319bis Ger. W.).

De akte houdende wijziging moet worden bekendgemaakt ter griffie van de rechtbank van koophandel (art. 15 W. Kh.) en in het handelsregister (art. 25, eerste lid, K.B. 20 juli 1964)⁶².

⁶² Beide bepalingen zoals gewijzigd door de artt. 36 en 38 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

e. Gevolgen van de homologatie

66. De akte heeft geen gevolg indien de vereffening of de overdracht van goederen waartoe ze aanleiding geeft, niet binnen het jaar na die bekendmaking bij notariële akte werd vastgesteld. Deze termijn kan worden verlengd door een beslissing van het gerecht dat de wijzigingsakte heeft gehomologeerd (art. 1395, § 4, B.W.).

Onder voorwaarde van vervulling van deze formaliteiten heeft de wijziging tussen echtgenoten gevolg vanaf de datum van de akte (art. 1396, tweede lid, B.W.). Tegenover derden geldt de wijziging, zoals reeds gezegd is, vanaf de bekendmaking (art. 1396, eerste lid, B.W.).

B. WETTELIJK STELSEL

67. Uitgaande van de overweging dat het wettelijk stelsel moet beantwoorden aan de vermogenstoestand van de meeste gezinnen heeft de wetgever geopteerd voor het stelsel van gemeenschap van aanwinsten⁶³. Het is inderdaad gebleken dat de meeste echtgenoten op de dag van hun huwelijk weinig of niets bezitten. De goederen die zij tijdens het huwelijk verwerven bestaan bijna uitsluitend — met uitzondering van door schenking, erfenis of testament verkregen goederen — uit de inkomsten van hun beroep en uit hun gezamenlijke besparingen.

68. Om aan de gelijke bekwaamheid van de echtgenoten een wezenlijke uitwerking te geven verleent het stelsel hun gelijke bestuursbevoegdheden. Het bestuur over het patrimonium van de man en dat van de vrouw komt toe aan de respectieve echtgenoten terwijl het gemeenschappelijk vermogen, ook al bestaat het slechts uit de inkomsten van een van de echtgenoten, in de regel concurrentieel bestuurd wordt behoudens de gevallen van gezamenlijk of privaat bestuur⁶⁴. Deze erkenning van de gelijkheid van de echtgenoten inzake bestuur over het gemeenschappelijk vermogen heeft geleid tot de opheffing van de vroegere beschermingsbepalingen ten aanzien van de gehuwde vrouw. Aldus de wettelijke hypotheek (opheffing van de artt. 64 tot 72 van de Hypotheekwet van 16 december 1851 en wijziging van de artt. 47 en 90bis van dezelfde wet)⁶⁵, de mogelijkheid om van de gemeenschap afstand te doen (opheffing van art. 1492 B.W. e.v.; wijziging van art. 1185 Ger. W. en wijziging van het opschrift van deel IV, boek IV, hoofdstuk III van het Gerechtelijk Wetboek)⁶⁶, het voorrecht van emolumenten (opheffing van art. 1483 B.W.), het stelsel van de voorbehouden goederen (opheffing van art. 226septies B.W.) en het

⁶³ Het is te vergelijken met een zuiver stelsel van gemeenschap van aanwinsten eerder dan met een stelsel van gemeenschap van aanwinsten gecombineerd met een stelsel van scheiding van goederen; in dit laatste stelsel blijven de inkomsten van de persoonlijke goederen dikwijls eigen. Het vruchtgenot van de gemeenschap krijgt evenwel een heel nieuw aspect (zie verder).

⁶⁴ Ter bevordering van de eenheid in de rechtsterminologie gebruikt de wetgever de term "bestuur" in plaats van "beheer".

⁶⁵ Art. 16 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

⁶⁶ Art. 28 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

recht om voorafnemingen te doen uit de persoonlijke goederen van de man (opheffing van art. 1472 B.W.).

69. Het nieuwe wettelijk stelsel is gebaseerd op drie vermogens, het eigen vermogen van de man, het eigen vermogen van de vrouw en het gemeenschappelijk vermogen van de beide echtgenoten (art. 1398 B.W.). Elk vermogen bestaat uit een geheel van actieve en passieve bestanddelen.

§ 1. Samenstelling ACTIEF van het eigen en gemeenschappelijk vermogen

70. De bepalingen in verband met de baten wijzen erop dat het wettelijk stelsel fundamenteel een stelsel met gemeenschap is: alle goederen waarvan niet bewezen is dat ze aan de echtgenoten eigen zijn ingevolge enige wetsbepaling, vallen in de gemeenschap (art. 1405, 4°, B.W.).

Afdeling 1

71. Om goederen in dit vermogen onder te brengen worden twee criteria aangewend: de wijze van verkrijging (artt. 1399 en 1400 B.W.) en de aard van de goederen (art. 1401 B.W.).

a. Wijze van verkrijging

72. Alle goederen en schuldvorderingen die aan elk van beide echtgenoten op de dag van hun huwelijk toebehoren, blijven eigen. Het gaat om iedere aanspraak op eigendom waarvan de titel van de echtgenoot-eigenaar ontstaan is vóór het huwelijk. Van het eigen vermogen maken eveneens deel uit de goederen en schuldvorderingen die ieder van hen tijdens het stelsel verkrijgt door schenking, erfenis of testament (art. 1399, eerste lid, B.W.). Deze regeling was onder het oude regime van 1804 ook reeds van toepassing, doch beperkt tot de onroerende goederen⁶⁷.

De herkomst van die goederen moet wel worden bewezen om als eigen te worden aangemerkt. Hoe dit moet gebeuren wordt uitdrukkelijk in de wet bepaald (art. 1399, tweede en derde lid, B.W.). Ten aanzien van derden kan het eigendomsrecht van een van de echtgenoten, bij gebreke van een boedelbeschrijving of tegen een bezit volgens de bepalingen van art. 2229 B.W., bewezen worden aan de hand van titels met vaste daten, van bescheiden van een openbare dienst of vermeldingen in regelmatig gehouden of opgemaakte registers, bescheiden of borderellen door de wet opgelegd of door het gebruik bekrachtigd⁶⁸. In vergelijking met de vroegere regeling heeft de wetgever in heel wat meer bewijsmogelijkheden voorzien. Voorheen was in het stelsel van gemeenschap van aanwinsten enkel een boedelbeschrijving of een staat in behoorlijke vorm als bewijsmiddel tegenover derden voorhanden (art. 1499 B.W. oud).

Tussen echtgenoten mag het bewijs door alle middelen worden geleverd, met inbegrip van getuigenissen en vermoedens en zelfs de algemene bekendheid. Dit kon in het oude stelsel enkel in het voordeel van de vrouw (art. 1504, derde lid, B.W. oud en art. 1415 B.W. oud).

73. Eigen zijn ook, ongeacht het tijdstip van verkrijging, de goederen die de eigen goederen vervangen of aanvullen (art. 1400 B.W.). Wanneer in voorkomend geval het gemeenschappelijk vermogen tot de opname van die goederen in het eigen vermogen heeft bijgedragen, is vergoeding ten belope van die bijdrage verschuldigd.

74. Het zijn vooreerst het "toebehoren" van eigen onroerende goederen of onroerende rechten alsmede het "toebehoren" van eigen waardepapieren (art. 1400, 1° en 2°, B.W.). Hier wordt de regel "res crescit domino" (art. 552 B.W.: recht van natrekking) ten voordele van de eigen goederen toegepast, hetgeen al eerder in de rechtspraak was aanvaard⁶⁹. Wat precies hoofden bijzaak is kan ten aanzien van de onroerende goederen (art. 552 B.W.) gemakkelijk worden onderscheiden; voor de roerende goederen daarentegen is dit onderscheid niet altijd even duidelijk. De opsomming van art. 563 B.W. e.v. geeft slechts een gedeeltelijke oplossing omdat het enkel geldt voor de lichamelijke roerende goederen. Maar wat is bijzaak bij een onlichamelijk roerend goed zoals een aandeel? De meerwaarde van het aandeel is geen toebehoren maar een bestanddeel van het waardepapier⁷⁰. Als toebehoren kan echter wel worden beschouwd het recht om bij kapitaalverhoging bijkomende aandelen te verwerven om in dezelfde verhouding aan het kapitaal te kunnen participeren. Het bepalen van wat hoofd- en bijzaak is hangt dus niet af van de geldelijke waarde van het goed maar van het recht dat de houder bezit op grond van de individualiteit van het goed. De bijzaak moet in zichzelf een limiet vinden⁷¹.

75. In die zelfde categorie van eigen goederen worden opgenomen de goederen die door familiebeschikking werden verkregen. Inderdaad, onder bepaalde voorwaarden blijven goederen (de uitbreiding tot de onroerende goederen is nieuw; vlg. art. 1406 B.W. oud), onder bezwarende titel door een bloedverwant in de opgaande lijn aan een van de echtgenoten afgegaan, eigen. Daartoe worden de voorwaarden in art. 1400, 3°, B.W., opgesomd: het goed moet afgestaan worden ofwel ter voldoening van een schuld van de ascendent, ofwel onder verplichting om schulden van de ascendent aan een derde te betalen.

76. Art. 1400 B.W. bepaalt verder in zijn vierde lid dat een aandeel door een der echtgenoten verkregen in een goed waarvan hij reeds mede-eigenaar is, eveneens eigen blijft. Terwijl vroeger in de wet enkel sprake was van een aandeel in een onroerend goed, wordt nu de toepassing van deze bepaling uitgebreid tot de roerende

⁶⁹ G. BAETEMAN, W. DELVA en H. CASMAN, o.c., nr. 55, blz. 462.

⁷⁰ Rapport Hambye, blz. 31.

⁷¹ A. PONSARD, "Commentaire de la loi n° 65-570 du 13 juillet 1965, portant réforme des régimes matrimoniaux", D., 1966, Législation, nr. 74, blz. 138; ook ten gevolge van een bedongen annexatie kan een goed eigen worden: zie daarvoor rapport namens de Subcommissie, blz. 80.

⁶⁷ Art. 1404, eerste lid, B.W. oud en art. 1402 B.W. oud.

⁶⁸ Voorbeelden van de aangehaalde bewijsmiddelen worden opgesomd in het rapport Baert, blz. 12: spaarboekjes, een in een regelmatig bijgehouden boekhouding voorkomende persoonlijke rekening, een aangifte van nalatenschap, postrekening- of bankuittreksels, aankoopborderellen van beurswaarden en facturen.

goederen⁷². Maar het keuzerecht van de vrouw (overeenkomstig art. 1408, tweede lid, B.W. oud) om, indien de man een onroerend goed verkreeg waarvan zij medeëigenares was, het onroerend goed voor zich te nemen (tegen vergoeding) of aan de gemeenschap te laten (tegen vergoeding) is verdwenen. De bestaansreden van deze bepaling — bedrog van de man als beheerder van de goederen van de vrouw voorkomen — is immers weggefallen.

77. Krachtens art. 1400, 5°, B.W. vallen de goederen en rechten, die ten gevolge van zaakvervangende in de plaats treden van eigen goederen, alsook de goederen verkregen uit belegging of wederbelegging, in het eigen vermogen. Het gaat hier om een rechtstreekse en een onrechtstreekse indeplaatsstelling die tot doel hebben verrijking van de gemeenschap ten nadele van de echtgenoten te vermijden. De ook onder het vroegere recht geldende regel werd door de wetgever uitdrukkelijk uitgebreid tot de roerende goederen⁷³.

Wat betreft de rechtstreekse indeplaatsstelling of ruil is voor de toepassing van art. 1400, 5°, B.W. vereist dat er een werkelijke ruil heeft plaatsgehad, wat niet meer het geval is zodra de opleg te belangrijk wordt ten opzichte van de waarde van het goed. In dat geval moet worden aangenomen dat het goed gemeenschapsgoed is tegen vergoeding van de echtgenoot voor de waarde van het geruilde goed. Maar waar ligt de grens tussen de belangrijke en de te belangrijke opleg? Het probleem heeft zich vroeger ook reeds voorgedaan⁷⁴. Voor de oplossing kan nu worden verwezen naar de regeling ter zake van de wederbelegging. Art. 1402 B.W. bepaalt immers dat wederbelegging geacht wordt te zijn gedaan wanneer de aankoopssom voor meer dan de helft betaald is uit eigen gelden.

Bij de onrechtstreekse indeplaatsstelling of wederbelegging is niet vereist dat de verkrijging geschiedt met gelden die voortkomen van de vervreemding van een eigen goed. Het is voldoende dat de gelden eigen zijn bv. de penningen voortkomende van een verzekeringsvergoeding voor een eigen goed. Het eigen karakter moet evenwel behoorlijk worden aangetoond. In dit geval spreekt men eerder van belegging dan van wederbelegging⁷⁵.

Voor de geldigheid van de wederbelegging t.a.v. een onroerend goed moet in de authentieke akte van aankoop een dubbele verklaring voorkomen: dat de verkrijging voor meer dan de helft geschiedt met eigen gelden en om tot wederbelegging te dienen (art. 1402 B.W.). Dit vormvoorschrift is vereist zowel tussen de echtgenoten als ten opzichte van derden⁷⁶. Bij weder-

belegging in roerende goederen wordt geen verklaring vereist. Wel moet door hem die beweert eigenaar te zijn, het eigen karakter van de belegde gelden worden aangetoond en dit volgens de bepalingen van art. 1399 B.W.⁷⁷.

Zelfs vóór de vervreemding is verkrijging van eigen goederen mogelijk, wat een vervroegde wederbelegging is. De vervroegde wederbelegging of de wederbelegging bij voorbaat was reeds onder het oude regime door rechtsleer en rechtspraak algemeen aanvaard⁷⁸, maar wordt nu in de wet uitdrukkelijk geregeld (art. 1403 B.W.). De verrichting bestaat hierin dat een onroerend goed met gemeenschapsgelden wordt aangekocht met dien verstande dat het goed eigen wordt vanaf het ogenblik dat meer dan de helft van het bedrag dat uit het gemeenschappelijk vermogen werd opgenomen, is terugbetaald. Om uitholling van het gemeenschappelijke vermogen te voorkomen moet deze terugbetaling geschieden binnen twee jaar na de datum van de akte van aankoop, waarin steeds de verklaring van vervroegde wederbelegging moet voorkomen.

De vervroegde wederbelegging wordt beperkt tot de onroerende aankopen. Bij roerende goederen zal het immers vaak onmogelijk zijn de regelmatigheid van de verrichting na te gaan.

Deze verrichting is bijzonder interessant voor iemand die de gelegenheid krijgt om een onroerend goed te kopen bv. bij openbare verkoop, maar de prijs slechts kan betalen na verkoop van het eigen goed.

78. Ongeacht hun persoonlijk karakter worden de gereedschappen en werktuigen, die dienen tot het uitoefenen van een beroep, gerekend tot de goederen die eigen zijn door de wijze van verkrijging (art. 1400, 6°, B.W.). De aankoop van die goederen gebeurt vaak met gemeenschapsgelden zodat in voorkomend geval vergoeding zal verschuldigd zijn. Daarom werden die goederen niet ondergebracht bij de goederen die eigen zijn wegens hun aard en waarvoor nooit vergoeding verschuldigd is⁷⁹.

79. Om dezelfde reden werden de rechten verbonden aan een personenverzekering door de begunstigde zelf gesloten, die hij verkrijgt bij het overlijden van zijn echtgenoot of na de ontbinding van het stelsel (d.i. in geval van termijnverzekering), niet opgenomen in de lijst van de goederen die eigen zijn wegens hun aard (art. 1400, 7°, B.W.). Doch wegens de verbondenheid met de persoon van de begunstigde blijft het aldus uitgekeerde kapitaal eigen tegen vergoeding aan de gemeenschap voor de premies⁸⁰.

Wordt door een van de echtgenoten een levensverze-

lijke aanvaarding van de vrouw vereist is (art. 1435 B.W. oud), is uiteraard opheffen.

77 Rapport Hambye, blz. 36: het beste bewijs zal voortvloeien uit een opeenvolgende verrichting van verkoop en aankoop, geboekt op een zelfde bankrekening of uit de vergelijking van de datums van verkoop- en aankoopborderellen.

78 G. BAETEMAN, W. DELVA en H. CASMAN, o.c., nr. 54, blz. 460-461.

79 In de tekst van de Subcommissie werden zij ondergebracht bij de goederen die eigen zijn wegens hun aard (art. 1401 B.W.): rapport namens de Subcommissie, blz. 84.

80 Rapport Hambye, blz. 32; G. BAETEMAN, W. DELVA en H. CASMAN, o.c., nr. 44, blz. 453.

⁷² Deze uitbreiding werd vroeger ook reeds aanvaard voor de roerende goederen, die van de gemeenschap uitgesloten waren: J. RENAULD, *Droit patrimonial de la famille*, I, nr. 808.

⁷³ De uitbreiding van deze regel tot de roerende goederen werd vroeger ook reeds aanvaard: J. RENAULD, o.c., I, nr. 828.

⁷⁴ G. BAETEMAN, W. DELVA en H. CASMAN, o.c., nr. 53, blz. 459.

⁷⁵ Begrip, zie J. RENAULD, o.c., I, nrs. 833-834.

⁷⁶ Cass., 2 mei 1957, *Pas.*, 1957, I, 1041, met advies van de procureur-generaal HAYOT DE TERMICOURT; de bepaling dat ingeval de man wederbelegging doet voor zijn vrouw, behoudens deze dubbele verklaring ook nog de uitdrukke-

kering gesloten ten voordele van de andere, dan neemt men aan dat het in de bedoeling lag een onrechtstreekse schenking te doen aan de begunstigde, waardoor het uitgekeerde kapitaal eigen wordt. In principe is er geen vergoeding aan het gemeenschappelijk vermogen verschuldigd tenzij wanneer de stortingen gedaan door de verzekeringsnemer, gelet op zijn mogelijkheden, kennelijk overdreven waren (aanvulling in die zin van art. 43 van de Verzekeringwet van 11 juni 1874)⁸¹.

b. Aard van de goederen

80. Het tweede criterium tot aanduiding van de goederen die in het eigen vermogen **thuishoren**, is de aard van de goederen (art. 1401 B.W.). Het zijn die goederen waarvan het eigen karakter volgt uit de aard zelf zonder dat een ander bewijs moet worden geleverd: o.a. de klederen en voorwerpen voor persoonlijk gebruik (art. 1401, 1°, B.W.). Deze uitdrukking moet worden uitgelegd in de zin van de bestaande rechtspraak. Aldus zijn daaronder begrepen: familierinneringen, brieven, diploma's, eretekens⁸².

Insgelijks eigen wegens hun aard zijn de rechten waarvan de uitoefeningswijze de tussenkomst van de gemeenschap onmogelijk maakt: de literaire, artistieke of industriële eigendomsrechten (art. 1401, 2°, B.W.). Onder het oude wettelijk stelsel was er t.a.v. de intellectuele rechten niets uitdrukkelijk bepaald, maar de rechtsleer beschouwde de industriële eigendomsrechten, zoals octrooien en fabrieksmerken — die roerende goederen zijn — als gemeenschappelijk. Wat betreft de literaire en artistieke rechten maakte zij onderscheid tussen het exploitatierecht, dat in de gemeenschap viel, en het moreel recht, dat eigen bleef aan de echtgenoot-auteur als emanatie van zijn persoonlijkheid⁸³.

Om dezelfde reden als voor de intellectuele rechten blijft het recht op pensioen, lijfrente of soortgelijke uitkering, dat een der echtgenoten alleen bezit, eigen (art. 1401, 4°, B.W.). Het bedrag dat krachtens dit recht wordt uitgekeerd, valt echter in de gemeenschap overeenkomstig art. 1405, 1°, B.W. (zie nrs. 81-82). Het recht op herstel van persoonlijke, lichamelijke of morele schade is eigen aan de echtgenoot, die de fysieke of morele schade heeft geleden, omdat de fysieke en morele integriteit strikt persoonlijk zijn. Dit betekent dat het uitgekeerde kapitaal eigen blijft, maar dat de inkomsten van het kapitaal, eenmaal belegd, aan de gemeenschap toekomen⁸⁴. Zelfs wanneer een gedeelte van de vergoeding bestemd is voor de vermindering van de arbeidsproductiviteit, blijft de vergoeding in haar geheel eigen. Het arbeidspotentieel, als element van de persoonlijkheid, is immers ook essentieel eigen. Rechtsleer en rechtspraak zijn het daarover eens⁸⁵.

Afdeling 2 *Gemeenschappelijk vermogen*⁸⁶

81. Overeenkomstig art. 1405, 1°, B.W. vallen in de gemeenschap de inkomsten uit de beroepsbezigheden van elk der echtgenoten, alle inkomsten of vergoedingen die ze vervangen of aanvullen (bedoeld worden: werkloosheidsuitkering, kinderbijslag, vakantiegeld, rustpensioen), evenals de inkomsten uit openbare of particuliere mandaten. Ook de vruchten, inkomsten en interesten van hun eigen goederen zijn gemeenschappelijk (art. 1405, 2°, B.W.). De vraag is vanaf welk ogenblik de inkomsten in de gemeenschap vallen. Zijn ze slechts gemeenschappelijk indien ze aangewend worden voor de lasten van het huwelijk of voor de verwezenlijking van aanwinsten zodat inkomsten op een individuele rekening niet gemeenschappelijk zijn? O.i. moet worden aangenomen dat de inkomsten gemeenschappelijk zijn vanaf de inning en niet nadat de echtgenoten van die inkomsten het nodige hebben afgehouden om geheel of ten dele in de lasten van het huwelijk bij te dragen of om beroepsgoederen aan te schaffen. Deze oplossing moet worden afgeleid uit de bepalingen van het primair stelsel; de inkomsten blijven enkel onder het beheer van elk der echtgenoten; ze vormen een soort voorbehouden goederen omdat ze onder het exclusief beheer vallen van de echtgenoot die ze heeft verkregen⁸⁷.

De goederen geschonken of vermaakt aan de twee echtgenoten samen of aan een van hen onder beding dat die goederen gemeenschappelijk zullen zijn, vallen eveneens in het gemeenschappelijk vermogen, alsook de goederen waarvan niet bewezen is dat ze aan een der echtgenoten eigen zijn ingevolge enige wetbepaling (art. 1405, 3° en 4°, B.W.).

82. In tegenstelling met het Franse Burgerlijk Wetboek heeft de wetgever geen afzonderlijk statuut uitgewerkt voor de "onderneming". De Subcommissie heeft geweigerd om de onderneming in haar geheel als eigen of gemeenschappelijk te beschouwen en de Commissie voor de Justitie heeft haar gevolgd. Het zijn de goederen waarvan de onderneming deel uitmaakt, die eigen of gemeenschappelijk zijn⁸⁸.

⁸⁶ De artt. 1148 en 1167 van het Gerechtelijk Wetboek, die respectievelijk betrekking hebben op de verzegeling en de ontzegeling worden gewijzigd, ten einde rekening te houden met de vervanging van het begrip gemeenschap door het begrip gemeenschappelijk vermogen: artt. 25 en 26 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

⁸⁷ P. STIÉNON, "La réforme des régimes matrimoniaux", nr. 6, J.T., 1972, 203.

⁸⁸ P. STIÉNON, o.c., nr. 5, blz. 203; rapport Hambye, blz. 37; in het ontwerp Wigny werd de "onderneming" steeds als gemeenschappelijk beschouwd, zelfs wanneer een echtgenoot eigenaar is bij de voltrekking van het huwelijk. Deze regel werd gerechtvaardigd door de overweging dat over het algemeen de echtgenoot van de persoon die de zaak exploiteert zijn medewerking heeft verleend bij het voeren van de onderneming, al was het onrechtstreeks door zich bezig te houden met de huishoudelijke taken, waardoor de andere zich uitsluitend aan de exploitatie kon wijden.

⁸¹ Art. 44 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

⁸² Rapport namens de Subcommissie, blz. 85; G. BAETEMAN, W. DELVA en H. CASMAN, o.c., nr. 57, blz. 462.

⁸³ G. BAETEMAN, W. DELVA en H. CASMAN, o.c., nr. 42, blz. 452.

⁸⁴ Rapport Hambye, blz. 33.

⁸⁵ G. BAETEMAN, W. DELVA en H. CASMAN, o.c., nr. 58, blz. 462.

§ 2. *Samenstelling* PASSIEF
van de eigen vermogens
en van het gemeenschappelijk vermogen -
Rechten van de schuldeisers

83. De hier ingevoerde wijzigingen houden verband met de andere samenstelling van het actief en met de inperking van de bevoegdheden van de man over de gemeenschapsgoederen.

84. Met betrekking tot het passief is er vooreerst de vraag over de *verplichting* van schuld: welk vermogen kan door de schuldeiser worden aangesproken tot voldoening van een bepaalde schuld, enkel het vermogen van de echtgenoot-schuldenaar of ook het vermogen van de andere echtgenoot en het gemeenschappelijk vermogen? Na te hebben aangegeven volgens welke regels de schulden een eigen of een gemeenschappelijk karakter hebben (artt. 1406-1408 B.W.), heeft de wetgever de rechten van de schuldeisers op de drie vermogens, al naar de aard van de schuld, uitdrukkelijk bepaald (artt. 1409-1414 B.W.). In de tweede plaats is er de problematiek van de *bijdrage*: welk patrimonium moet in de verhoudingen tussen de echtgenoten uiteindelijk de last van de schuld dragen, dat van de echtgenoot-schuldenaar of dat van de gemeenschap en de andere echtgenoot? Dit kan worden afgeleid uit de bepalingen betreffende het eigen of gemeenschappelijk karakter van de schuld (uitzondering: zie nr. 90). De discrepantie tussen de verplichting en de bijdrage wordt overbrugd via het systeem van de vergoedingen (zie nr. 107 e.v.: ontbinding van het stelsel). Daarbij spreekt men van *voorlopig passief* van de gemeenschap als de verplichting wegens een schuld op de gemeenschap drukt, en van *definitief passief* van de gemeenschap als ook de bijdrage op de gemeenschap rust.

Afdeling 1
Lasten van de eigen vermogens

85. De samenstelling van het definitief passief van het eigen vermogen wordt geregeld naar analogie van het actief ervan. Daarin worden opgenomen: schulden van de echtgenoten die dagtekenen van vóór het huwelijk en schulden ten laste van erfenissen en giften die hun tijdens het huwelijk toevallen (art. 1406 B.W.).

86. Er zijn nog drie andere soorten van schuld waaraan de wetgever het karakter van eigen schuld heeft verleend. Het zijn: de schulden door een der echtgenoten aangegaan in het uitsluitend belang van zijn eigen vermogen; de schulden ontstaan uit een persoonlijke of zakelijke zekerheid door een der echtgenoten gesteld in een ander belang dan dat van het gemeenschappelijk vermogen⁸⁹; de schulden behorende tot een door een der echtgenoten uitgeoefend beroep dat hem verboden is krachtens art. 216 B.W., of ontstaan uit handelingen die een der echtgenoten niet mocht verrichten zonder de medewerking van de andere echtgenoot of zonder rechterlijke machtiging; tenslotte de schul-

den ontstaan uit een strafrechtelijke veroordeling of uit een onrechtmatige daad van een van de echtgenoten⁹⁰. Dit betekent dat de man niet langer burgerlijk aansprakelijk is voor de geldboeten en de schade aangericht door zijn vrouw bij niet-naleving van het Wegverkeersreglement (opheffing van art. 67 K.B. 16 maart 1968) en van de bepalingen van het Boswetboek (opheffing van art. 173)⁹¹.

87. Al deze schulden kunnen worden verhaald op het eigen vermogen van de echtgenoot-schuldenaar en op diens inkomsten (art. 1409 B.W.). Een deel van het gemeenschapsvermogen is dus onderpand voor de persoonlijke schuldeisers. Immers, het huwelijk mag niet tot gevolg hebben dat iemand onvermogen wordt gemaakt.

Voor deze uitputting van het gemeenschappelijk vermogen is wel vergoeding vereist. In die zin behoren deze schulden tot het voorlopig passief van de gemeenschap. De regeling van dit voorlopig passief hangt nauw samen met de bestuursbevoegdheden van de echtgenoten t.a.v. de inkomsten van hun eigen vermogen.

88. De eigen schulden kunnen in bepaalde gevallen ook op andere gemeenschapsgoederen dan de inkomsten worden verhaald, nl. wanneer de gemeenschap verrijkt is door de inbreng van eigen goederen bv. door de vermenging van eigen goederen met gemeenschapsgoederen of in het geval van de niet wederbelegde opbrengst van de verkoop van eigen goederen. Het bewijs van de verrijking, tot beloop waarvan het verhaalsrecht mag worden uitgeoefend, kan door de schuldeiser door alle middelen, met inbegrip van getuigenissen en vermoedens, worden bewezen (art. 1410 B.W.). In art. 1411 B.W. wordt het verhaalsrecht van de schuldeisers op het gemeenschappelijk vermogen nog uitgebreid in zoverre het vermogen voordeel heeft getrokken uit het door een der echtgenoten uitgeoefend beroep dat hem verboden is met toepassing van art. 216 B.W. of uit handelingen die een der echtgenoten niet mocht verrichten zonder de medewerking van de andere echtgenoot of zonder rechterlijke machtiging. Het bewijs hiervan berust eveneens op de schuldeiser, die dit kan leveren door alle middelen, met inbegrip van getuigenissen en vermoedens (art. 1411 B.W.).

89. Gelijkluidende regels, vervat in de artt. 1409, 1410 en 1411 B.W., gelden ook voor de schulden ontstaan uit een strafrechtelijke veroordeling van een der echtgenoten of uit een onrechtmatige daad door hem begaan. Indien het eigen vermogen van de echtgenoot-schuldenaar ontoereikend is, kunnen deze schulden bovendien op het gemeenschappelijk vermogen worden verhaald ten belope van de helft van de netto-baten (art. 1412 B.W.). Daartoe zal een inventaris van de baten en de lasten van het gemeenschappelijk vermogen moeten worden opgemaakt. Evenwel kan het gemeenschappelijk vermogen ten laste van de echtgenoot-schuldenaar aanspraak maken op vergoeding tot beloop van het bedrag dat uit het gemeenschappelijk ver-

⁸⁹ Indien de persoonlijke zekerheden door een der echtgenoten gesteld, de belangen van het gezin in gevaar brengen, kunnen ze op verzoek van de andere echtgenoot nietig worden verklaard: art. 224, § 1, 4, B.W.

⁹⁰ In het oude recht behoorden deze schulden door de man aangegaan tot het definitief passief van de gemeenschap.

⁹¹ Artt. 40 en 41 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

mogen is opgenomen. Het is dus een voorlopig passief van de gemeenschap.

Afdeling 2

Lasten van het gemeenschappelijk vermogen

90. De gemeenschappelijke schulden worden in art. 1408 B.W. opgesomd. Zo zijn de schulden door beide echtgenoten gezamenlijk of hoofdelijk aangegaan gemeenschappelijk⁹². Die schulden kunnen echter zijn aangegaan in het uitsluitend belang van het eigen vermogen van een echtgenoot. Hoewel ze als gemeenschappelijke schulden zijn aangemerkt, zal de betaling ervan door het gemeenschappelijk vermogen in dat geval aanleiding geven tot vergoeding⁹³. Ook schulden door een van de echtgenoten aangegaan ten behoeve van de huishouding of de opvoeding van de kinderen worden als gemeenschappelijke schulden aangemerkt. Dit is zo wegens de bijzondere bestemming van de gemeenschap tussen de echtgenoten⁹⁴. Schulden door een der echtgenoten aangegaan in het belang van het gemeenschappelijk vermogen of die ten laste van giften, aan de twee echtgenoten gezamenlijk of aan een van hen gedaan onder beding dat de gegeven of vermaakte goederen gemeenschappelijk zullen zijn, zijn eveneens gemeenschappelijk overeenkomstig de regel "ubi emolumentum, ibi onus". Als tegenhanger van het vruchtgenot zijn de interesten die een bijzaak vormen van de eigen schulden van een der echtgenoten, een last voor de gemeenschap; want normaliter worden de interesten door de inkomsten gedekt, en ontvangt de gemeenschap de inkomsten, dan moet zij ook instaan voor de interesten. In de categorie van de gemeenschappelijke schulden worden nog opgenomen: de schulden waarvan niet bewezen is dat ze aan een van de echtgenoten eigen zijn ingevolge enige wetsbepaling⁹⁵ en de schulden uit hoofde van onderhoudsplicht jegens bloedverwanten in de nederdalende lijn van een der echtgenoten. Hoewel niet uitdrukkelijk bepaald zijn onderhoudsschulden jegens ascendenten ook gemeenschappelijk omdat ieder van de echtgenoten krachtens art. 206 B.W. t.a.v. ascendenten onderhoudsplichtig is.

91. In de regel kunnen de gemeenschappelijke schulden op de drie vermogens worden verhaald: het vermogen van de gemeenschap, dat van de man en dat van de vrouw (art. 1414 B.W.). Dit geldt ook voor schulden door de twee echtgenoten aangegaan, zelfs in verschillende hoedanigheid (art. 1413 B.W.). Hier wordt gedoeld op het geval dat de ene echtgenoot borg staat voor de verbintenissen van de andere⁹⁷. De omstandigheid dat beide echtgenoten gezamenlijk instaan voor het passief van de gemeenschap is echter wel moeilijk te

verenigen met de regels inzake beheer waarbij t.a.v. het beroep elk van beide echtgenoten verregaande bevoegdheden heeft (zie verder). Zo kan het gehele gezinspatrimonium worden verbonden door de echtgenoot die een zelfstandig beroep uitoefent zonder dat de andere echtgenoot daartoe moet instemmen. De aldus in het kader van het beroep ontstane schulden kunnen evenwel nooit worden verhaald op het eigen vermogen van de echtgenoot-niet-contractant, zelfs niet in geval van faillissement (art. 555, Fw.)⁹⁸. Want het vroeger ingestelde vermoeden dat de onroerende goederen van de vrouw, onder bezwarende titel verkregen, aan de man toebehoorden omdat ze met zijn gelden werden betaald zodat ze bij de massa van zijn actief moesten worden gevoegd, wordt wegens de aanneming van het principe van de gelijkheid tussen de echtgenoten opgeheven.

Evenmin kunnen op het eigen vermogen van de andere echtgenoot worden verhaald: de interesten van de eigen schulden van een der echtgenoten en de schulden door een van de echtgenoten aangegaan ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen wanneer ze, gelet op de bestaansmiddelen, te zwaar worden geacht. Hier wordt de regel, vervat in art. 222 B.W. van het primair stelsel, toegepast.

§ 3. Bestuur van het eigen en gemeenschappelijk vermogen

92. Onder het bestuur moet worden verstaan alle bevoegdheden van beheer, genot en beschikking (art. 1415, eerste lid, B.W.).

Afdeling 1

Bestuur van het eigen vermogen

93. De regel is dat iedere echtgenoot zijn eigen vermogen alleen bestuurt (art. 1425 B.W.). Op die regel is evenwel een beperking gesteld: het verbod om zonder de instemming van de andere echtgenoot of toestemming van de rechtbank, het onroerend goed dat het gezin tot woning dient en het daarin aanwezige huisraad te vervreemden (art. 215 B.W.). Bovendien kunnen schenkingen van eigen goederen die de belangen van het gezin in gevaar brengen, op vraag van de andere echtgenoot worden nietigverklaard (art. 224, § 1, 3°, B.W.).

94. Indien echter een van de echtgenoten blijk geeft van ongeschiktheid in het bestuur van zijn eigen vermogen of de belangen van het gezin in gevaar brengt, kan de andere echtgenoot in rechte vorderen dat de bestuursbevoegdheden hem geheel of gedeeltelijk worden ontnomen; de rechtbank⁹⁹ kan dat bestuur opdragen

⁹² Vroeger was de man, indien de echtgenoten zich samen verbonden hadden doch zonder hoofdelijkheid, gehouden voor het geheel en de vrouw slechts voor haar deel of voor de helft indien het deel niet bepaald was: G. BAETEMAN, W. DELVA en H. CASMAN, o.c., nr. 79, blz. 476.

⁹³ Rapport Hambye, blz. 40.

⁹⁴ Cf. art. 220 B.W. van het primair stelsel.

⁹⁵ De bewijslast rust op de echtgenoot-niet-schuldenaar: rapport Hambye, blz. 41.

⁹⁶ Rapport namens de Subcommissie, blz. 139.

⁹⁷ Rapport namens de Subcommissie, blz. 139.

⁹⁸ Art. 37 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen; voor het lot van de in het huwelijkscontract bedongen voordelen in geval van ontbinding van het huwelijksstelsel na de faillietverklaring maar vóór het beëindigen van het faillissement, zie art. 554 Fw.: noch de echtgenoot van de gefailleerde, noch de curator kunnen op die voordelen aanspraak maken (aldus gewijzigd bij art. 37 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen).

⁹⁹ De bevoegde rechtbank is de rechtbank van eerste aanleg: art. 29 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

aan de echtgenoot-eiser of aan een derde die zij aanwijst. Die beslissing kan worden herroepen indien de redenen waarop zij gegrond was, komen te vervallen (art. 1426, § 1, B.W.). In het belang van derden heeft de wetgever de openbaarmaking van de beslissing geregeld: iedere desbetreffende beslissing moet door de griffier ter kennis worden gebracht van de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar het huwelijk voltrokken is; deze maakt er melding van op de kant van de huwelijksakte; is het huwelijk niet in België voltrokken, dan wordt de beslissing ter kennis gebracht van de ambtenaar van de burgerlijke stand van het eerste district Brussel, die de beslissing overschrijft in het register van de huwelijksakten (art. 1426, § 2, B.W.). Ingeval de echtgenoot aan wie het bestuur onttrokken is of teruggegeven wordt, koopman is, geeft de griffier daarvan bericht aan het centraal handelsregister (art. 1426, § 3, B.W.)¹⁰⁰.

95. Onder het oude stelsel had de man reeds zeer uitgebreide bevoegdheden om over zijn eigen goederen te beschikken, slechts beperkt door het recht van de gemeenschap op de vruchten van die goederen (art. 1409 B.W. oud) en door het recht van de vrouw om haar voorafnemingen erop uit te oefenen (art. 1472 B.W. oud e.v.). Het bestuur over de eigen goederen van de vrouw daarentegen behoorde toe aan de man. Zo kon hij de goederen van zijn vrouw verhuren en was hij gerechtigd om ten aanzien van een nalatenschap waartoe de vrouw geroepen was de provisionele verdeling te vorderen¹⁰¹. De vrouw kon m.b.t. de volle eigendom van haar goederen slechts optreden met machtiging van de man of de rechtbank (art. 226^{quater} B.W.). Die machtiging is nu niet meer vereist opdat de vrouw vrij over haar goederen zou kunnen beschikken. Zij kan zonder enige machtiging een schenking onder de levenden doen (opheffing van de artt. 905 en 940 en wijziging van art. 992 B.W.), een nalatenschap aanvaarden (opheffing van art. 776 B.W., eerste lid, B.W.) en in rechte optreden (opheffing van art. 226bis en *ter* B.W.; opheffing van art. 567, eerste lid, Ger. W. en wijziging van het tweede lid van hetzelfde artikel)¹⁰².

96. De vraag hoe het bestuur over het eigen vermogen te verzoenen is met het vruchtgenot van de gemeenschap op dit vermogen wordt opgelost door de bepaling inzake het verhaalsrecht van de persoonlijke schuldeisers op de inkomsten ervan (art. 1409 B.W.).

¹⁰⁰ Met dit doel wordt in art. 25, eerste lid, van de wetten betreffende het handelsregister, gecoördineerd bij K.B. 20 juli 1964, een 2°*bis* ingevoegd (art. 38 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen).

¹⁰¹ Daar art. 595 B.W. oud inzake verpachting door de vruchtgebruiker naar de regeling van de verpachting van de goederen van de vrouw door de man (art. 1429 B.W. oud) verwijst en dit artikel opgeheven werd, heeft de wetgever art. 595 B.W., art. 1718 B.W., waarin naar het oude art. 595 B.W. verwezen werd, en art. 45 van de Hypotheekwet van 16 december 1851, waarin artikel 1429 B.W. voorkomt, aangepast: artt. 7 en 14 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen; art. 818 B.W. m.b.t. de tussenkomst van de man in de verdeling van de nalatenschap, waartoe de vrouw geroepen was, werd opgeheven: art. 8 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

Afdeling 2

Bestuur van het gemeenschappelijk vermogen

97. Als algemene regel geldt dat het gemeenschappelijk vermogen bestuurd wordt door de ene of door de andere echtgenoot, die de bestuursbevoegdheden alleen kan uitoefenen, onder de verplichting voor elk van hen de handelingen van de andere echtgenoot te eerbiedigen (art. 1416 B.W.). Zo hebben man en vrouw volledige handelingsbevoegdheid voor de huishouding en de opvoeding van de kinderen.

De echtgenoten mogen de bestuursbevoegdheid niet willekeurig uitoefenen, maar uitsluitend met het oog op haar eigen finaliteit, "het belang van het gezin" (art. 1415 B.W.). Deze beperking van de bevoegdheden van elk der echtgenoten kan als een verbod van machtsafwendings worden uitgelegd: de gemeenschapsgoederen moeten vooreerst de doelstellingen van het huwelijk helpen verwezenlijken en in de mate dat een van de echtgenoten deze finaliteit niet eerbiedigt, wendt hij zijn bevoegdheden af¹⁰³.

De kans bestaat dat de continuïteit in het beleid van de gemeenschap verstoord wordt: beide echtgenoten verrichten ten opzichte van hetzelfde goed op hetzelfde tijdstip onverenigbare handelingen; in dat geval zal de rechtbank uitmaken, met inachtneming van de belangen van de betrokken derden, welke handeling gevolg zal hebben¹⁰⁴.

98. De eerste uitzondering op het beginsel van het concurrentieel bestuur is dat de echtgenoot die een beroep uitoefent, alle daartoe noodzakelijke bestuurshandelingen alleen verricht met uitsluiting van de andere echtgenoot (art. 1417 B.W.). De persoonlijke vrijheid in het kader van de uitoefening van een beroep kan dus ver gaan, want hoever reiken deze "noodzakelijke" bestuurshandelingen? De wet heeft echter wel een beperking gesteld: de echtgenoten besturen het gemeenschappelijk vermogen in het belang van het gezin; het gezinsbelang primeert dus (art. 1415 B.W.). Voor het geval dat beide echtgenoten samen een zelfde beroep uitoefenen is beider medewerking vereist voor alle handelingen behalve die van beheer (art. 1417, tweede lid, B.W.).

99. Onder het privaat bestuur van een echtgenoot met uitsluiting van de andere vallen eveneens: het ontvangen van de inkomsten van de eigen goederen en de aankoop van goederen die van nut zijn voor de uitoefe-

¹⁰² Artt. 8, 9 en 19 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen; ook de artt. 815, 1990, 2255 en 2256 B.W. werden opgeheven: artt. 8, 15 en 18 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

¹⁰³ Dit verbod van machtsafwendings werd in het oude recht ook door de rechtspraak ingevoerd t.a.v. de bevoegdheden van de man over het gemeenschapsvermogen: G. BAETEMAN, W. DELVA en H. CASMAN, o.c., nr. 103, blz. 489-490. In tegenstelling met de gevallen in art. 1422 B.W. opgesomd, heeft de wetgever niet uitdrukkelijk in een nietigheidssanctie voorzien voor het geval dat een van de echtgenoten een handeling verricht in strijd met het belang van het gezin. In dit geval geldt als sanctie ofwel de nietigheid ofwel de niet-tegenstelbaarheid: zie hierover G. BAETEMAN, W. DELVA en H. CASMAN, o.c., nr. 104, blz. 490-491.

¹⁰⁴ Rapport Hambye, blz. 57.

ning van het beroep (art. 217 B.W.), alsook de vrije beschikking over gelden op bankrekeningen (art. 218 B.W.).

100. Voor een aantal handelingen, die de financiële situatie van het gezin ernstig kunnen belasten, dienen de beide echtgenoten samen op te treden. Deze handelingen worden in art. 1418 B.W. opgesomd: voor hypotheek vatbare goederen verkrijgen, vervreemden of met zakelijke rechten bezwaren¹⁰⁵; een handelszaak of enig bedrijf verkrijgen, overdragen of in pand geven; een huurovereenkomst voor langer dan negen jaar sluiten, vernieuwen of opzeggen en een handelshuur of pachtovereenkomst toestaan¹⁰⁶; een hypothecaire schuldvordering overdragen of in pand geven; de prijs van een vervreemd onroerend goed of de terugbetaling van een hypothecaire schuldvordering in ontvangst nemen en opheffing verlenen van hypothecaire inschrijvingen; een legaat of een schenking aanvaarden of verwerpen, wanneer bedongen is dat de vermaakte of geschonken goederen gemeenschappelijk zijn; een lening aangaan; kopen of lenen op afbetaling, een persoonlijke lening op afbetaling aangaan, behalve wanneer die handelingen noodzakelijk zijn voor de huishouding of de opvoeding van de kinderen.

101. Evenmin kan een van de echtgenoten zonder de instemming van de andere beschikken om niet over goederen die deel uitmaken van het gemeenschappelijk vermogen (art. 1419 B.W.). Deze bepaling is niet van toepassing op giften die krachtens art. 852 B.W. (gebruikelijke giften) vrijgesteld zijn van inbreng, noch op giften aan de langstlevende echtgenoot.

102. De systematische boycotmogelijkheid van een der echtgenoten om steeds zonder wettige reden te weigeren zijn machtiging te geven, wordt ondervangen door de mogelijkheid zich door de rechtbank van eerste aanleg te laten machtigen; dezelfde mogelijkheid bestaat wanneer een echtgenoot in de onmogelijkheid verkeert om zijn wil te kennen te geven (art. 1420 B.W.). De machtiging heeft dezelfde gevolgen als de toestemming die geweigerd wordt of niet kan worden gegeven: het eigen vermogen van de andere echtgenoot is eveneens gebonden.

103. Indien een van de echtgenoten blijk geeft van ongeschiktheid in het bestuur van het gemeenschappelijk vermogen of de belangen van het gezin in gevaar brengt, kan de andere echtgenoot vorderen dat de bestuursbevoegdheden hem geheel of gedeeltelijk worden ontnomen. Deze bepaling is gemeenschappelijk aan het beheer van het eigen en gemeenschappelijk vermogen (art. 1426 B.W.; zie nr. 94)¹⁰⁷.

¹⁰⁵ Bij openbare verkopen kunnen hier moeilijkheden rijzen omdat het dan voor de notaris moeilijk zal zijn om na te gaan of een aanbod de goedkeuring van beide echtgenoten wegdraagt: zie amendement Pede, *Parl. Besch., Senaat*, 1975-1976, nr. 683/8.

¹⁰⁶ In het rapport Baert, o.c., blz. 15, wordt een verklaring gegeven voor de verschillende behandeling van huurovereenkomsten voor langer dan negen jaar en de handelshuur of pachtovereenkomsten: in het eerste geval zijn beide partijen ten minste negen jaar gebonden; bij handelshuur- en pachtovereenkomsten geldt dat enkel voor de verhuurder; daarom is bij deze laatste enkel voor het toestaan van de handelshuur of pacht de toestemming van beide echtgenoten vereist.

¹⁰⁷ Te vergelijken met art. 226septies, § 3, B.W. oud op

104. Evenzo kan iedere echtgenoot in rechte optreden tegen enige bestuurshandeling die hem nadeel kan berokkenen of de belangen van het gezin kan schaden (art. 1421 B.W.). De vrederechter kan de bestreden handeling toelaten of er voorwaarden aan verbinden. Het gaat hier dus om een preventieve maatregel, te vergelijken met die welke door de vrederechter op grond van art. 223 B.W. kan worden genomen. De bepaling is van toepassing ongeacht of de bestuurshandeling betrekking heeft op de behoeften van het gezin, dan wel op het beroep van een der echtgenoten¹⁰⁸.

105. Is verzet tegen een bepaalde bestuurshandeling niet meer mogelijk is omdat ze door een van de echtgenoten verricht is, dan kan de andere echtgenoot in bepaalde gevallen de vernietiging ervan vragen wanneer hij bewijst dat hij een wettig belang heeft (art. 1422 B.W.). Dit geldt voor de handelingen, waarvoor de toestemming van de beide echtgenoten vereist is; de handelingen verricht in strijd met een verbod of met de voorwaarden die de rechter heeft gesteld, of verricht met bedrieglijke benadeling van de rechten van de eiser¹⁰⁹. Behalve voor de gevallen in art. 1418, 2°, opgesomd¹¹⁰ moet benadeling niet worden bewezen.

De rechtbank kan de handeling nietig verklaren wanneer derden te goeder trouw zijn. Wanneer de wet spreekt van "onverminderd de rechten van de te goeder trouw zijnde derden", dan betekent dit dat, als de rechtbank de nietigheid uitspreekt, aan de derden te goeder trouw schadevergoeding moet worden toegekend¹¹¹. Het bewijs van de goede trouw moet door de contracterende derde worden geleverd (art. 1422, in fine, B.W.). De wet stelt m.a.w. een vermoeden van kwade trouw in. Is de goede trouw van een derde een van de elementen op grond waarvan de rechtbank de nietigverklaring geweigerd heeft, dan kan de andere echtgenoot schadevergoeding krijgen, dit bij de ontbinding van het stelsel via het systeem van de vergoeding (art. 1433 B.W.).

grond waarvan de man de intrekking van de bevoegdheden van de vrouw t.a.v. haar voorbehouden goederen kon doen uitspreken wanneer zij deze macht misbruikte.

¹⁰⁸ Rapport Hambye, blz. 62.

¹⁰⁹ Dit laatste geval, waarin nietigverklaring mogelijk is, wordt nogmaals vermeld in art. 1283 Ger. W. (met betrekking tot de echtscheidingsprocedure), aldus vervangen bij art. 31 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen; voor de toepassing ervan zal het bewijs én van het materieel bestanddeel van het bedrog — de rechtshandeling of de daad waardoor het bedrog verwezenlijkt werd — én van het zedelijk bestanddeel — de bedoeling om de rechten van de eiser te krenken — moeten worden bewezen: J. RENAULT, o.c., I, nr. 614 b.

¹¹⁰ Het zijn bepaalde handelingen waarvoor de toestemming van de beide echtgenoten vereist is: een hypothecaire schuldvordering overdragen of in pand geven; de prijs van een vervreemd onroerend goed of de terugbetaling van een hypothecaire schuldvordering in ontvangst nemen en opheffing verlenen van hypothecaire inschrijvingen; een legaat of een schenking aanvaarden of verwerpen, wanneer bedongen is dat de vermaakte of geschonken goederen gemeenschappelijk zullen zijn; een lening aangaan; kopen of lenen op afbetaling, een persoonlijke lening op afbetaling aangaan, behalve wanneer die handelingen noodzakelijk zijn voor de huishouding of opvoeding van de kinderen.

¹¹¹ Rapport Baert, blz. 16.

In het belang van derden en de echtgenoten mag de onzekerheid niet te lang duren. Daarom heeft de wetgever een termijn gesteld: de vordering tot nietigverklaring moet op straffe van verval worden ingediend binnen een jaar na de dag waarop de handeling van de andere echtgenoot ter kennis is gekomen van de eiser, en uiterlijk vóór de definitieve vereffening van het stelsel; overlijdt de echtgenoot alvorens verval is ingetreden, dan beschikken zijn erfgenamen vanaf het overlijden over een nieuwe termijn van een jaar (art. 1423 B.W.). Daar deze termijn een termijn van verval is, kan hij niet worden geschorst.

106. Het laatste artikel van de bepalingen inzake het bestuur over het gemeenschappelijk vermogen handelt over de bevoegdheid van elk der echtgenoten om het geheel of een deel van het gemeenschappelijk vermogen, dat zijn aandeel in dat vermogen niet te boven gaat, te legateren (art. 1424 B.W.). Het legaat onder bijzondere titel zal in natura worden uitgevoerd tenzij het in de kavel van de andere echtgenoot wordt gelegd. In voorkomend geval wordt het bij wijze van gelijkwaardige vergoeding toegekend. Hier wordt het principe van art. 1423 B.W. oud overgenomen met aanpassing aan het beginsel van de gelijkheid van man en vrouw¹¹². Evenwel mag het voorbehouden gedeelte niet zijn aangetaast, anders moeten de legaten worden ingekort (art. 1424, in fine B.W.).

§ 4. Ontbinding van het wettelijk stelsel

a. Oorzaken van ontbinding

107. Het wettelijk stelsel wordt overeenkomstig art. 1427 B.W. ontbonden door het overlijden van een der echtgenoten, door de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed, door de gerechtelijke scheiding van goederen en ten slotte ook door de overgang naar een ander huwelijksvermogensstelsel, nl. wanneer de tijdens het huwelijk overeengekomen wijziging van het huwelijksvermogensstelsel de voorafgaande vereffening van het vorige stelsel vereist of dadelijke overdracht van goederen tot gevolg heeft.

b. Ontbinding door overlijden

108. In geval van overlijden eindigt het stelsel onmiddellijk. De langstlevende echtgenoot is gehouden een boedelbeschrijving en een schatting op te maken van de gemeenschappelijke roerende goederen en schulden (art. 1428, eerste lid, B.W.), binnen drie maanden na het overlijden (art. 1427, derde lid, B.W.). De verplichting om een boedelbeschrijving op te maken was voordien enkel opgelegd in geval van ontbinding door overlijden¹¹³. Thans is deze verplichting veralgemeend en wordt ze opgelegd in alle gevallen van ontbinding, tenzij deze verplichting al diende te worden nageleefd tijdens de procedure die tot de ontbinding heeft geleid

¹¹² De geldigheid van de legaten van de vrouw t.a.v. gemeenschapsgoederen werd vroeger afhankelijk gesteld van de voorwaarde dat het vermaakte goed bij de verdeling in haar kavel werd gelegd; art. 1423 B.W. oud was hierop niet van toepassing: J. RENAULD, o.c., I, nr. 710. Dit kwam overigens overeen met het gemene recht ter zake.

¹¹³ Art. 1442, B.W. oud.

(echtscheiding en scheiding van tafel en bed door onderlinge toestemming, overgang naar een ander stelsel). De door art. 1428 B.W. opgelegde boedelbeschrijving mag, bij afwijking aan het gemene recht, onderhands geschieden wanneer alle belanghebbende partijen meerderjarig zijn en daarmee instemmen, of, ingeval er minderjarigen of onbekwamen zijn, mits de familieraad daarmee instemt (art. 1428, tweede lid, B.W.). Het nut van deze bepaling zal vooral blijken als in het gemeenschappelijk vermogen niet veel meer te vinden is dan roerende goederen en een of meer spaarboekjes¹¹⁴. De sanctie in geval van ontbreken van de boedelbeschrijving is steeds, zoals vroeger, dat elke belanghebbende partij (de echtgenoten, hun erfgenamen en de derden) de omvang van het gemeenschappelijk vermogen door alle wettelijke middelen, zelfs de algemene bekendheid, mogen bewijzen (art. 1428, vierde lid, B.W.). In geval van ontbinding door overlijden worden ook nog als sanctie toegepast bij gebrek aan boedelbeschrijving, het verlies van het vruchtgenot op de goederen van de minderjarige kinderen (art. 386 B.W. nieuw¹¹⁵), en de hoofdelijke aansprakelijkheid van de toeziende voogd voor alle veroordelingen ten voordele van de minderjarige uitgesproken ten laste van de voogd (d.i., van rechtswege, de langstlevende echtgenoot: art. 390 B.W.) (art. 451 B.W. nieuw)¹¹⁶.

109. De weduwe geniet niet meer het recht op bewoning en levensonderhoud gedurende drie maanden en veertig dagen, noch komt haar rouw ten laste van de nalatenschap van de man (vgl. de artt. 1465 tot 1481 B.W. oud)¹¹⁷.

c. Ontbinding door echtscheiding en scheiding van tafel en bed

110. Het huwelijksstelsel wordt in geval van echtscheiding of scheiding van tafel en bed ontbonden vanaf de dag van de overschrijving van het vonnis of arrest dat de echtscheiding of scheiding toestaat, maar tussen de echtgenoten wat hun goederen betreft werkt het vonnis of arrest terug tot op de dag van de inleiding van de eis of, voor echtscheiding of scheiding door onderlinge toestemming, tot op de dag van de eerste verschijning (artt. 1278, 1289 en 1304 Ger. W.). In geval van echtscheiding op grond van feitelijke scheiding kan de rechtbank tussen echtgenoten, en met betrekking tot bepaalde goederen en schulden, het vonnis of arrest doen terugwerken tot op de dag waarop de feitelijke scheiding een aanvang heeft genomen, indien zij dat billijk acht (art. 1278, derde lid, Ger. W.).

111. Ook na echtscheiding of scheiding van tafel en bed (tenzij door onderlinge toestemming) moet een boedelbeschrijving worden opgemaakt binnen drie maanden na de overschrijving. De sanctie is hier alleen het

¹¹⁴ Rapport Hambye, blz. 69.

¹¹⁵ Zoals gewijzigd bij art. 5 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

¹¹⁶ Zoals gewijzigd bij art. 6 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

¹¹⁷ Artt. 1465 en 1481 B.W. oud; een voorstel om een recht op voeding en huisvesting alsmede de rouwkosten ten gunste van de langstlevende echtgenoot, man of vrouw, ten laste van het gemeenschappelijk vermogen te vestigen, werd verworpen: zie rapport namens de Subcommissie, blz. 256.

vergemakkelijken van het bewijs omtrent de omvang van het gemeenschappelijk vermogen (art. 1428 B.W.).

112. Na echtscheiding of scheiding van tafel en bed worden de overlevingsrechten niet opvorderbaar (art. 1429 B.W.). Het gewijzigde artikel 300 B.W. kent aan de onschuldige echtgenoot alleen het behoud van de hem verleende contractuele erfstellingen toe¹¹⁸. Andere bij huwelijkscontract verleende voordelen (beding van ongelijke verdeling bv.) vervallen definitief in hoofde van beide echtgenoten¹¹⁹. In geval van echtscheiding op grond van feitelijke scheiding wordt de echtgenoot-eiser tot bewijs van het tegenovergestelde vermoed de schuldige echtgenoot te zijn (art. 306 B.W.).

In geval van echtscheiding of scheiding van tafel en bed door onderlinge toestemming wordt geen verval uitgesproken, maar moeten de echtgenoten hun wederzijdse rechten definitief regelen in de voorafgaande overeenkomst (art. 1287 Ger. W.).

d. Ontbinding door gerechtelijke scheiding van goederen

113. De gerechtelijke scheiding van goederen kan thans in rechte worden uitgesproken op vordering van elk der echtgenoten, wanneer de instandhouding van het stelsel de belangen van de eisende echtgenoot in gevaar brengt (art. 1470 B.W.; zie nr. 163). De gerechtelijke scheiding van goederen werkt terug tot op de dag van de eis, zowel tussen echtgenoten als ten aanzien van derden (art. 1472 B.W.).

114. De gerechtelijke scheiding maakt de overlevingsrechten evenmin opvorderbaar, maar beide echtgenoten behouden de bevoegdheid om die rechten uit te oefenen bij het overlijden van een van hen (art. 1429, in fine, B.W.). Wordt de gerechtelijke scheiding van goederen tijdens een faillissementsprocedure uitgesproken, dan kunnen noch de echtgenoot van de gefailleerde (man of vrouw) noch de curator aanspraak maken op voordelen die in het huwelijkscontract zijn bepaald (art. 554 W. Kh. nieuw¹²⁰; vgl. art. 557 oud).

e. Ontbinding door overgang naar een ander stelsel

115. Wanneer de echtgenoten staande het huwelijk een wijziging in hun stelsel aanbrengen die vereffening van het vorige of dadelijke verandering van de samenstelling van de vermogens tot gevolg heeft, wordt dat stelsel hierdoor ontbonden. De ontbinding heeft tegenover derden uitwerking vanaf de bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*, tussen echtgenoten vanaf de datum van de akte (art. 1396 B.W.). Overlevingsrechten die in het ontbonden stelsel waren bedongen verdwijnen mee met dat stelsel¹²¹.

§ 5. Vereffening

116. De ontbinding heeft altijd vereffening en verdeling tot gevolg (art. 1430 B.W.). De vereffening is

noodzakelijk om de juiste omvang van de te verdelen boedel en de rechten van de deelgenoten daarin nauwkeurig te bepalen. De volgorde waarin de verschillende verrichtingen van de vereffening plaatshebben worden door de wet bepaald. De bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de verdeling en de veiling en die van het Burgerlijk Wetboek betreffende de verdeling van nalatenschappen zijn van overeenkomstige toepassing (art. 1430, laatste lid, B.W.). Er grijpt ook altijd verdeling plaats: de vrouw heeft geen keuzerecht meer en kan van haar aandeel geen afstand meer doen (zie boven).

De erfenamen en erfopvolgers van de echtgenoten hebben dezelfde rechten en dezelfde verplichtingen als de echtgenoot die zij vertegenwoordigen (art. 1431 B.W.).

a. Vergoedingsrekeningen

117. Indien tijdens het stelsel het evenwicht verstoord wordt tussen het gemeenschappelijk vermogen en een der eigen vermogens, moet de aldus ontstane verschuiving worden goedge maakt door een vergoeding aan of door het gemeenschappelijk vermogen verschuldigd. Als algemeen beginsel hiervoor geldt dat vergoeding verschuldigd is telkens als een echtgenoot voordeel heeft getrokken uit het gemeenschappelijk vermogen, en telkens als het gemeenschappelijk vermogen voordeel heeft getrokken uit de eigen goederen van een der echtgenoten (artt. 1432 en 1434 B.W.). De wet somt enkele gevallen op waarin vergoeding in het bijzonder verschuldigd is ten laste van het eigen vermogen, nl. wanneer een eigen schuld met gemeenschappelijke gelden is betaald (art. 1432 B.W.), en ten laste van het gemeenschappelijk vermogen, nl. wanneer eigen, of uit vervreemding van een eigen goed voortkomende gelden in dat vermogen zijn gevallen en niet zijn belegd of wederbelegd (art. 1434 B.W.). Doch deze opsomming is slechts enuntiatief¹²².

118. De wet bepaalt in art. 1433 B.W. ook een andere grond tot vergoeding, nl. de schade door het gemeenschappelijk vermogen geleden wegens handelingen verricht in strijd met de bestuursregeling van het gemeenschappelijk vermogen. De grondslag hiervan is niet meer de waardeverschuiving tussen de vermogens — het eigen vermogen hoeft zich niet te hebben verrijkt opdat vergoeding verschuldigd zou zijn¹²³ —, doch wel de foutieve handeling van een der echtgenoten die aan het gemeenschappelijk vermogen als afzonderlijke entiteit, *niet* aan de andere echtgenoot persoonlijk, schade heeft berokkend. Deze schadeloosstelling wordt ter gelegenheid van de verrekening van de vergoedingen en op dezelfde wijze geregeld.

119. Artikel 1435 B.W. legt nieuwe regels vast voor de bepaling van het bedrag van de vergoeding, dit met

¹²² Rapport namens de Subcommissie, blz. 218-219; rapport Hambye, blz. 70. Dit was onder gelding van het Burgerlijk Wetboek een omstreden vraag (J. RFNAULD, o.c., I, nr. 1256; H. DE PAGE en R. DEKKERS, X, 1, nr. 942), maar het Hof van Cassatie had in een arrest van 13 december 1957 (*Pas.*, 1958, I, 397) beslist dat de gevallen waarin vergoeding verschuldigd is uitdrukkelijk en limitatief door de wet zijn vermeld.

¹²³ Rapport Hambye, blz. 71.

¹¹⁸ Rapport Baert, blz. 22.

¹¹⁹ Rapport Baert, blz. 16.

¹²⁰ Zoals gewijzigd door art. 37 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

¹²¹ Rapport namens de Subcommissie, blz. 213.

het doel de nadelige gevolgen van de onveranderlijkheid van de numeriek bepaalde som die uit het vergoedingsgerechtigde vermogen was gehaald te verhelpen. Deze regels zijn dezelfde, ongeacht of de vergoeding door dan wel aan het gemeenschappelijk vermogen verschuldigd is.

Als principe geldt dat de vergoeding nooit kleiner kan zijn dan de verarming van het vergoedingsgerechtigde vermogen, m.a.w. altijd minstens gelijk moet zijn aan het numerieke bedrag van de som die werd uitgegeven. Bij wijze van correctief is het in sommige gevallen echter mogelijk dat het bedrag van de vergoeding groter is dan de uitgegeven som, nl. wanneer het bedrag gediend heeft tot het verkrijgen, in stand houden of verbeteren van een goed. Dan is het bedrag van de vergoeding gelijk aan het voordeel dat voor het vergoedingsplichtige vermogen uit het gebruik van deze gelden is ontstaan, m.a.w. gelijk aan de waardevermeerdering die hiermee is verkregen. Deze waardevermeerdering wordt op verschillende wijzen becijferd naar gelang het verkregen, behouden of verbeterd goed al dan niet in natura aanwezig is in het vergoedingsplichtige vermogen op het ogenblik van de ontbinding, dan wel vervreemd of vervangen werd.

120. De echtgenoot die een vergoeding eist, voor zichzelf of voor het gemeenschappelijk vermogen, draagt de bewijslast. Hij kan het recht op vergoeding door alle middelen bewijzen (art. 1436, eerste lid, B.W.).

121. Vanaf de dag van de ontbinding van het stelsel brengen de vergoedingen van rechtswege interest op (art. 1436, tweede lid, B.W.).

122. Voor elke echtgenoot wordt een afzonderlijke rekening opgemaakt van de vergoedingen die hij aan het gemeenschappelijk vermogen verschuldigd is en van de vergoedingen die het gemeenschappelijk vermogen hem verschuldigd is. Beide bedragen worden met elkaar vergeleken; ze doen elkaar teniet ten belope van het kleinste bedrag (art. 1527 B.W.).

De saldi van de rekeningen van elk der echtgenoten worden ook met elkaar vergeleken. Indien beide echtgenoten vergoedingen te vorderen hebben, doen hun wederzijdse rechten elkaar teniet ten belope van het kleinste bedrag. Alleen de echtgenoot die de grootste vordering heeft, kan nog een vergoeding vorderen ten belope van het verschil tussen beide vergoedingen (art. 1438 B.W.). Hetzelfde geldt wanneer beide echtgenoten vergoedingen verschuldigd zijn: dan ook doen deze elkaar teniet ten belope van het kleinste bedrag en is alleen de echtgenoot die de grootste schuld heeft, gehouden tot betaling van het verschil tussen beide bedragen (zelfde bepaling).

Wanneer de ene echtgenoot een vergoeding verschuldigd is en de andere een vergoeding te vorderen heeft geschiedt van rechtswege geen samenvoeging voor beide bedragen, doch in de praktijk gebeurt dit toch, zodat de echtgenoot die een vergoeding te vorderen heeft, bij dat bedrag dat van de door de andere echtgenoot verschuldigde vergoeding voegt¹²⁴.

¹²⁴ Rekening houdend met de bestaande praktijk die de samenvoeging meestal doet heeft de Senaatscommissie voor Justitie het niet nuttig geacht deze samenvoeging van rechtswege op te leggen: rapport Hambye, blz. 72.

b. Verrekening van de lasten

123. De gemeenschappelijke lasten worden bij voorrang voldaan ter gelegenheid van de vereffening. Hierbij hebben de schuldeisers, die verhaal hebben op de drie vermogens (art. 1414 B.W.) voorrang op de schuldeisers die slechts verhaal hebben op het gemeenschappelijk vermogen en op het vermogen van de echtgenoot die de schuld aanging (art. 1414, tweede lid, B.W.), behoudens de rechten van de hypothecaire en bevoorrechte schuldeisers (art. 1439 B.W.).

124. Na de verdeling zijn beide echtgenoten voor het geheel gehouden tot betaling van alle nog onbetaalde schulden die ten laste waren van het gemeenschappelijk vermogen, ongeacht door wie ze waren aangegaan (art. 1440 B.W.)¹²⁵. Voor al deze schulden staan de echtgenoten thans in met het geheel van hun goederen, zowel hun deel in de gemeenschappelijke goederen als hun eigen goederen, behoudens het door art. 1440, tweede lid, B.W. ingesteld beperkt voorrecht van emolumenten betreffende de gemeenschappelijke schulden die niet op de drie vermogens verhaalbaar zijn.

125. Voor de schulden die overeenkomstig art. 1414, tweede lid, B.W. slechts verhaalbaar zijn op het gemeenschappelijk vermogen en het eigen vermogen van de echtgenoot-schuldenaar, met uitsluiting van het eigen vermogen van de echtgenoot niet-schuldenaar, is deze laatste slechts gehouden tot betaling ten belope van hetgeen hij uit het gemeenschappelijk vermogen heeft ontvangen bij de verdeling (art. 1440, tweede lid, B.W.). Dit beperkt voorrecht van emolumenten heeft tot gevolg dat de echtgenoot op wiens vermogen een gemeenschappelijke schuld tijdens het stelsel niet verhaalbaar is, ook na de verdeling niet persoonlijk ertoe gehouden is en dat het onderpand van de betrokken schuldeisers niet uitgebreid wordt ten gevolge van de ontbinding van het stelsel¹²⁶. De wet legt geen voorwaarden op voor de uitoefening van dit voorrecht. Het spreekt echter vanzelf dat de echtgenoot die zich erop beroept, het bewijs moet leveren én van de waarde van hetgeen hij ontvangen heeft bij de verdeling, én van het feit dat hij reeds andere gemeenschappelijke schulden heeft betaald ten belope van dat bedrag¹²⁷.

126. Zoals het batig saldo van het gemeenschappelijk vermogen tussen de echtgenoten bij helften wordt verdeeld, zo wordt ook de last van het passief, in hun onderlinge verhoudingen, bij helften verdeeld. Heeft een van de echtgenoten na de verdeling een gemeenschappelijke schuld betaald, dan kan hij de helft daarvan op de andere echtgenoot verhalen (art. 1441 B.W.).

Deze regeling is evenwel niet dwingend opgelegd: de echtgenoten mogen hiervan afwijken en in de akte van verdeling iets anders bedingen over de definitieve regeling van het passief (art. 1441 B.W.).

¹²⁵ Onder de gelding van het Burgerlijk Wetboek was de echtgenoot die de schuld had aangegaan na de verdeling voor het geheel gehouden; de andere echtgenoot kon als deelgenoot voor zijn deel worden aangesproken, in de regel voor de helft: artt. 1484 tot 1487 B.W. oud.

¹²⁶ Rapport Hambye, blz. 73.

¹²⁷ Dit waren, met de authentieke boedelbeschrijving, de door art. 1483 B.W. oud opgelegde voorwaarden voor de uitoefening van het voorrecht van emolumenten van de vrouw. Geen van deze voorwaarden wordt thans nog door de wet opgelegd.

c. Verrekening van de vergoedingen

127. De echtgenoot die nog vergoeding te vorderen heeft kan, ten belope van hetgeen hem verschuldigd is, bij de verdeling gemeenschappelijke goederen voorafnemen (art. 1442 B.W.). De wet bepaalt thans geen voorrang meer tussen de echtgenoten¹²⁸, noch enige volgorde om de voorafnemingen uit te oefenen¹²⁹, maar vereist de toestemming van de andere om de voorafneming uit te voeren. In geval van geschil nopens de waarde van de vooraf te nemen goederen beslist de rechtbank. De rechtbank kan ook, in geval van onenigheid over de voorafneming zelf, machtiging verlenen, met inachtneming van de rechten van toewijzing die de andere echtgenoot op grond van de artt. 1446 en 1447 B.W. bezit. Deze rechten van toewijzing worden van rechtswege aan de langstlevende echtgenoot toegekend in geval van ontbinding door overlijden; de rechtbank moet ze eerbiedigen. Ze zijn echter slechts facultatief in geval van ontbinding door echtscheiding, scheiding van tafel en bed of scheiding van goederen; de rechtbank zal ze dan afwegen met de vergoedingsvordering van de andere echtgenoot.

128. Is het gemeenschappelijk vermogen ontoereikend om de echtgenoot die een vergoeding te vorderen heeft te voldoen, dan wordt die echtgenoot schuld-eiser van de andere ten belope van de helft van hetgeen hij niet ontvangen heeft (art. 1444 B.W.). Deze regeling is het gevolg van de gelijke rechten die de echtgenoten t.o.v. het gemeenschappelijk vermogen hebben; beide echtgenoten zijn thans aansprakelijk voor het door hen beiden gevoerd bestuur, en moeten daar beiden voor hun deel de gevolgen van dragen.

129. De echtgenoot die nog vergoeding verschuldigd is, voldoet die in geld, tenzij de andere echtgenoot bereid is om bij de verdeling tot het passende beloop gemeenschappelijke goederen vooraf te nemen, waarvan de waarde in geval van geschil bepaald wordt door de rechtbank (art. 1443 B.W.).

d. Verdeling

130. Het batig saldo van het gemeenschappelijk vermogen wordt bij helften verdeeld (art. 1445 B.W.). De verdeling geschiedt in twee gelijke delen, behalve wanneer bedingen van ongelijke verdeling zijn ingelast en behoudens toepassing van de regel inzake heling.

De verdeling geschiedt niet noodzakelijkerwijze in natura: de artikelen 1446 en 1447 B.W. voorzien in rechten van toewijzing bij voorrang.

131. In geval van ontbinding door overlijden kan de langstlevende echtgenoot zich bij voorrang doen toewijzen: een van de onroerende goederen die tot gezinswoning dient samen met het aldaar aanwezige huisraad, en het onroerend goed dat dient voor de uitoefening van zijn beroep, samen met de roerende zaken die aldaar aanwezig zijn voor beroepsdoeleinden (art. 1446 B.W.). Er bestaat geen recht op toewijzing op het huisraad zonder het onroerend goed waarin het zich bevindt, noch een recht op toewijzing in vruchtgebruik.

¹²⁸ De voorafnemingen van de vrouw geschieden niet meer vóór die van de man: art. 1471, eerste lid, B.W.

¹²⁹ "Eerst uit het gereed geld, vervolgens uit de roerende goederen en ten slotte uit de onroerende goederen van de gemeenschap": art. 1471, tweede lid, B.W.

Het recht op toewijzing moet in voorkomend geval samen worden toegepast met de wet op de kleine nalatenschappen en de bepalingen over het erfrecht van de langstlevende echtgenoot. De waarde van de voorafgenomen goederen moet worden toegerekend op het deel van de echtgenoot en indien daartoe grond bestaat is een opleg verschuldigd (art. 1446 B.W.). De voorafneming is zelfs mogelijk indien hierdoor alle gemeenschappelijke goederen aan de langstlevende worden toegewezen, voor zover hij de opleg kan betalen¹³⁰.

132. In geval van echtscheiding, scheiding van tafel en bed en scheiding van goederen kan ieder van de echtgenoten te zijnen voordele toepassing vragen van art. 1446 B.W. De rechtbank beslist hierover, met inachtneming van de maatschappelijke en gezinsbelangen die erbij betrokken zijn, en van de vergoedings- of vorderingsrechten van de andere echtgenoot (art. 1447 B.W.). De rechtbank houdt aldus zowel rekening met de materiële en morele belangen van het gezin als met de nog verschuldigde vergoedingen en schuldvorderingen tussen de echtgenoten. Zij kan de toewijzing weigeren wegens het gevaar dat de andere echtgenoot het hem verschuldigde niet geheel zou krijgen¹³¹. Ook kan de rechtbank uitstel van betaling verlenen door te bepalen op welke dag de eventuele opleg opeisbaar wordt (art. 1447, in fine, B.W.).

e. Heling

133. De echtgenoot die enig goed uit het gemeenschappelijk vermogen wegmaakt of verborgen houdt, verliest zijn aandeel in dat goed (art. 1448 B.W.)¹³².

f. Kosten van vereffening en verdeling

134. Deze kosten zijn in het belang van beide echtgenoten aangegaan, en komen dan ook logischerwijze ten laste van hun beiden (art. 1449 B.W.), behoudens afwijkende overeenkomst tussen de echtgenoten.

g. Persoonlijke schulden tussen de echtgenoten

135. Persoonlijke schulden tussen de echtgenoten (bv. ontstaan uit een onrechtmatige daad, uit een veroordeling tot schadevergoeding wegens wanbeheer, of wegens betaling door een echtgenoot van de eigen schuld van een ander) zijn aan een eigen regeling onderworpen.

Betaling kan tijdens het stelsel worden geëist, doch enkel op de eigen goederen van de echtgenoot-schuldenaar (art. 1450 B.W.)¹³³. Vanaf de dag van de ontbinding brengen deze schulden van rechtswege interest op, zoals de vergoedingen (art. 1450 B.W.).

C. OVEREENKOMSTEN DIE HET WETTELIJK STELSEL KUNNEN WIJZIGEN

136. Overeenkomstig de contractuele vrijheid die ook inzake huwelijksvermogensrecht geldt, kunnen de echt-

¹³⁰ Rapport Hambye, blz. 76.

¹³¹ Rapport Hambye, blz. 76.

¹³² Dit is geheel conform het vroeger recht: art. 1477 B.W. oud.

¹³³ Dit is conform de vroegere rechtspraak van het Hof van Cassatie: Cass., 6 mei 1974, *Pas*, 1974, I, 918; R.W., 1974-75, 690.

genoten het wettelijk stelsel aannemen met de wijzigingen die ze daarin wensen aan te brengen, of een ander huwelijksstelsel bedingen^{133a}.

De wetgever formuleert hiervoor enkele voorstellen: in de artikelen 1451 e.v. betreffende de wijzigingen in de samenstelling en in de verdeling van het gemeenschappelijk vermogen; in de artikelen 1466 e.v. betreffende de scheiding van goederen. In andere mogelijkheden van conventionele stelsels is niet voorzien¹³⁴, doch daarom zijn ze niet uitgesloten; het is duidelijk dat de echtgenoten nog andere wijzigingen mogen bedenken¹³⁵.

§ 1. Algemene richtlijnen

137. De wetgever herinnert in art. 1451 B.W. eraan dat de echtgenoten bij de keuze van een eigen huwelijksvermogensregeling vanzelfsprekend gebonden blijven door de in de artt. 1388 en 1389 B.W. vermelde dwingende bepalingen. Aan het verbod om overeenkomsten te sluiten die strijdig zijn met de openbare orde en de goede zeden wordt niet herinnerd¹³⁶; wel wordt een andere beperking toegevoegd betreffende de bestuursregeling.

De echtgenoten die een stelsel van gemeenschap van goederen bedingen mogen niet afwijken van de regels van het wettelijk stelsel die betrekking hebben op het bestuur over het eigen en het gemeenschappelijk vermogen (art. 1451 B.W.). Onder stelsel met gemeenschap moet volgens de Senaatscommissie van Justitie worden verstaan een stelsel waarin minstens de inkomsten van de echtgenoten van rechtswege en onmiddellijk in een gemeenschap worden opgenomen¹³⁷.

138. Voor al hetgeen de echtgenoten niet hebben geregeld in hun huwelijkscontract blijven ze onderworpen aan de regels van het wettelijk stelsel (art. 1451, in fine, B.W.)¹³⁸.

139. De wetgever noemt als mogelijke overeenkomsten: de bedingen tot uitbreiding van het gemeenschappelijk vermogen (gehele of gedeeltelijke inbreng van goederen en algehele gemeenschap), de vooruitmaking en de bedingen die afwijken van de regels der gelijke verdeling.

§ 2. Bedingen tot uitbreiding van het gemeenschappelijk vermogen

a. Inbreng van bepaalde goederen of bepaalde inbreng

140. De echtgenoten mogen de omvang van het ge-

meenschappelijk vermogen uitbreiden door overeen te komen dat een of meer bepaalde roerende of onroerende goederen, bedoeld in art. 1399 B.W., tot het gemeenschappelijk vermogen zullen behoren (artt. 1452 en 1454 B.W.). Die goederen worden dan beschouwd als gemeenschappelijke goederen en aan alle hiervoor geldende regels onderworpen inzake bestuur en inzake verhaal van de schuldeisers¹³⁹. Wat het passief betreft, geldt in de verhoudingen tussen de echtgenoten dat de schulden in artikel 1406 bedoeld (voorhuwelijkse schulden en lasten van schenkingen en erfenissen) ten laste van het gemeenschappelijk vermogen komen naar verhouding van de waarde van de gemeenschappelijk geworden goederen ten tijde van hun inbreng, vergeleken met de waarde van de gezamenlijke goederen bedoeld in artikel 1399 (voorhuwelijkse goederen, schenkingen en erfenissen) (art. 1452, tweede lid, B.W.). Voor de verdeling van het aldus uitgebreid gemeenschappelijk vermogen stelt art. 1455 B.W. dat de echtgenoot die bepaalde goederen heeft ingebracht, deze goederen in natura kan terugnemen als ze op dat ogenblik nog in het gemeenschappelijk vermogen aanwezig zijn, mits hij ze op zijn aandeel toerekent naar hun waarde ten tijde van de verdeling¹⁴⁰.

141. De inbreng van goederen kan ook beperkt zijn tot een bepaald bedrag. In dat geval valt het goed voor het geheel in het gemeenschappelijk vermogen¹⁴¹, onder last aan de echtgenoot-inbrenger een vergoeding uit te keren ten bedrage van het verschil tussen de waarde van de aldus in het gemeenschappelijk vermogen gevallen goederen ten tijde van de inbreng en de som ten belope waarvan die goederen zijn ingebracht (art. 1454). De eventuele waardevermeerdering van de ingebrachte goederen komt aldus alleen het gemeenschappelijk vermogen ten goede¹⁴². De waarde van de ingebrachte goederen moet in het huwelijkscontract worden vermeld (art. 1454 B.W.).

b. Inbreng van een deel der tegenwoordige en/of toekomstige goederen of gedeeltelijke inbreng

142. De echtgenoten kunnen ook overeenkomen dat óf de tegenwoordige goederen of een deel ervan, óf de toekomstige goederen of een deel ervan, óf een deel (fractie) van al deze goederen in het gemeenschappelijk vermogen worden opgenomen. Indien de (tegenwoordige) goederen aangewezen worden, is de inbreng bepaald en gelden de hierboven vermelde regels betreffende het bestuur, het verhaal van de schuldeisers en de regeling van het passief tussen de echtgenoten.

Zijn de goederen niet aangewezen (onbepaalde inbreng), dan ontstaat tussen het gemeenschappelijk vermogen en het vermogen van de echtgenoot-inbrenger een onverdeeldheid¹⁴³. In principe gelden voor deze

^{133a} Zie boven, nr. 39.

¹³⁴ In het oorspronkelijk ontwerp kwamen bv. wel voor: het stelsel van deelgenootschap (artt. 1465 tot 1479), het stelsel van huwelijksgoederen (artt. 1480 tot 1540), het beding van terugneming naar schatting (art. 209 van het ontwerp), het beding van vast akkoord van de gemeenschap (art. 216 van het ontwerp): zie het rapport namens de Subcommissie, blz. 263-267 en 269-299. Dat voor deze stelsels en bedingen geen regeling werd ingevoerd betekent niet dat de geldigheid ervan in twijfel wordt getrokken.

¹³⁵ Rapport namens de Subcommissie, blz. 260.

¹³⁶ Rapport Hambye, blz. 78.

¹³⁷ Rapport Hambye, blz. 78.

¹³⁸ Zie boven, nr. 45.

¹³⁹ In het bijzonder voor de toepassing van art. 1410 B.W.: zie rapport Hambye, blz. 79.

¹⁴⁰ Dit is conform de vroegere interpretatie: H. DE PAGE en R. DEKKERS, X, 1, nr. 1166.

¹⁴¹ Er ontstaat geen onverdeeldheid tussen het eigen en het gemeenschappelijk vermogen: rapport Hambye, blz. 80; vlg. vroeger: H. DE PAGE en R. DEKKERS, X, 2, nr. 1168.

¹⁴² Rapport Hambye, blz. 80.

¹⁴³ Rapport Hambye, blz. 80; zie ook vroeger: H. DE PAGE en R. DEKKERS, X, 2, nr. 1169.

onverdeeldheid echter de bestuursregels door art. 1425 B.W. bepaald voor de eigen goederen, zonder enige beperking, tenzij anders is bedongen in het huwelijkscontract (art. 1456 B.W.).

c. Algehele gemeenschap

143. Komen de echtgenoten overeen dat er tussen hen algehele gemeenschap zal zijn, dan brengen zij al hun tegenwoordige en toekomstige goederen in het gemeenschappelijk vermogen. Altijd eigen blijven evenwel: de goederen van persoonlijke aard (art. 1401, 1°, B.W.) en de rechten die uitsluitend aan de persoon verbonden zijn (art. 1401, 2°, 3° en 4°, B.W.). De gemeenschap is in dat geval gehouden tot alle schulden, zowel tegenover derden als in de verhoudingen tussen de echtgenoten (art. 1453 B.W.).

§ 3. Vooruitmaking

144. De artikelen 1457 e.v. B.W. voorzien in de mogelijkheid voor de echtgenoten om overeen te komen dat de langstlevende, of een van hen als hij het langst leeft, het recht zal hebben om vóór de verdeling, hetzij een bepaalde geldsom, hetzij bepaalde goederen in natura, hetzij een hoeveelheid of een percentage van een bepaalde categorie van goederen vooraf te nemen uit het gemeenschappelijk vermogen. Dit beding stemt overeen met het beding van vooruitneming¹⁴⁴, met dit verschil dat het noodzakelijkerwijze als overlevingsrecht moet worden ingevoegd¹⁴⁵.

145. Dat de vooruitneming niet wordt beschouwd als een schenking maar als een huwelijksvereenkomst, was ook onder gelding van het Burgerlijk Wetboek de regel¹⁴⁶. Doch thans is er een beperking, die tot doel heeft alle bedingen die voor een der echtgenoten voordelig kunnen zijn aan een zelfde regeling te onderwerpen, en die m.a.w. ook wordt toegepast op de bedingen van ongelijke verdeling en op het beding dat de gehele gemeenschap aan de langstlevende echtgenoot verblijft.

Overeenkomstig art. 1458, tweede lid, B.W. wordt de vooruitmaking aldus wel als een schenking beschouwd ten belope van de helft, indien ze tegenwoordige of toekomstige goederen tot voorwerp heeft die de vooroverleden echtgenoot in het gemeenschappelijk vermogen heeft gebracht door een uitdrukkelijk beding in het huwelijkscontract¹⁴⁷. De regels van de schenkingen zijn

¹⁴⁴ Vgl. art. 1515 B.W., volgens hetwelk de uitoefening van dit recht echter kon worden beïnvloed door het thans afgeschafte keuzerecht van de vrouw.

¹⁴⁵ De voorwaarde van overleving werd vroeger niet als essentieel beschouwd; J. RENAULD, *o.c.*, nr. 1479; H. DE PAGE en R. DEKKERS, X, 2, nr. 1209.

¹⁴⁶ Zie over de theorie der huwelijksvoordelen J. RENAULD, *o.c.*, nrs. 1416 e.v., en over de toepassing van deze theorie op de vooruitneming, *id.*, nrs. 1441 e.v.

¹⁴⁷ Er ontstaat geen aan de regels der schenkingen onderworpen voordeel uit het feit dat een van de echtgenoten meer uit het gemeenschappelijk vermogen ontvangt dan de andere, wel uit het feit dat een van de echtgenoten wordt bevoordeeld met goederen die niet wettelijk gemeenschappelijk zijn, maar ten gevolge van een uitdrukkelijk beding in het gemeenschappelijk vermogen zijn opgenomen, komende van de andere echtgenoot die aldus wordt verondersteld een

ook toepasselijk in de door art. 1465 B.W. aangegeven mate voor het geval er kinderen uit een vroeger huwelijk zijn (zie nr. 153).

146. De bedongen vooruitneming vervalt wanneer het stelsel door echtscheiding of scheiding van tafel en bed ontbonden wordt (art. 1459, eerste lid, B.W.), zoals alle overlevingsrechten (art. 1429, eerste lid, B.W.; zie nr. 112)¹⁴⁸.

In geval van ontbinding door scheiding van goederen wordt de vooruitmaking niet uitgekeerd, maar de echtgenoten of de echtgenoot in wiens voordeel ze is bedongen, behouden hun rechten voor het geval van overleving (art. 1459, tweede lid, B.W.). Is de vooruitmaking bedongen ten voordele van één enkele echtgenoot onder voorwaarde van overleving, dan kan hij bij de voorlopige verdeling, na de scheiding van goederen, zekerheidstelling eisen tot waarborg van zijn rechten (art. 1459, in fine, B.W.)¹⁴⁹.

147. De vooruitmaking kan slechts worden uitgeoefend op de te verdelen massa¹⁵⁰, en wel op de netto-massa na verrekening van de lasten en van de vergoedingen¹⁵¹.

De schuldeisers die verhaal hebben op de gemeenschappelijke goederen kunnen altijd hun verhaal op de vooruitgemaakte goederen uitoefenen en er beslag op leggen (art. 1460, eerste lid, B.W.).

Waren de in de vooruitmaking begrepen goederen bepaald, zodat de vooruitmaking in natura mocht geschieden, en zijn deze goederen aldus in beslag genomen door gemeenschappelijke schuldeisers, dan heeft de begunstigde echtgenoot verhaal op de rest van het gemeenschappelijk vermogen bij wijze van equivalent (art. 1460, eerste lid, B.W.). Dat verhaal is eveneens mogelijk indien het goed dat in natura is vooruitgemaakt, door een der echtgenoten is vervreemd¹⁵².

§ 4. Bedingen die afwijken van de regels der gelijke verdeling van het gemeenschappelijk vermogen

a. Niet gelijke verdeling

148. De echtgenoten kunnen overeenkomen dat de langstlevende of een van hen indien hij het langst leeft, bij de verdeling een ander deel dan de helft, of zelfs het gehele vermogen, zal ontvangen (art. 1461 B.W.). Zowel het beding van ongelijke verdeling¹⁵³ als het beding van verblijving van het gehele gemeenschappelijke vermogen zijn in de praktijk wel bekend. Beide bedingen moeten echter noodzakelijkerwijze als over-

verdoken schenking te hebben willen doen (Rapport namens de Subcommissie, blz. 264).

¹⁴⁸ Vgl. art. 1518 B.W. oud volgens hetwelk de bij de echtscheiding onschuldig bevonden echtgenoot het voordeel van de vooruitneming behield.

¹⁴⁹ Vgl. art. 1518, in fine, B.W. oud.

¹⁵⁰ Niet op de eigen goederen van de andere echtgenoot: vgl. art. 1515 B.W.

¹⁵¹ J. RENAULD, *o.c.*, nr. 1483; H. DE PAGE en R. DEKKERS, X, 2, nr. 1217.

¹⁵² Zie in die zin reeds: J. RENAULD, *o.c.*, nr. 1490; H. DE PAGE en R. DEKKERS, X, 2, nr. 1217.

¹⁵³ Zowel van verdeling in andere verhoudingen dan bij helften (1/3 en 2/3 bv.) als van verdeling in volle eigendom en vruchtgebruik.

levingsrechten worden ingevoegd: de voorwaarde van overleving is essentieel in de ogen van de wetgever, doch de langstlevende echtgenoot is niet noodzakelijk de begunstigde, omdat hem ook een "ander deel", dat kleiner is dan de helft, kan worden toegewezen¹⁵⁴.

In geval van ontbinding door een andere oorzaak dan het overlijden geldt artikel 1429 B.W., tenzij de bedingen slechts waren gemaakt voor het geval van ontbinding door overlijden.

b. Regeling van het passief

149. De bedingen van ongelijke verdeling en van verblijving van het gehele gemeenschappelijke vermogen hebben geen invloed op de verhaalsrechten van de schuldeisers; daarvoor verwijst art. 1462 B.W. uitdrukkelijk naar art. 1440 B.W., dat beide echtgenoten voor het geheel aansprakelijk stelt voor alle gemeenschappelijke schulden die na de verdeling nog onbetaald zijn¹⁵⁵.

In de onderlinge verhoudingen tussen de echtgenoten geldt als regels dat zij tot betaling van de gemeenschappelijke schulden gehouden zijn naar evenredigheid van hun aandeel in de baten (art. 1462 B.W.)¹⁵⁶, en dat de echtgenoot die na de verdeling een gemeenschappelijke schuld betaalt boven het aandeel dat hij te dragen heeft, het meerdere op de andere echtgenoot kan verhalen (art. 1463 B.W.), tenzij de akte van verdeling iets anders bepaalt.

c. Aard van de bedingen

150. Noch op het beding van ongelijke verdeling noch op het beding van verblijving van het gehele gemeenschappelijke vermogen zijn de regels der schenkingen toepasselijk: beide worden als huwelijksvereenkomsten beschouwd (art. 1464 B.W.)¹⁵⁷.

151. Onder de gelding van het Burgerlijk Wetboek was deze interpretatie enkel aanvaard onder voorbehoud van het door art. 1525 aan de erfgenamen van de eerstoverledene toegekende recht om de inbrengsten en kapitalen die aan de zijde van hun rechtsvoorganger in de gemeenschap vielen, terug te nemen. Dit voorbehoud werd niet overgenomen: de Senaatscommissie voor de Justitie stelde vast dat inbrengsten en kapitalen slechts krachtens een uitdrukkelijk beding in het gemeenschappelijk vermogen kunnen vallen, en meende dat het tegenstrijdig zou zijn de erfgenamen van de echtgenoot-inbrenger die goederen te laten terugnemen die hun rechtsvoorganger uitdrukkelijk in het gemeenschappelijk vermogen heeft willen doen opnemen¹⁵⁸.

152. De kwalificatie van het beding van verblijving van het gehele gemeenschappelijk vermogen wordt thans evenwel, net zoals het beding van ongelijke verdeling en het beding van vooruitmaking, aan de voorwaarde onderworpen dat de langstlevende echtgenoot niet méér

ontvangt dan de helft van de goederen die de andere echtgenoot uitdrukkelijk in het gemeenschappelijk vermogen had ingebracht (art. 1464, tweede lid, B.W.). Ontvangt hij meer dan die waarde, geschat op de dag van de verdeling, dan wordt dat meerdere als een schenking beschouwd.

§ 5. Gemeenschappelijke bepaling ten voordele van de kinderen uit een eerste huwelijk

153. Artikel 1465 B.W. voorziet in een zelfde bescherming ten voordele van de kinderen uit een vroeger huwelijk als het oude artikel 1527, derde lid, B.W.

Zodra de tweede echtgenoot meer krijgt dan hetgeen te zijnen voordele beschikbaar is krachtens de regels van het erfrecht voor het geval er kinderen van een vroeger huwelijk zijn, is er aanleiding tot inkorting¹⁵⁹.

De voordelen die kunnen worden ingekort, zijn die welke voortvloeien uit bedingen van uitbreiding van het gemeenschappelijk vermogen of van bedingen tot wijziging van de wijze van vereffening (vooruitmaking) of van verdeling. Uit de toepassing van het wettelijk stelsel kan geen voordeel ontstaan¹⁶⁰.

De nieuwe wet verwijst naar "het beschikbaar gedeelte" en niet naar artikel 1098 B.W.¹⁶¹ omdat in het ontwerp van wet betreffende het erfrecht van de langstlevende echtgenoot hieromtrent ingrijpende wijzigingen zijn opgenomen¹⁶² die overigens de hele draagwijdte van art. 1465 B.W. kunnen tenietdoen.

154. Artikel 1465 B.W. bevat in zijn laatste zinsnede een uitzondering op de bovenvermelde regel¹⁶³: de gelijke verdeling van hetgeen is overgespaard van de wederzijdse inkomsten der echtgenoten, al zijn die ongelijk, wordt niet beschouwd als een voordeel waardoor de kinderen uit een vroeger huwelijk worden benadeeld¹⁶⁴. Onder "hetgeen is overgespaard van de

¹⁵⁹ De wet bepaalt niet meer dat alleen de kinderen uit het vroeger huwelijk de vordering hiertoe kunnen instellen. Zie hierover: H. DE PAGE en R. DFKKERS, X, 2, nr. 1305.

¹⁶⁰ Dit was wel mogelijk onder de gelding van het Burgerlijk Wetboek: zie art. 1496, tweede lid, B.W.

¹⁶¹ Zie rapport Hambye, blz. 87.

¹⁶² Het beschikbaar gedeelte tussen echtgenoten zou volgens de tekst die door de Kamer van Volksvertegenwoordigers is geamendeerd (*Parl. Besch.*, Senaat, 1975-1976, nr. 789/1) op dezelfde wijze zijn bepaald voor alle gevallen waarin de erflater afstammelingen achterlaat, zij het wettige, natuurlijke of geadopteerde, of kinderen uit een vorig huwelijk (artt. 25 en 26 van het ontwerp). Alleen ingeval er kinderen uit een vorig huwelijk zijn, kan de door artikel 1465 B.W. verleende bescherming worden gevraagd. In de Kamercommissie voor Justitie werd een amendement ingediend tot weglating van dit artikel. Het werd verworpen omdat art. 1465 ter gelegenheid van de wijziging van het erfrecht van de langstlevende echtgenoot kan worden gewijzigd (zie rapport Baert, o.c., blz. 19).

¹⁶³ In dezelfde uitzondering voorzag ook art. 1527, derde lid, in fine, B.W. oud zoals geïnterpreteerd door Cass., 21 november 1946, *Pas.*, 1946, I, 434 met advies van de procureur-generaal HAYOIT DE TERMICOURT: alleen de verdeling bij *helften* ontsnapte aan de regel van art. 1527, derde lid, B.W. oud.

¹⁶⁴ Geschiedt de verdeling ten voordele van de tweede echtgenoot voor meer dan de helft, dan moet de inkorting geschieden niet ten belope van de helft maar tot wat het

¹⁵⁴ Rapport Hambye, blz. 85.

¹⁵⁵ Onder de gelding van het Burgerlijk Wetboek was art. 1521 toepasselijk, dat in een proportionele verdeling van het passief voorzag, zowel tegenover derden als tussen de echtgenoten.

¹⁵⁶ Art. 1521 B.W. legde de nietigheid op als sanctie van ieder beding dat deze verhouding niet in acht nam.

¹⁵⁷ Dit beantwoordt ook aan de theorie der huwelijksvoordelen: zie J. RENAULD, o.c., nr. 1441; H. DE PAGE en R. DFKKERS, X, 2, nrs. 1276 e.v.

¹⁵⁸ Rapport Hambye, blz. 86.

wederzijdse inkomsten" kunnen alle goederen worden begrepen die in het wettelijk stelsel gemeenschappelijk zijn.

D. SCHEIDING VAN GOEDEREN

155. Scheiding van goederen ontstaat ten gevolge van de keuze van de echtgenoten bij huwelijkscontract of bij wijziging van het stelsel tijdens het huwelijk gedaan (bedongen scheiding van goederen), ten gevolge van een vonnis, dat thans door ieder der echtgenoten kan worden gevorderd wanneer de instandhouding van het tussen de echtgenoten bestaande stelsel de belangen van de eisende echtgenoot in gevaar brengt (gerechtelijke scheiding van goederen) of nog ten gevolge van het definitief worden van de scheiding van tafel en bed (art. 311 B.W.).

156. De wettelijke regeling van de scheiding van goederen is in elk van deze gevallen dezelfde als voor de bedongen scheiding van goederen; de wet maakt geen onderscheid meer¹⁶⁵. Alle regels van het primair stelsel gelden vanzelfsprekend ook.

§ 1. Bedongen scheiding van goederen

157. Artikel 1466 bepaalt dat ieder van de van goederen gescheiden echtgenoten over zijn goederen de bevoegdheid van beheer, beschikking en genot alleen bezit¹⁶⁶ en dat zijn inkomsten en besparingen eigen goed blijven¹⁶⁷.

158. Doch ook in het stelsel van scheiding van goederen gelden de bepalingen van het primair stelsel, en in het bijzonder artikel 215 B.W. tot bescherming van de gezinswoning (zie nr. 14): de echtgenoot die eigenaar is van het onroerend goed dat het gezin tot voornaamste woning dient, kan daarover niet zonder instemming van de andere onder de levenden beschikken of dat goed met hypotheek bezwaren.

159. Ook de bepalingen betreffende de bijdrage in en de verplichting tot betaling van de lasten van het huwelijk gelden inzake scheiding van goederen. Iedere echtgenoot draagt in de lasten van het huwelijk bij naar zijn vermogen (art. 221, eerste lid, B.W.). De mogelijkheid om hieromtrent een andere regeling in het huwelijkscontract aan te nemen¹⁶⁸ is niet in de wet vermeld, en ook niet meer denkbaar gezien het dwingend karakter van de in het primair huwelijksstelsel vervatte plicht tot bijdrage en de aldaar ook geformuleerde verplichting de inkomsten bij voorrang aan deze bijdrage te besteden (art. 217 B.W.)¹⁶⁹.

beschikbaar gedeelte toelaat: Cass., 28 juni 1963, *Pas.*, 1963, I, 1140; R.W., 1963-64, 1549; *Rev. prat. not.*, 1964, 92.

¹⁶⁵ Vroeger was dat wel het geval, o.m. voor de regeling van de lasten van het huwelijk (artt. 1448 en 1537 B.W. oud) en voor de mogelijkheid om de gemeenschap te herstellen na gerechtelijke scheiding van goederen en na scheiding van tafel en bed (art. 1451 B.W. oud).

¹⁶⁶ Vgl. art. 1415, eerste lid, B.W. (definitie van het begrip bestuur).

¹⁶⁷ Dit was al zo sinds de Wet van 22 juni 1959: zie art. 1536 B.W. oud.

¹⁶⁸ Vgl. art. 1537 B.W. oud dat de echtgenoten die mogelijkheid wel bood.

¹⁶⁹ Zie ook het rapport namens de Subcommissie, blz. 300.

Iedere schuld die door een der echtgenoten wordt aangegaan ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen, verbindt de andere echtgenoot hoofdelijk. Deze is echter niet aansprakelijk voor schulden die, gelet op de bestaansmiddelen van het gezin, buitensporig zijn (art. 222 B.W.).

160. Het komt ook tussen van goederen gescheiden echtgenoten veel voor dat de ene aan de andere het beheer over zijn goederen laat. De mogelijkheid om zo'n lastgeving (uitdrukkelijk of stilzwijgend) te geven wordt overigens door artikel 219 B.W. bevestigd.

Zoals art. 1539 B.W. oud dat bepaalde voor het geval de man het beheer en het genot van de goederen van zijn vrouw kreeg, zo bepaalt art. 1467 B.W. thans voor beide echtgenoten dat de lasthebber op verzoek van de lastgever of bij de ontbinding van het stelsel slechts gehouden is tot het opleveren van de aanwezige vruchten, en geen verantwoording schuldig is van die welke tot dan toe zijn gebruikt¹⁷⁰.

161. Het bewijs van eigendom wordt geleverd naar de regels van art. 1399, tweede en derde lid, B.W. (art. 1468, eerste lid, B.W.).

Ten aanzien van derden wordt het geleverd, bij gebreke van boedelbeschrijving of tegen een regelmatig bezit, door titels met vaste datum, bescheiden van openbare diensten, vermeldingen in regelmatig gehouden registers, enz.

Tussen de echtgenoten onderling mag het bewijs door alle middelen, met inbegrip van getuigenissen en vermoedens, zelfs van algemene bekendheid, worden geleverd. Roerende goederen waarvan niet kan worden bewezen dat ze eigendom zijn van een der echtgenoten, worden beschouwd als onverdeeld tussen de echtgenoten (art. 1468, tweede lid, B.W.). Dit geldt ook tegenover derden¹⁷¹. Zij zullen in geval van beslag op deze goederen de regels die gelden inzake roerende onverdeeldheid, in acht moeten nemen¹⁷².

162. Tussen van goederen gescheiden echtgenoten kan ook een onverdeeldheid ontstaan doordat ze samen een roerend of onroerend goed hebben verkregen. Zo'n onverdeeldheid wordt in de regel aan het gemene recht onderworpen, wat o.m. betekent dat de verdeling ervan te allen tijde kan worden gevorderd (art. 1469, eerste lid, B.W.). Dit geldt echter enkel onder voorbehoud van de verplichting tot nakoming van een overeenkomst om niet uit onverdeeldheid te treden (art. 815, tweede lid, B.W.) en de verplichting tot inachtneming van de bestemming van het onverdeelde goed¹⁷³, in het bijzonder de wettelijke verplichting tot eerbiediging van de bestemming van de gezinswoning (art.

¹⁷⁰ Onder de gelding van het vroegere art. 1539 B.W. oud werd verondersteld dat de vruchten die niet meer voorhanden waren in het voordeel van de vrouw-lastgeefster of van de huishouding werden gebruikt; tegenbewijs werd uitgesloten: Zie G. BAETEMAN, W. DELVA en H. CASMAN, o.c., T.P.R., 1972, 570, nr. 254.

¹⁷¹ Rapport Hambye, blz. 88.

¹⁷² H. CASMAN, "De la propriété indivise entre époux séparés de biens et de ses effets vis-à-vis des tiers", R.C.J.B., 1974, 544 e.v., vooral nrs. 18 e.v.

¹⁷³ G. BAETEMAN, "Le statut juridique des immeubles acquis conjointement par deux époux séparés de biens", R.C.J.B., 1971, 193 e.v.

215, § 1, waarnaar uitdrukkelijk wordt verwezen in art. 1469 B.W.).

Om uit onverdeeldheid te treden kan de ene echtgenoot het aandeel van de andere inkopen¹⁷⁴. Uit vrees voor aantasting van de belangen van derden en voor vermorde schenkingen tussen echtgenoten wordt deze verrichting evenwel aan het toezicht van de rechtbank onderworpen wanneer ze niet geschiedt ter gelegenheid van een openbare verkoping (art. 1469, tweede lid, B.W.). De rechtbank zal slechts machtiging verlenen nadat zij heeft nagegaan op welke wijze en onder welke voorwaarden de verkoop zal geschieden¹⁷⁵. De procedure voor het verkrijgen van de machtiging wordt bepaald door art. 1253bis Ger. W.; ze wordt ingeleid bij verzoekschrift.

§ 2. Gerechtelijke scheiding van goederen

a. Gronden

163. De gerechtelijke scheiding van goederen heeft zoals vroeger tot doel de belangen van de echtgenoot te beschermen tegen de medeëchtgenoot die zijn bevoegdheden op een voor het gemeenschappelijk vermogen en de eisende echtgenoot nadelige wijze gebruikt. Aangezien thans beide echtgenoten bestuursbevoegdheden op het gemeenschappelijk vermogen hebben, kan ook ieder van hen de gerechtelijke scheiding van goederen vorderen.

Hiervoor moet de eiser bewijzen dat de instandhouding van het stelsel door de schuld van zijn medeëchtgenoot zijn belangen in gevaar brengt¹⁷⁶. Dit zal blijken uit de "wanorde in de zaken, het slecht beheer of de verkwisting van zijn inkomsten" (art. 1470 B.W.)¹⁷⁷.

b. Instellen van de vordering

164. Elk der echtgenoten, maar ook zijn wettelijke vertegenwoordiger, kan de vordering instellen (art. 1470 B.W.). De schuldeisers kunnen dat niet meer (art. 1471, eerste lid, B.W.)¹⁷⁸, maar hebben wel het recht om in het geding tussen te komen (artt. 1471, tweede lid, B.W. en 1314 Ger. W.). De erfenamen van de echtgenoot die de vordering vóór zijn overlijden heeft ingesteld, kunnen ze voortzetten¹⁷⁹. De vordering kan ook worden voortgezet tegen de erfenamen van de echtgenoot-verweerder¹⁸⁰.

¹⁷⁴ Hiervoor werd art. 1595 B.W. (verkoopsverbod tussen echtgenoten) met een nieuwe uitzondering aangevuld; tijdens de bespreking in de Kamercommissie voor de Justitie werd opgemerkt dat er geen verkoop is, maar wel een verdeling (rapport Baert, o.c., blz. 19).

¹⁷⁵ Rapport Hambye, blz. 89.

¹⁷⁶ Rapport Hambye, blz. 89. Het gevaar van aantasting van het deel van de echtgenoot-eiser in het gemeenschappelijk vermogen werd als onvoldoende beschouwd als grondslag van een vordering tot scheiding van goederen.

¹⁷⁷ Vgl. art. 1443 Fr. C. civ.

¹⁷⁸ Ze konden het vroeger wel, met toestemming van de vrouw, of, in geval van faillissement of kennelijk onvermogen van de man, ten belope van hun schuldvorderingen: art. 1446 B.W. oud.

¹⁷⁹ Rapport Hambye, blz. 90.

¹⁸⁰ G. BAETEMAN, W. DELVA en H. CASMAN, o.c., T.P.R., 1972, 519, nr. 151.

c. Rechtspleging¹⁸¹

165. Zodra de vordering op de rol is gebracht wordt hiervan melding gemaakt in een daartoe op de griffie gehouden register (art. 1311 Ger. W.) en in het *Belgisch Staatsblad* op verzoek van de eiser (art. 1312 Ger. W.). Het vonnis mag niet worden uitgesproken dan een maand na de vervulling van deze formaliteiten (art. 1313 Ger. W.).

Zolang het vonnis niet is gewezen kunnen de schuldeisers van een der echtgenoten, hetzij in der minne, hetzij bij deurwaardersexploot, mededeling vragen van de vordering en in het geding tussenkomen (art. 1314 Ger. W.).

d. Gevolgen van het vonnis

166. Het vonnis dat de gerechtelijke scheiding van goederen uitspreekt heeft ontbinding van het bestaande stelsel tot gevolg; de vermogensverhoudingen tussen de echtgenoten worden voortaan door het stelsel van scheiding van goederen beheerst.

Het vonnis heeft terugwerkende kracht tot op de dag van de eis, zowel tussen echtgenoten als ten aanzien van derden (art. 1472 B.W.).

e. Publiciteit

167. Het vonnis wordt door de griffier vermeld op de kant van de inschrijving in het daartoe gehouden register (art. 1315 Ger. W.) en op verzoek van de eiser in het *Belgisch Staatsblad* bekendgemaakt (art. 1316 Ger. W.).

Met de tenuitvoerlegging van het vonnis mag niet worden begonnen vóór de dag waarop aan beide formaliteiten is voldaan (art. 1317 Ger. W.).

Art. 15 W.Kh.¹⁸² legt ook de bekendmaking van het vonnis op ter griffie van de rechtbank van koophandel wanneer ten minste een echtgenoot handelaar is.

f. Tenuitvoerlegging

168. Om alle bedrog, en o.m. bedrieglijke verstandhouding tussen de echtgenoten ten nadele van hun schuldeisers, te voorkomen, eist de wet dat het vonnis werkelijk ten uitvoer wordt gelegd: de beslissing waarbij de scheiding van goederen wordt uitgesproken heeft generlei gevolg indien de staat van vereffening van het vorige stelsel niet bij authentieke akte is opgemaakt binnen een jaar na de bekendmaking van een uittreksel uit de beslissing in het *Belgisch Staatsblad* (art. 1473, eerste lid, B.W.)¹⁸³. De termijn kan op verzoekschrift worden verlengd door de rechter die de scheiding van

¹⁸¹ De artt. 1312, 1313, 1314, 1316, 1317 en 1318 Ger. W. zijn gewijzigd door art. 33 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

¹⁸² Zoals gewijzigd door art. 36, 5°, van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

¹⁸³ De termijn wordt aldus van vier maanden (art. 1444 oud B.W.) op een jaar gebracht, met mogelijkheid tot verlenging. Maar het is niet meer voldoende dat er met het oog op de tenuitvoerlegging vervolgingen worden ingesteld die niet meer onderbroken werden; dit te vaag begrip (zie over de toepassing ervan: G. BAETEMAN, W. DELVA en H. CASMAN, o.c., T.P.R., 1972, 523, nrs. 157-158) werd tijdens de voorbereidende werkzaamheden verworpen (zie het rapport namens de Subcommissie, blz. 305).

goederen heeft uitgesproken (art. 1473, tweede lid, B.W.).

g. Rechten van derden

169. De schuldeisers van de echtgenoten kunnen verzet doen tegen vereffening buiten hun aanwezigheid en daarin op hun kosten tussenkomen (art. 1474, eerste lid, B.W.). Bovendien kunnen zij, binnen een termijn van zes maanden te rekenen van het verstrijken van de termijn voor de vereffening gesteld, opkomen tegen de vereffening, wanneer deze met bedrieglijke benadeling van hun rechten is geschied (art. 1474, tweede lid, B.W.)¹⁸⁴.

De derden kunnen altijd opkomen tegen de vereffening als de formaliteiten door de artt. 1315 en 1316 Ger. W. en door art. 15 W.Kh. opgelegd niet zijn nageleefd (art. 1318 Ger. W.).

h. Herstel van het vorig stelsel

170. Herstel van gemeenschap na de gerechtelijke scheiding van goederen was onder de gelding van het Burgerlijk Wetboek mogelijk mits aan de vereisten van de artt. 1451 en 1445 B.W. werd voldaan. Dit is thans niet meer bepaald. Aangenomen moet worden dat herstel van het vorig stelsel alleen mogelijk is onder de voorwaarden en volgens de procedure voor een wijziging van het huwelijksvermogensstelsel tijdens het huwelijk.

Deel III

Overgangsbepalingen

171. De bepalingen van het nieuwe wettelijk stelsel (artt. 1398-1450 B.W.) zijn na verloop van een jaar te rekenen van de inwerkingtreding van de wet automatisch van toepassing op de echtgenoten die geen huwelijksvoorwaarden hebben gemaakt of het stelsel van de wettelijke gemeenschap hebben aangenomen. De in het huwelijkscontract bedongen voordelen blijven echter bestaan (art. 1, 2°, eerste lid, Overgangsbepalingen). Wanneer de echtgenoten het verstrijken van het jaar niet willen afwachten dan kunnen zij voor een notaris een verklaring afleggen dat zij zich onmiddellijk wensen te onderwerpen aan het nieuwe wettelijk stelsel (art. 1, 2°, tweede lid, Overgangsbepalingen).

Daartegenover kunnen zij ook in de loop van dat jaar voor een notaris een verklaring afleggen dat zij hun huwelijksvermogensstelsel¹⁸⁵ ongewijzigd wensen te behouden (art. 1, 1°, Overgangsbepalingen).

172. De echtgenoten die het stelsel van de algemene gemeenschap of de gemeenschap beperkt tot de aanwinsten of een ander stelsel, scheiding van goederen of dotaalstelsel, met gemeenschap hebben gekozen zijn bij het verstrijken van die termijn, tenzij zij in de loop van dat jaar voor de notaris hebben verklaard dat zij

hun huwelijksvermogensstelsel wensen te behouden, onderworpen aan het nieuwe stelsel, doch slechts met betrekking tot het bestuur van de gemeenschap en van de eigen goederen (artt. 1415-1426 B.W.) en betreffende de gemeenschappelijke schulden en de rechten van de schuldeisers (art. 1408 tot 1414 B.W.) (art. 1, 3°, Overgangsbepalingen)¹⁸⁶. Zodra de vereffening volledig is afgesloten vallen deze echtgenoten onder alle regels van het wettelijk stelsel met behoud evenwel van de in het huwelijkscontract bedongen voordelen (art. 1, 3°, Overgangsbepalingen).

173. Voor de echtgenoten die het regime van scheiding van goederen of een ander stelsel zonder gemeenschap hebben gekozen verandert er niets¹⁸⁷.

174. De echtgenoten kunnen ingevolge de overgang van het ene stelsel naar het andere de gemeenschap of de gemeenschap van aanwinsten in onderlinge overeenstemming vereffenen en verdelen overeenkomstig de bepalingen die van toepassing waren vóór de inwerkingtreding van de wet¹⁸⁸. Wil de vrouw de mogelijkheid behouden om van de gemeenschap afstand te doen, dan begint de termijn, zoals bepaald in de artt. 1456-1457 B.W., te lopen bij het verstrijken van één jaar vanaf de inwerkingtreding van de wet (art. 1, 4°, Overgangsbepalingen).

175. Kan de gemeenschap niet in onderlinge overeenstemming worden vereffend, dan mag de vrouw aan de rechtbank van eerste aanleg vragen om de vereffening te gelasten. In dit geval worden de termijnen betreffende de mogelijkheid om van de gemeenschap afstand te doen geschorst vanaf het tijdstip waarop het verzoekschrift is ingediend tot het tijdstip waarop de te nemen beslissing in kracht van gewijsde gaat. De boedelbeschrijving van de gemeenschap wordt opgemaakt in aanwezigheid van de man of hij moet minstens behoorlijk opgeroepen zijn (art. 1, 5°, Overgangsbepalingen).

176. Het recht om de gerechtelijke vereffening aan te vragen komt enkel toe aan de vrouw. Onder het vroegere regime had de vrouw het recht om van de gemeenschap afstand te doen, dit als tegenhanger van de bevoegdheden die de man tijdens het huwelijk op de gemeenschap kon uitoefenen. Daarom wordt haar, bij wijze van overgangsmaatregel, de mogelijkheid gegeven om de vereffening te vragen om zo nodig van de gemeenschap afstand te doen.

177. Ter bescherming van de belangen van derden heeft de wetgever de openbaarheid van bepaalde akten geregeld: zo moet een uittreksel uit de voor de notaris afgelegde verklaring of een getuigenis waaruit blijkt dat de wettelijke of bedongen gemeenschap ver-

¹⁸⁶ Rapport Baert, blz. 20: in geval van een bedongen gemeenschap, die niet overeenstemt met de gemeenschap van aanwinsten zoals bepaald in de artt. 1498-1499 B.W. oud, kunnen de overgangsbepalingen niet worden toegepast; bijgevolg zal er niets veranderen.

¹⁸⁷ Rapport Baert, blz. 20.

¹⁸⁸ Men heeft de vereffening niet verplicht gesteld omdat er in de meeste gevallen geen moeilijkheden zullen zijn en omdat de schuldeisers geacht worden te weten dat het huwelijksvermogensstelsel, behoudens verklaring, in de zin van het nieuw wettelijk stelsel gewijzigd wordt: Rapport Baert, blz. 21.

¹⁸⁴ Ook al waren ze niet in het geding tussengekomen: J. RENAULD, o.c., nr. 1129; H. DE PAGE en R. DEKKERS, X, 1, nr. 755.

¹⁸⁵ Dit impliceert zowel de samenstelling van de vermogens als het bestuur ervan.

effend is door de notaris binnen twee maanden na de datum van de akte worden gezonden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar het huwelijk is voltrokken (is het huwelijk in het buitenland voltrokken, aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van het eerste district Brussel) en aan de notaris bij wie de minuut van het huwelijkscontract berust (art. 2, Overgangsbepalingen).

178. Bij wijze van overgangsmaatregel blijven een aantal artikelen, waarvan de wetgever de opheffing of een wijziging heeft bepaald, van kracht tot aan de vereffening van het huwelijksvermogensstelsel. Dit geldt voor de echtgenoten die vóór de inwerkingtreding van de wet hetzij een ander stelsel dan de gemeenschap hebben aangenomen hetzij krachtens de wet of een overeenkomst onder de regels van het gemeenschapsstelsel vallen en overeengekomen zijn het bestaande stelsel ongewijzigd te handhaven¹⁸⁹. Het zijn de artikelen 222bis tot 226septies, 300, 307, 776, eerste lid, 818, 905, 940, eerste lid, 1399 tot 1535, 1540 tot 1581, 2255 tot 2256 van het Burgerlijk Wetboek, de artikelen 64 tot 72 van de Hypotheekwet van 16 december 1851, artikel 1582 van het Gerechtelijk Wetboek, de artikelen 553 tot 560 van het Wetboek van Koophandel en artikel 6 van het Wetboek der Successierechten. Bij wijze van overgangsmaatregel blijven eveneens van

kracht: de artikelen 124, 295, derde lid, 942, 1304, tweede lid, 1990 en 2254 van het Burgerlijk Wetboek, de artikelen 47 en 90bis van de Hypotheekwet van 16 december 1951 en de artikelen 567, eerste lid, 853, 1148, 1167, 1180, 1185, 1283 en 1319 van het Gerechtelijk Wetboek.

Al deze artikelen blijven ook van toepassing indien echtgenoten, gehuwd met gemeenschap van goederen, krachtens de overgangsbepalingen van de wet, aan de bepalingen van de nieuwe wet alleen onderworpen zijn wat betreft het bestuur van de gemeenschap en van hun eigen goederen, de vaststelling van de gemeenschappelijke schulden en de rechten van de schuldeisers, in zoverre zij noodzakelijk zijn voor de werking en de vereffening van hun huwelijksvermogensstelsel.

179. Het beginsel van de veranderlijkheid van de huwelijksvoorwaarden is onmiddellijk van toepassing¹⁹⁰.

Marijke Bax

Assistente Departement Rechten U.I.A.

Hélène Casman

Assistente Faculteit Rechten V.U.B.

¹⁸⁹ Art. 47 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen.

¹⁹⁰ Rapport Hambye, blz. 98, art. 2.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 8 APRIL 1976

Voorzitter: de h. Perrichon

Raadsheer-rapporteur: de h. Trousse

Advocaat-generaal: de h. Velu

Advocaat: mr. Ansiaux

Overeenkomst—Eis tot ontbinding—Aanbod een slecht uitgevoerde verbintenis opnieuw uit te voeren.

Wettelijk gerechtvaardigd is het arrest dat, oordelend dat de gebreken in de uitvoering van een publikatie waartoe een partij zich verbonden had, van dien aard zijn, dat ze verklaren waarom de wederpartij de contractuele betrekkingen niet wenst voort te zetten, en de ontbinding van de overeenkomst rechtvaardigen, beslist dat deze wederpartij niet verplicht mag worden in te stemmen met een nieuwe uitvoering vooral als de gebreken van de eerste uitvoering haar het recht geven zich op art. 1184 B.W. te beroepen.

N.V. I. t/ P.V.B.A. P.

Gelet op het bestreden arrest, op 24 april 1975 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de ar-

tikelen 97 van de Grondwet en 1184 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het arrest de tussen partijen gesloten overeenkomst ten nadele van eiseres ontbonden verklaart in zoverre zij bepaalde dat in het tijdschrift I. drie artikelen met reclame ten voordele van verweerster gepubliceerd zouden worden en eiseres veroordeelt om aan verweerster 202.370 frank met de interesten en de kosten te betalen,

terwijl het arrest niet antwoordt op het verweer dat eiseres in haar regelmatig genomen conclusie aanvoerde en volgens hetwelk de vordering niet gegrond is, dat "immers de overeenkomst van 29 augustus 1972 duidelijk bepaalt dat de prestaties van de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid P. in natura betaald worden door reclame voor genoemde vennootschap in het tijdschrift I.; dat de door de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid P. gevraagde beëindiging slechts kon worden aangenomen indien de naamloze vennootschap I. haar verbintenis in natura weigerde uit te voeren, quod non":

Overwegende dat verweerster aan eiseres niet verweet dat zij de door haar, verweerster, gevoerde reclame niet in natura heeft betaald, doch dat zij deze verbintenis slecht heeft uitgevoerd;

Overwegende dat het arrest, in antwoord op het aanbod van eiseres om haar reclame te herbeginnen, oor-

deelt dat dit aanbod niet kan worden aangenomen, op grond dat "de gebreken van de eerste publikatie zo ernstig zijn dat verweerster kan vrezen dat de reclame een averechtse uitwerking zal hebben"; dat het hof van beroep overweegt dat die gebreken van dien aard zijn dat ze verklaren waarom verweerster haar betrekkingen met eiseres niet wenst voort te zetten en de ontbinding van hun akkoorden rechtvaardigen;

Overwegende dat het arrest beslist dat de rechtbank verweerster niet mocht verplichten in te stemmen met een nieuwe uitvoering vooral wanneer de gebreken van de eerste uitvoering haar het recht gaven zich op artikel 1184 van het Burgerlijk Wetboek te beroepen;

Overwegende dat hieruit volgt dat het arrest niet alleen de conclusie van eiseres regelmatig beantwoordt, doch haar vordering ook wettelijk afwijst;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (2e Kamer), 26 januari 1976

1. Aanranding van de eer en de goede naam—Lasterlijke aangifte—Ontstentenis van bewijs van aange tijd feit—Gezag van gewijsde van vonnis van vrij spraak wegens twijfel—2. Bewijs in strafzaken—Getuige—a) Eed—Formule—b) Optekenen van verklaringen—in laatste aanleg.

1. Bij arrest van 25 november 1974 van de kamer van inbeschuldigingstelling van het Hof van Beroep te Brussel werd eiseres tot cassatie naar de correctionele rechtbank verwezen wegens lasterlijke aangifte op grond dat de feiten die het voorwerp waren van de tegen verweerder gerichte aangifte voor de Correctionele Rechtbank te Brussel werden vervolgd, verweerder bij in kracht van gewijsde gegaan vonnis van 30 mei 1974 werd vrijgesproken en er derhalve, daar de valsheid van de aangegeven feiten werden bewezen, voldoende bezwarende elementen ten laste van eiseres aanwezig waren.

Tegen dit arrest en het arrest van Hof Brussel, 1 oktober 1975, dat haar veroordeelt, heeft eiseres cassatieberoep ingesteld.

Als eerste middel voert zij aan, dat het vonnis van 30 mei 1974 verweerder vrijuit liet gaan op grond dat de telastlegging niet bewezen was op een wijze die elke redelijke twijfel uitsloot, die vrij spraak wegens bestaande twijfel de valsheid van de aangegeven feiten niet bewijst en derhalve het gezag van het gewijsde van het vonnis geschon den is.

Dit middel wordt als volgt verworpen:

"Overwegende dat de aangifte slechts lasterlijk is, als het verweten feit vals is of als hiervan geen bewijs kan worden bijgebracht;

"Overwegende dat het arrest van 29 november 1974 erop wijst dat verweerder definitief werd vrijgesproken van de telastlegging van opzettelijke slagen, voorwerp van de lasterlijke aangifte die aan eiseres werd verweten;

"Overwegende dat vrij spraak, zelfs al steunt ze op bestaande twijfel, de ontstentenis van bewijs van de aangegeven feiten impliceert;

"Dat de beslissing derhalve wettelijk gerechtvaardigd is."

2. Tegen het veroordelend arrest voert eiseres nog aan:

1) dat een getuige die door het hof van beroep werd gehoord, de eed heeft afgelegd de gehele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen, terwijl de eed had moeten luiden: "Ik zweer in eer en geweten dat ik de gehele waarheid en niets dan de waarheid zal zeggen"; 2) dat de griffier de verklaringen van de getuige niet heeft opgetekend.

Van dit middel mist elk onderdeel feitelijke grondslag: "Betreffende het eerste onderdeel:

"Overwegende dat in strafzaken de eed van de getuigen voor de politierechtbank, de correctionele rechtbank en het hof van beroep wordt geregeld bij de artikelen 155, 189 en 211 van het Wetboek van Strafvordering en niet bij de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek;

"Dat de bewoordingen 'ik zweer de gehele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen' voldoen aan de bepalingen van die artikelen;

"Betreffende het tweede onderdeel:

"Overwegende dat de verplichting om de verklaringen van de getuigen op te tekenen niet van toepassing is voor de straf gerechten die uitspraak doen in laatste aanleg."

(Voorzitter: de h. Delahaye—Raadsheer-rapporteur: de h. Legros—Advocaat-generaal: de h. Charles—Advocaat: mr. Houtekier—In de zaak: G. t/ V.)

NOOT—Over de vrij spraak wegens twijfel leze men P.E. TROUSSE, "Autorité des décisions d'acquiescement dans les poursuites du chef d'accident de la circulation sur le jugement de l'action en réparation exercée ultérieurement devant le juge civil", nr. 5, R.C.J.B., 1967, 167-168.

Hof van Cassatie (2e Kamer), 6 april 1976

Verjaring in strafzaken—Stuiting—Bevel tot dagvaarding voor de politierechtbank—Ondertekend door de politiecommissaris, aangesteld om de procureur des Konings bij te staan in de uitoefening van zijn ambt bij de politierechtbank.

Het bestreden vonnis (Corr. Brugge, 12 juni 1975, in hoger beroep gewezen) heeft m.b.t. een op 18 augustus 1973 gepleegde verkeersovertreding beslist, dat de strafvordering door verjaring vervallen is, omdat de laatste nuttige daad van stuiting op 18 oktober 1973 werd verricht.

Tegen die beslissing wordt aangevoerd, dat de verjaring van de strafvordering werd gestuit door het bevel tot dagvaarding van de verweerd ers, ondertekend door de politiecommissaris, die met toepassing van art. 156 Ger. W. aangesteld werd om de procureur des Konings bij te staan in de uitoefening van zijn ambt bij de politierechtbank.

Het middel is gegrond:

"Overwegende dat de verweerd ers voor de politierechtbank werden vervolgd, de eerste uit hoofde van overtredingen van de wet betreffende de politie over het wegverkeer en van het algemeen verkeersreglement, feiten gepleegd op 18 augustus 1973, de tweede als civielrechtelijk aansprakelijk voor de eerste;

"Overwegende dat, luidens artikel 68 van het koninklijk besluit van 16 maart 1968 tot coördinatie van de wetten betreffende de politie over het wegverkeer, de verjaring van de strafvordering intreedt na verloop van één jaar, te rekenen van de dag waarop de feiten werden gepleegd; dat de verjaring wordt gestuit, overeenkomstig artikel 22 van de wet van 17 april 1878, door daden van onderzoek of van vervolging, verricht binnen voormelde termijn van één jaar;

"Overwegende dat het in het middel aangehaalde stuk, gedagtekend 9 augustus 1974, uitgaat van de procureur des Konings te Brugge, afdeling Politierechtbank te Brugge, en bevel inhoudt aan de bevoegde gerechtsdeurwaarder of agent van de openbare macht om de verweerd ers te dagvaarden; dat die vordering van het openbaar ministerie een daad van vervolging is die de verjaring van de strafvordering stuit;

"Overwegende dat daaruit volgt dat op 12 juni 1975, datum van het bestreden vonnis, de verjaring van de strafvordering niet ingetreden was."

(Voorzitter : de h. Delahaye—Raadsheer-rapporteur : de h. Sury—Advocaat-generaal : de h. Colard—In de zaak : Procureur des Konings te Brugge t/ G. en G.)

Hof Brussel (5e Kamer), 24 oktober 1975

Bewijs—Lening—Schuldbekentenis—Die niet aan art. 1326 B.W. voldoet—Begin van bewijs door geschrift—Beweerd onvermogen van de schuldenaar als aanvullend vermoeden—Aanvullende eed.

Appellanten beweren dat zij aan de rechtsvoorgangster van geïntimeerden een bedrag van 50.000 fr. hebben geleend en voor haar een bedrag van 6.690 fr. als gerechtskosten hebben betaald. Het vonnis van de eerste rechter (Rb. Brussel, 4e Kamer, 11 januari 1971), dat hun eis tot terugbetaling afwijst, wordt door het hof bekrachtigd :

"Overwegende dat de door appellanten voorgebrachte schuldbekentenis tot staving van de beweerde lening van 50.000 fr. op 30 mei 1963 aan Celestina P., de rechtsvoorgangster van geïntimeerden, slechts een begin van bewijs door geschrift uitmaakt, daar dit stuk niet beantwoordt aan de vereisten gesteld door art. 1326 B.W., enkel de aangebrachte handtekening toe te schrijven zijnde aan de *de cuius* ;

"Overwegende dat appellanten tevergeefs het bewijs van de littigieuze lening en derhalve van de gegrondheid van hun eis tot terugbetaling ervan pogen aan te vullen door het vermoeden van onvermogen van de aflijvige afgeleid uit haar inkomsten ; dat inderdaad de tekst van haar testament van 12 augustus 1966 wijst op het bestaan van een kapitaal aan liggend geld en beurswaarden, terwijl daarenboven een door geïntimeerden voorgebracht en niet betwist schrijven van 28 mei 1962 — d.i. twee dagen vóór de beweerde lening — aantoonst, dat de toen bijna 81-jarige Celestina P. een postmandaat ten bedrage van 30.000 fr. ontving zonder enig verband met haar inkomsten aan huurgelden, interesten van beleggingen en pensioen, zodat aan het ingeroepen vermoeden alle waarde wordt ontnomen ;

"Overwegende dan ook dat in de gegeven omstandigheden de opdracht van een aanvullende eed, ter zake door appellanten gevraagd, als ongegrond moet worden afgewezen ;

"Overwegende ten slotte dat, wat betreft de terugbetaling van de respectieve bedragen van 2.500 fr. en 4.190 fr., de eerste rechter doelmatig heeft onderstreept dat de desbetreffend voorgelegde stukken niet laten blijken of ze op een van beide appellanten betrekking hebben en, zo ja, op wie van beiden en of, in voorkomend geval, deze voor wijlen Celestina P. verrichte betalingen met eigen penningen geschieden ;

"Dat om de hierboven reeds vermelde redenen het aan-gevoerde vermoeden elke bewijskracht mist."

(Voorzitter : de h. Paës—Raadsheren : de hh. Wauters en Viaene—Advocaten : mrs. Verstraete loco Bastaens en Mertens—In de zaak : De C. e.a. t/ P. e.a.)

Arbh. Brussel (3e Kamer), 19 maart 1976

Arbeidsovereenkomst bedienden—Einde van de overeenkomst—Ontslag van de bediende—Morele dwang—Nietigheid van het ontslag.

Geïntimeerde was door een arbeidsovereenkomst verbonden met de appellant, bij wie ze werkzaam was als bediende. Op 9 augustus 1973 stelt appellant geïntimeerde voor de keuze, ofwel ontslagen worden door appellant op grond van dringende reden, ofwel zelf ontslag nemen. Geïntimeerde opteede voor de laatste oplossing. De Arbeidsrechtbank te Brussel besloot tot de nietigheid van het ontslag daar het ontslag werd genomen onder morele dwang. Bijgevolg veroordeelt de rechtbank appellant tot het betalen van een bijkomende opzeggvergoeding wegens onrechtmatige contractbreuk. Appellant tekent beroep aan tegen dit vonnis

van de Arbeidsrechtbank te Brussel van 20 januari 1975. Het arbeidshof bekrachtigt het bestreden vonnis.

"Overwegende dat de eerste rechter terecht beslist heeft, in het onderhavige geval, dat de morele dwang uitgeoefend door de werkgever de nietigheid van het ontslag van de bediende tot gevolg heeft ; dat het Hof dit standpunt overneemt, daaraan toevoegend dat, indien de werkgever de mogelijkheid had dringende redenen in te roepen, hij dit moest doen volgens de wettelijke procedure ;

"dat, wanneer een werknemer gevolg geeft aan de eis van de werkgever ontslag in te dienen, dit op grond van feiten die door de werkgever als dringende redenen worden beschouwd, dit ontslag nietig is omdat het afgedwongen werd onder morele dwang ;

"dat, indien de werkgever de feiten als dringende redenen beschouwde, hij zelf de overeenkomst diende te verbreken met inachtneming van de daarvoor bedoelde wettelijke procedure (cf. : Arbrb. Brussel, 28 september 1972, T.S.R., 1973, 36 ; WR. Beroep Brugge, 12 december 1969, T.S.R., 1970, 82 ; Kh. Doornik, 11 december 1967, J. Comm. B., 1968, 182) ;

"dat de eerste rechter ook terecht beslist heeft dat niet alleen de ingeroepen dringende redenen onbewezen waren, maar dat zij daarenboven laattijdig waren, aangezien appellant reeds op 3 augustus 1973 op de hoogte was van de door een gerechtsdeurwaarder geakteerde feiten, door haar zelf aangesteld ;

"dat het Hof het gevraagde getuigenverhoor van mevrouw B. als niet ter zake dienend afwijst."

(Voorzitter : de h. Van de Velden—Raadsheren in sociale zaken : de hh. Reygaerts en Vandendamme—Advocaat : mr. Claeys loco Taquet—In de zaak : N.V. F. t/ Van O.)

BERICHTEN UIT NEDERLAND

Fatale termijnen (2)

In aflevering 39 van de 39e jaargang van het *Rechtskundig Weekblad* mocht ik schrijven over starheid van de Hoge Raad inzake toepassing van fatale termijnen, in casu beroeps- of cassatietermijnen.

Kort samengevat : bij arrest van 25 november 1975 oordeelde de Hoge Raad dat overschrijding van de cassatietermijn het beroep in cassatie niet ontvankelijk maakt. Dat die overschrijding te wijten was allereerst niet aan de van zijn vrijheid beroofde verdachte, die tijdig een volmacht tot het instellen van cassatieberoep had getekend en afgegeven, en vervolgens duidelijk wel aan een ambtelijke fout (de administratie van de gevangenis had de volmacht "laten liggen" tot voorbij de fatale termijn) daaraan werd in het arrest geen enkele aandacht besteed, zulks hoewel de Advocaat-Generaal in zijn aan het arrest voorafgaande conclusie had betoogd, dat een niet-ontvankelijk verklaring onder de gegeven omstandigheden het rechtsgevoelen van velen te zeer zou schokken.

Het past mij in dit blad thans te melden, dat de Hoge Raad iets minder dan een half jaar nodig heeft gehad om op die beslissing radicaal terug te komen. Bij het arrest van 18 mei 1976 lag de zaak wezenlijk hetzelfde. Het hoger beroep was één dag te laat ingesteld. De, ook nu weer in de gevangenis verblijvende, veroordeelde wilde van een vonnis van 18 augustus 1975 in hoger beroep gaan. De termijn was veertien dagen en op 29 augustus gaf hij aan de sociaal ambtenaar van zijn gevangenis volmacht om namens hem hoger beroep in te stellen. Wat deed deze man, die ik meer speciaal om niet ontbrekende andere eigenschappen, geen sunderd zou durven noemen ? Hij stuurde die volmacht niet naar de griffie van het gerecht waar ze thuishoorde, maar naar het parket van de Officier van Justitie. Ik zou de vraag willen openlaten of het parket ook iets te verwijten valt, omdat het bij snel reageren de volmacht nog wel tijdig op de griffie had kunnen doen belanden. Dat gebeurde echter niet en moest nu weer de verdachte van dit alles de dupe worden op het motief : dura lex sed lex ?

Nee, besliste nu de Hoge Raad en overwoog daartoe :

"dat toch in gevallen waarbij iemand die, terwijl hij rechte van zijn vrijheid is beroofd, een rechtsmiddel wil aanwenden tegen een door de strafrechter te zijnen laste gegeven beslissing, te dien einde tijdig een bijzondere volmacht als bedoeld in artikel 450, eerste lid onder b, van genoemd wetboek heeft afgegeven aan een functionaris van de inrichting waarin hij is gedetineerd, en het aan een ambtelijke fout is te wijten dat die volmacht eerst één dag na afloop van de door de wet voor aanwending van het rechtsmiddel voorgeschreven termijn is ingekomen ter griffie van het Gerecht door hetwelk de beslissing is gegeven, niet kan worden aanvaard dat hij aldus van bedoeld rechtsmiddel verstoken blijft."

Dit is een belangrijke beslissing. Ook fatale termijnen zijn zo fataal niet, of zij laten een, hoe kleine opening dan ook voor radicale redelijkheid, die het fatum tart.

Jan Leyten

BALIELEVEN

Nieuw bestuur van de Nationale Orde van Advocaten

Tijdens de installatievergadering van de algemene raad van de Nationale Orde van Advocaten op 16 september 1976 werden mr. François Moreau, gewezen stadhouders van de Balie te Brussel, en mr. Georges Franck, gewezen stadhouders van de Balie te Antwerpen, tot deken en vice-deken verkozen.

De door de algemene raad gekozen secretarissen zijn: mr. Pierre Stas, gewezen stadhouders van de Balie te Tongeren, en mr. Robert Compagnon, gewezen stadhouders van de Balie te Doornik.

BERICHTEN

Universitaire Faculteiten Sint-Aloysius

In de eerste kandidatuur rechtsgeleerdheid is een vacature te vervullen voor een halftijds assistent voor het vak "Inleiding tot de bronnen en beginselen van het recht" oefeningen en studiebegeleiding.

Sollicitaties van doctors of licentiaten in de rechten worden met uitvoerig curriculum toegestuurd aan de rector van de UFSAL, Vrijheidslaan 17, 1080 Brussel.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Privaatrecht

hg. 13, 1976, nr. 1.

J. Van Houtte, en E. Langerwerf, Juristen. Enkele basisstatistiek—M. Van Quickenborne, Gedeeltelijke schenkingen—R. Roland, Scheepvaartrecht (1968-1975)—Overzicht van rechtspraak—Boekbespreking.

Tijdschrift voor Notarissen

hg. 40, mei 1976, nr. 5.

L. Weyts, Een nieuwe opbouw der vennootschapsakten met het oog op een latere eenvoudiger coördinatie der staten—Rechtspraak—Wetgeving—Bibliografie—Notariaat.

hg. 40, juni 1976, nr. 6.

M. Van Quickenborne, Giften aan de enige reservataire die tot de nalatenschap komt—Rechtspraak—Wetgeving—Notariaat.

Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiek Recht

hg. 31, maart-april 1976, nr. 2.

B.J. Van der Net, Bestuurlijke zaken welke een Nederlandse gemeente in 1975-1976 beroeren—Kronieken—Rechtspraak—Boekbespreking.

hg. 31, mei-juni 1976, nr. 3.

M. Somerhausen, Naar een "Gouvernement des Juges"—M. Van Haegendoren, Het decreet houdende taalregeling in het nationaal werk voor kindervelzijn—A. Kleyn, De praktijk van het Programmacollege—Kronieken—Rechtspraak—Boekbespreking.

Nederlands Juristenblad

hg. 51, 29 mei 1976, nr. 22.

O.K. Brahn, Eigendom en revindicatie van gestolen roerende goederen—Th. B. ten Kate, Revindicatie overdraagbaar?—Een aanvulling—V.A.M. van der Burg, Naschrift bij de artikelen van O.K. Brahn en Th. B. ten Kate—J.M. Polak, Schade en schadevergoeding bij incidentele calamiteiten—J.C. M. Leyten, Proces-verbaal van Zwaarigheden (No 64)—Rechtspraak.

hg. 51, 5 juni 1976, nr. 23.

H.A.M. Aaftink, Misbruik van recht en rechtsverwerking—J. Rozemond, Voorrang voor de Uniforme Administratieve Voorwaarden (UAV) bij de aanneming van werk?—C.H. Pastoor, Zinloosheid in gedingstukken—H.J. Marius Gerlings, Verwekker-vader—G.E. Langemeijer, Taxichauffeurs en harde acties—Publikatieblad EG.

hg. 51, 12 juni 1976, nr. 24.

J.M. Polak, Collectief procederen—J.C.M. Leyten, In groter verband gepleegde strafbare feiten—Nederlandse Juristen Vereniging—102e Algemene Vergadering—Vraagpunten—Bestuursvoorstel—A.W. Koers, De VN-conferentie over het internationale recht van de zee (De zitting te New York)—Yvonne G. Blei Weismann, Legal services for deprived persons, particularly in urban areas (zesde colloquium over Europees recht, georganiseerd door de Raad van Europa)—Rechtspraak.

hg. 51, 19 juni 1976, nr. 25.

B.C. Punt, De Wet AROB, enkele kanttekeningen—L. van Heijningen, Mislukt actiemodel—H.D. Cotterell, Harm Dost en uitlevering—O. Moorman van Kappen, Voorkeurs- of voorkeepsrecht?—I. Kisch, Een vak en een meester geëerd (Erasmus-prijs voor René David)—P.T.C. Hofer-van Dongen, Erasmus-prijs voor Amnesty International—J.C.M. Leyten, Proces-verbaal van Zwaarigheden (Auto-plagiaat?)—Rechtspraak.

hg. 51, 26 juni 1976, nr. 26.

M. Reinsma en R. Reinsma, De vrouw in wier lichaam zich eerstbedoeld leven ontwikkelt, of: Zestig jaar Nederlandse rechtstaal—H. Th. J.F. van Maarseveen, De Opperdoezers en hun kiezersregister—J.C.M. Leyten, De Opperdoezers en de Kantonrechter—E.A. Alkema, Het arrest van het Europese Hof voor de rechten van de mens inzake vijf dienstplichtige militairen tegen Nederland (8 juni 1976)—R. van Liefland, Leegstandwet—J.H. Adhin, De Grondwet van de Republiek Suriname—J.R. Stellinga, Nogmaals de vervolging door de procureur-generaal—Rechtspraak.

hg. 51, 17 juli 1976, nr. 27.

J.M. Polak, De vergadering van de NJV in Leeuwarden—P.J.J. van Buuren, Politiedwang als sanctie, rechtsbescherming en de valkuil van de administratieve beschikking—C.H.F. Polak, Hulp voor de wetgever (openingsrede jaarvergadering NJV)—H. van Zaaijen, Nederlandse Juristen-Vereeniging 1976 (beknopte notulen)—De inwerkingtreding van de Wet Administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen (Arob) en de daarmee verband houdende wijziging van de Wet op de Raad van State—E.J. van der Poel, Franse magistraten in staking—J.C.M. Leyten, Proces-verbaal van Zwaarigheden (Het declaratoir in kort geding en in twee bedrijven)—Rechtspraak.